

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

Nytt nederlag for Clemet

Universitets- og høyskoleloven ser ikke ut til å gjennom i Stortinget. Ap, SV og Frp går mot regjeringens forslag om ekstern styreleder og enhetlig ledelse. Selv i regjeringspartiene er mange skeptiske til endringene i styringsstruktur. – Vi er fornøyde med den styringsmodellen vi har, sier KrFs Arne Lyngstad.

Nr. 2/2005 – 37. årgang
Tidsskrift for Norsk forskerforbund
Forskerforum blir redigert etter Redaktørplakaten.
Redaksjonen avsluttet 26. januar 2005.

REDAKSJON

REDAKTØR: Kjetil A. Brottveit (vikar)
REDAKTØR: Ingar Myking (permisjon)
BLADBUNAD: Ragnhild Gram

REDAKSJONSRAÐ

Martin Eide, professor UiB
Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiTø
Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ADRESSE

Forskerforum, Tollbugt. 35, 0157 Oslo
Telefon: 21 02 34 00
Telefaks: 21 02 34 01
E-post redaksjon: k.brottveit@forskerforbundet.no

Trykk/eksedisjon: Øyvind Glomvik AS
ISSN 0800-1715
Opplag 17 000

ANNONSER

ANNONSE: Arne Aardalsbakke
Telefon: 64 87 67 90
Telefaks: 64 87 67 91
E-post: forskerforum@c2i.net

Format

1/1 side	16900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling / kunngjøringer: kr 27,- pr spaltemm.
Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

UTGIVELSESPLAN

nr. 1/2005	3. januar
nr. 2/2005	31. januar
nr. 3/2005	28. februar
nr. 4/2005	31. mars
nr. 5/2005	2. mai
nr. 6/2005	1. juni

Neste nummer: 28. februar. Deadline: 16. februar.
Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte innlegg. Sender du inn stoff, legg ved diskett eller bruk e-post/attachment.

Internett: <http://www.forskerforbundet.no>

Omslagsillustrasjon: Heidi Ring/DIPP

aktuelt

6 UNIVERSITETS- OG HØGSKOLELOV

Regjeringens forslag om ekstern styreleder og enhetlig ledelse blir trolig nedstemt i Stortinget. Fremskrittspartiet har tonet flagg mot lovforslaget, og selv i regjeringspartiene er mange skeptiske til endringene i styringsstruktur.

8 LØNNSPOLITIKK

Forskerforbundet er i åpen konflikt med hovedorganisasjonen Akademikerne. Akademikerne Stat vil helst forhandle all lønn lokalt, en uspiselig politikk for Forskerforbundet. Leder Kolbjørn Hagen lar tilknytningen til Akademikerne være opp til medlemmene.

10 KARAKTERPRESS

71 prosent av studentene fikk karakteren A på en eksamen ved Universitetet i Tromsø. Rektor Jarle Aarbakke mener at påvirkning fra utlandet kan presse karakterene oppover.

12 LOKALISERING AV NTNU

Trondheim: Skal universitetet samles i sentrum? Det betente spørsmålet avgjøres på NTNUs styremøte 8. februar. To utfall er sannsynlige: Et klart nei, eller et betinget ja.

magasin

15 FRA LANDBRUKSHØGSKOLE TIL UNIVERSITET

Landbrukshøgskolen er historie. Institusjonen på Ås har lenge drevet med mer enn avansert landbruk, og nå er nytt navn på plass: Universitetet for miljø og biovitenskap. Hvordan ser de ansatte på universitetsstatusen?

18 NY DIREKTØR I FORSKNINGSRADET

Arvid Hallén har vært forsker, forskningsleder og institutt-sjef, samt underdirektør i Norges forskningsråd. Nå har han entret toppen av Forskningsrådet. Hvordan mener den tidligere samfunnsforskeren at forskningsmidlene bør fordeles?

21 AKADEMISK UTSKJELLING

Julia Kristeva visste knapt hva tildelingen av Holberg-prisen skulle føre til. Valget av den franske professoren avdekket klassiske motsetninger mellom fagtradisjoner ved Universitetet i Bergen. "Eg kan vanskelig finne henne vitskapleg," skrev økonomiprofessor Sjur Didrik Flåm, og det var bare en start.

forbundssider

37 FORBUNDET INFORMERER

37 INNSPILL: Forbundsleder Kolbjørn Hagen

38 INNSPILL: Styremedlem Astri Ottesen

faste spalter

30 LESERBREV: Siteringsindeks, Akademikernes lønns-politikk, ny Universitets- og høgskolelov, EU og utdanning, klimaforskning etc

Tenk at det kan nytte

DET KAN VÆR HARDT å bo der du bor. Men nøden e ikkje naken her i nord." Slik heitte det i "Sammen for livet"-songen for 20 år sidan. Då det nærma seg refrenget, drog dei til: "Tenk at det kan nytte".

I all vår påkleddde naud i nord, har det byrja å sive ut: Regjeringa ser ikkje ut til å få fleirtal for framlegget til ny Universitets- og høgskolelov. Den 12. februar legg Kyrkje-, utdannings og forskingskomiteen fram innstillinga si i Stortinget. Innan den tid har forskarar og studentar samla seg til appellar og demonstrasjonar, dei har vifta med faklar framfor Stortinget. Kan det nytte? Sameininga av kreftene er viktige nok, men truleg ikkje direkte avgjerande denne gongen. Det avgjerande er Framstegspartiet, som i god tid før mønstringane sa at dei gjekk mot delar av proposisjonen.

DET ER SPESIELT TO punkt ved styringsstrukturen som har vore omstridde i lovframlegget. For det fyrste går regjeringa inn for at styreleiaren ved universitet og høgskular skal vere eksternt oppnemnd av departementet. For det andre vil regjeringa ha *einskapleg* leiding av universitet og høgskular. Rektor går ut av styret, men vert dagleg leiar både administrativt og fagleg. Det er opp til institusjonane sjølve om dei vil velje eller tilsetje rektor.

Framlegga vert grunngejevne slik i samandraget av proposisjonen frå departementet: "For å styrke institusjonenes strategiske handlekraft og legge til rette for klarere ansvarsforhold, fremmes det forslag om enhetlig ledelse og ekstern styreleder. (...) Forslaget om å innføre ekstern leder av styret er en naturlig konsekvens av forslaget om enhetlig ledelse, og er motivert av ønsket om å styrke styrets stilling som strategisk organ, samt av behovet for en klar styringslinje fra departementet."

VENSTRESIDA MEINER AT ekstern styreleiar smakar av marknadstilpassing og liberalisme, men dette framlegget kan ein òg imøtegå frå ein annan vinkel. "Fremskrittspartiet går inn for selvstyrte enheter, og for oss er det viktig at beslutningen om styringsmodell skjer ved et kvalifisert flertall i institusjonens styre," seier Arne Sortevik, Frp-representant i KUF-komiteen på Stortinget til Forskerforum. I understrekinga av sjølvstyre, kan ein òg leggje vekt på fridom frå politikarane. Det er trass alt departementet som etter framlegget skal *utnemne* styreleiaren.

UNIVERSITETA I OSLO og Bergen har gått inn for at *vald* rektor framleis skal vere styreleiar. Dei tyngste argumenta for ei slik ord-

ning er velkjende: Val gjev rektor legitimitet. Legitimiteten er òg forplikande. Ein vald rektor vil ha sterkare lojalitet nedover i systemet.

Jan Fridthjof Bernt, professor i offentlig rett ved Universitetet i Bergen, skreiv i fjor haust eit innlegg i Forskerforum. Der argumenterte han grundig mot den nye rektorrolla i lovframlegget, rektoren som er både fagleg og administrativ sjef. Han åtvare mot at ein slik rektor ikkje ville kunne unngå å verte prega av "den administrative rasjonalitet" han var sett til å forvalte. Bernt frykta med rette ei forskuving av balansen i leiarskapen: "(...) typisk vil en administrativ leder vektlegge budsjettammer, god økonomiforvaltning, intern administrativ effektivitet, og forholdet til politiske myndigheter og kommersielle samarbeidspartnere, mer enn valgte ledere." Valde rektorar kan i større grad halde kritisk avstand til desse omsyna, meinte Bernt. Han la spesielt vekt på situasjonar der viktige fag- eller utdanningspolitiske prinsipp står på spel, til dømes dersom forskingsfridomen kjem i konflikt med kommersielle eller politiske interesser. Det er ikkje vanskeleg å seie seg samd i ei tid der universitet og høgskular opplever stadig sterkare krav om inntening både i form av produserte studiepoeng/vitskaplege publikasjonar og i form av oppdragsforskning.

STRIDEN OM lovframlegget har fått mange til å tenkje at det kan nytte. Kampen for sjølvstendig forskning og uavhengige institusjonar har vorte vitalisert. Eit nytt nettverk, Fritt Akademia, er etablert. Fagrørsla ved til dømes Forskerforbundet, NTL og LO i Oslo er med i tillegg til studentorganisasjonar og lokale partilag.

Forskerforum gjekk i trykken før demonstrasjonane i Oslo og Bergen vart avvikla. Parolane bae stader handla om demokratisk valde leiarar og rektor som styreleiar, nei til kommersialisering av utdanning, vern om gratis utdanning og forsvar av forskingsfridom. Stikkorda er nok til å minne om at det kjem fleire grunnar til å halde faklane klare, og ein kan ikkje rekne med hjelp frå Frp kvar gong.

Vi har ei regjering som fortener stadig lågare tillit frå denne sektoren. Etter det fåfengte forsøket på å gjere universiteta og høgskulane om til særlovsselskap, kom denne runden om styringsstruktur. Lat meg til slutt nemne oppseiinga av avtalen som sikrar jamn fordeling av arbeidstid mellom forskning og undervising.

Kristin Clemet: Kan hende er du ikkje så redd for Forskerforum, men til hausten er det val. Tenk om dét kan nytte.

NOTISER

Meir fusk i Sverige

Det vert stadig vanlegare at svenske studentar fuskar, melder Aftonbladet. Studentfusket handlar vanlegvis om kopiering av tekster frå internett. Sidan 2001 har talet på rapporterte tilfelle auka med 116 prosent, viser ei undersøking som SVT har gjort. I 2003 vart 171 studentar utestengde frå svenske universitet og høgskular på grunn av fusk.

– Det er klart at ein vert sinna. Det er så mange som strevar og vil oppnå ein god karakter på ærleg vis. Og så finst det folk som øydelegg det, seier studenten Madeleine Lundquist til SVT.

Ifølgje SVT hadde Södertörns högskola 11 rapporterte tilfelle av fusk i 2003. I 2004 var sifra nesten femdobla. Høgskulane vil no skjerpe kontrollen.

Tildelinger fra Norgesuniversitetet
Norgesuniversitetet opplyser om at det tildeler 11 millioner kroner for 2005 i støtte til 45 prosjekter innenfor utvikling av fleksibel IKT-støttet læring ved norske høyere læresteder. 22 av prosjektene startet opp i fjor, og hadde fått forhåndstilsagn om støtte i 2005. 23 nye prosjekter får støtte. Tildelingen skjer etter føringer fra Utdannings- og forskningsdepartementet, og etter en vurdering av 88 søknader om midler på til sammen 42 millioner kroner. Prosjektene omfatter et mangfold av fag og læresteder på universitets- og høgskolenivå. Neste søknadsfrist er 1. oktober 2005. Det kan også komme spesielle utlysninger, heter det på hjemmesiden til Norgesuniversitetet.

Gir 250 millioner til Universitetet i Bergen

Bergens rikeste mann Trond Mohn gir 250 millioner kroner til en ny forskningsstiftelse ved Universitetet i Bergen. Stiftelsen får navnet Bergen forskningsstiftelse. Avtalen mellom UiB og Mohn ble undertegnet før jul. Mohn stiller ingen betingelser ved gaven og han ønsker ikke at stiftelsen skal bære hans navn. Styret i stiftelsen skal bestå av fem medlemmer der Mohn selv vil utnevne to av medlemmene, mens UiB utnevner tre. Styret bestemmer hvordan pengene konkret skal brukes.

Den rause milliardæren har gjort det stort på produksjon av skipspumper gjennom Frank Mohn-gruppen. Mohn holder meget lav profil, og ønsker ikke å la seg intervju om pengegaven til UiB.

I løpet av 2004 har Trond Mohn gitt cirka 140 millioner kroner til forskning, blant annet til Haukeland Universitetssykehus og Nansen-stiftelsen.

UiB har fått en uvanlig stor gave. (Foto: Forskerforum)

Godkjenning flyttes til UFD

Akkrediteringen av nye mastergradsprogrammer som utføres av NOKUT, vil kreve en endelig godkjenning av Undervisnings- og forskningsdepartementet (UFD) når ny UH-lov trer i kraft fra høsten. Tidligere har Kongen i statsråd hatt myndigheten til å godkjenne slik akkreditering. Lovendringen skal være av formell karakter, og NOKUT bekymrer seg ikke for at UFD vil legge seg opp i organets uavhengige kvalitetsarbeid i universitets- og høgskolesektoren som følge av den.

– Man delegerer oppgaven til fagdepartementet fordi det ikke er nødvendig at hele regjeringen dras inn i godkjenningen, sier Eva Liljegren, jurist i NOKUT. Forslaget til lovendring ble nylig innstilt på fra KUF-komiteen på Stortinget, mot merknad fra uavhengig representant Ursula Evje.

– Akkreditering gitt av NOKUT burde ikke kreve ytterligere godkjenning fra departementet, bemerker Evje overfor Forskerforum.

Bølgjer i blågrønn matallianse

1. desember 2004 leverte NHO-direktør Finn Bergesen jr. ei innstilling om "Den blå-grønne matalliansen" til fiskeri- og kystminister Svein Ludvigsen og landbruks- og matminister Lars Sponheim. Bergesen var leiar for styringsgruppa bak innstillinga, som legg opp ny struktur i fiskeri- og landbruksforskninga. I forslaget heiter det mellom anna at målet er meir kunnskapsproduksjon og innovasjon for forskingsmidlane.

Forskingssjef Bjørn Eirik Olsen ved Fiskeriforsking og professor Kjell Grønhaug ved Norges Handelshøyskole er ikkje oppglødde for Bergesen-utvalet si innstilling. I DN 5. januar 2005 hevdar dei at forma til Blå-grønn matallianse er uheldig, då dei ser den som ein byråkratisk konsernaktig umoderne modell med monopolliknande trekk.

Dei skriv at dei er for ei modernisering av instituttsektoren, men at dette er feil veg å gå. Dei hevdar også at modellen i forslaget ikkje høver for forskingsmiljøa: "Den foreslåtte konsernmodellen preges av en gammeldags idé om at de som sitter på toppen har kunnska-

pen. I industriproduksjon er dette mulig, ikke i forskning, hvor medarbeiderne må være de som vet mest om sine forskningsproblemer og sine målgrupper for å kunne levere et anvendbart produkt. Det betyr ikke at man ikke trenger ledelse, men ledelsens rolle blir en annen".

Bergesen svarar i eit debattinnlegg i Dagens Næringsliv at forslaget vil fremje tettare samarbeid med næringslivet, god koordinering med universitet og høgskular, og legge eit godt grunnlag for internasjonal konkurransedyktig forskning. "Styringsgruppens forslag vil gi bedre vilkår og mer midler til god forskning, og til gode miljøer. Det vil gi fortrinn til den som får til godt samarbeid med næringslivet. Forskingen vil bli mer markedsstyrt. Koblingen til universitetene skal også gi god kobling til mer langsiktig grunnleggende forskning", skriv Bergesen jr.

Allianseframlegget har også skapt "sentrum-periferi-aktige" debattar. I avisa Nationen skriv Sveinung Engeland på kommentarplass under tittelen "Blågrønn smørje" at "det som skulle være en forbrødring mellom

hav og land, er blitt til en real kamp mellom forskningsmiljøene, en kamp om ressurser, men også, for noen, om egen eksistens". I følgje Engeland er fiskeridelen av alliansen redd for å verte dominert av landbrukssektoren.

Havforskningsinstituttet stiller seg positive til tiltak som kan styrke innovasjon og verdiskaping i fiskeri- og havbruksnæringen, men meiner målet best kan verte nådd ved å bygge vidare på eksisterande marine forskingsmiljø.

Sitatet:

Vi har stivnet i troen på at alt kan reduseres til sex, makt eller klassekamp.

Nina Witoszek, professor ved Senter for miljø og utvikling, UiO, til Dagbladet. Avisa kåret Witoszek nylig til en av Norges ti viktigste intellektuelle.

Arbeidsrett

Rettssak om forskningstid

Forskerforbundet reagerer sterkt på at departementet delegerer retningslinjer om fordeling av arbeidstid. Nå går forbundet til arbeidsretten med saken.

– Samtlige arbeidstakerorganisasjoner i sektoren står sammen om dette. Saken kommer opp i løpet av våren, sier Kari Kjenndalen, generalsekretær i Forskerforbundet.

Retningslinjene fra 1992 fastsatte at arbeidstiden ved universiteter og vitenskapelige høyskoler skal fordeles jevnt mellom forskning og undervisning. Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) sendte 10. januar ut et brev der de sentrale retningslinjene blir opphevet. Fra nå av skal hver enkelt institusjon fastsette egne bestemmelser om fordeling av arbeidstid.

Del av særavtalen?

Striden handler om hvor tett disse retningslinjene henger sammen med særavtalen fra 1992 som regulerer lønns- og arbeidsvilkår for undervisnings- og forskerstillinger.

– Vårt utgangspunkt er at disse retningslinjene er en forutsetning for resten av særavtalen. Departementet kan ikke plukke ut en bit av avtalen på denne måten, sier Kjenndalen.

– Hvorfor er retningslinjene så viktige?

– Det viktigste er at de gir rett og plikt til jevn fordeling av forskning og undervisning over tid. De har samtidig bidratt til å sikre forskningsaktiviteten ved høyskolene, sier hun.

UFD viser i brevet til at retningslinjene ble utarbeidet parallelt med at særavtalen ble forhandlet, men legger vekt på at de ble "fastsatt av arbeidsgiver etter drøftingsmøte," og at de kan sies opp uavhengig av særavtalen.

Fleksibilitet

Kjenndalen mener at begge parter er tjent med særavtalen.

– Avtalen gir en stor grad av fleksibilitet for både institusjonene og de ansatte når det gjel-

der fordeling av arbeidstid. Avtalen har fungert godt over tid, også i omstillingsperioder.

– Tenker du på kvalitetsreformen?

– Ja, avtalen gir rom for å "ta topper", noe som er en fordel for begge parter. Det ville ha vært synd om den skulle ryke. Arbeidsgiverne risikerer å miste et effektivt verktøy for fleksibilitet i spørsmål rundt arbeidstid.

– Ved NTNU er det en heftig debatt om press på undervisningslokaler og forelesninger som av den grunn må holdes på kveldstid. Hva skjer med undervisning kl. 18 hvis en går bort fra særavtalen?

– Institusjonene vil fortsatt kunne pålegge de ansatte å undervise på kveldstid, men da til en helt annen betaling enn i dag.

– Styrke lokalapparatet

– Har dere ikke tiltro til at enkeltinstitusjonene løser dette på egen hånd?

– Mange er i en presset økonomisk situasjon, noe som kan føre til at de må gi mer undervisning og veiledning. Kvalitetsreformen har så langt gått utover forskningen. Vi har stadig flere rene undervisningsstillinger, og vi frykter at denne utviklingen vil fortsette.

– Hva skjer hvis dere taper rettssaken?

– Det finnes ulike scenarier. Vi må styrke lokalapparatet vårt og skolere tillitsvalgte slik at de kan håndtere den nye situasjonen. Videre må vi vurdere om det er hensiktsmessig å opprettholde særavtalen.

– Hvilke muligheter har Forskerforbundet dersom arbeidsgivere nekter å gå med på prinsippet om jevn fordeling?

– Lokalt er dette noe som kan skje, men jeg blir forbauset om en slik utvikling er mulig uten at det kommer store protester.

Av Kjetil A. Brottveit

Særavtalen er gunstig for både arbeidsgivere og arbeidstakere, mener Kari Kjenndalen, generalsekretær i Forskerforbundet. (Foto: Forskerforum)

Satan som universitetsfag

Eit paveleg universitet i Roma skal frå i vinter av tilby seminar om satanisme og eksorsisme, for å motverke den aukande oppslutninga til satanistiske sektar i Italia. Kursa er tilpassa både prestar og folk utan teologisk utdanning, vert det opplyst ved Regina Apostolorum-universitetet.

Blant faga det vil bli undervist i er demonologi (læra om djevelen), djevelen slik han er omtala i heilage tekstar. Dei vil også kome inn på medisinsk behandling av menneske som verkar å vere styrte og forgjorde av djevelen. Ein av lærarane på kurset, forfattar og journalist Carlo Climati, seier at seminaret vil verte avslutta ved at to eksorsistar fortel om røynslene sine. Han seier at ein viktig del av opplæringa vert å kunne slå fast skilnaden mellom ein sjuk person som treng medisinsk behandling, og ein som er styrt av djevelen. Oppgåva til ein eksorsist er å drive dei vonde makten ut av eit menneske. (NRK-Ananova)

Flere doktorander i USA

Antall kandidater med doktorgrad som går ut av amerikanske universiteter blir ofte brukt som en indikator på landets lederskap innenfor teknologi. Fra 1. juli 2002 til 30. juni 2003 ble det delt ut hele 25.258 doktorgrader innenfor tekniske fag. Dette er en økning på 2,8 prosent sammenlignet med samme periode et år tidligere, skriver news.com.

Dette blir sett på som godt nytt etter at USA nådde en topp i 1998. Senere har det bare falt inntil de nye tallene ble kjent. Å ha et høyt antall kandidater med doktorgrad blir sett på som positivt for grunnforskningen og hvordan den kan ende opp i nye produkter og, i visse tilfeller, ny industri. (Computerworld)

Sprikende høgskolekarakterer

Karakterene er oppblåst gode ved noen distriktshøgskoler. Det kan en analyse av karakter- og opptaksdata fra Norges Handelshøyskole (NHH) tyde på, skriver Nationen.

Karakteranalysen avdekker store skjevheter mellom lærestedene. Forskjellene på høgskolene som er mest og minst strenge på karakterene, er så store at det kan koste studentene opptil fem ekstra semestre å skaffe seg tilsvarende tilleggs-poeng, viser beregninger foretatt ved NHH.

Førsteamanuensis Jarle Møen og kontorsjef Martin Tjelta har gjennomgått NHHs opptaks- og karakterdata, og mener mye tyder på at statlige høgskoler med økonomiske og administrative studier systematisk bedømmer prestasjonene til studentene ulikt.

– Studier med spesielt snill karakterpraksis kjennetegnes ved at de rekrutterer svake studenter. I noen grad har de også et lavt studentantall. I mange tilfeller vil nok dette være de mindre læresteder i distriktene, men her er det ingen automatikk, sier Møen til Nationen.

Universitets- og høyskolelov

– Lenge til omkamp om styringsreform

Tilsetting i stedet for valg av rektor. Departementsutnevning av ekstern styreleder. Begge deler er uspiselig for stortingsflertallet. Selv regjeringspartiene uttrykker lettelse over at UH-institusjonene selv får velge styringsmodell.

Stortinget ser ut til å avvise sentrale deler av regjeringens forslag til å endre loven om universiteter og høyskoler. Målet om endret styring av sektoren gjennom departementsutnevnt styreformann og ansettelse av rektor vil ikke bli nådd, melder stortings-

flertallet.

– Presset er tatt ut av saken nå som ledesmodellen forblir den valgfrie, og vi beholder den gamle styringsstrukturen, sier saksordfører i Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomité (KUF-komiteen)

Vidar Bjørnstad fra Arbeiderpartiet. Hans eget parti mener det bør være valgfritt "å beholde en styringsform som man mente var god nok for to år siden." De andre politiske partiene er enige, etter Forskerforums kjennskap til arbeidet i partigruppene.

Standpunktet til SV og Arbeiderpartiet har vært klart i regjeringens disfavør siden Ryssdal-utvalget la fram sin rapport i 2003. I løpet av forrige måned ble det tydelig at også Senterpartiet motsetter seg lovforslagene om at departementet utnevner styreleder og at rektor kan anses av styret i stedet for å bli valgt med bred kollegial støtte. Spenningen har knyttet seg til hvordan Fremskrittspartiet ville reagere på proposisjonen.

– Fremskrittspartiet går inn for selvstyrte enheter, og for oss er det viktig at beslutningen om styringsmodell skjer ved et kvalifisert flertall i institusjonens styre, sier FrPs Arne Sortevik i KUF-komiteen. Etter at FrP tok standpunkt som stortingsgruppe i januar, presiserte Sortevik overfor Forskerforum at det er helt uaktuelt at Undervisnings- og forskningsdepartementet (UFD) griper inn og utnevner styreledere i UH-sektoren før institusjonene eventuelt ber om dette selv.

V og KrF lettet

Under høringen av Ryssdal-utvalgets to rapporter gikk et overveldende flertall av UH-institusjonene i mot forslag om utnevning og ansettelse av lederne.

– Jeg har knapt hørt noen i sektoren uttale seg i mot den lovteksten vi har i dag, sier leder i KUF-komiteen Rolf Reikvam (SV).

Både Venstre og Kristelig Folkeparti er i utgangspunktet motstandere av regjeringens forslag til endret styringsstruktur i UH-sektoren. Begge partiene signaliserer lettelse over at Stortingsflertallet har stanset Kristin Clemets mulighet til å kapitalisere på regjeringens reformiver.

– Vi er fornøyde med den styringsmodellen som vi har allerede, stadfester KrFs Arne Lyngstad i KUF-komiteen. Han vedgår at KrF har vært med på et kompromiss i regjeringen "hvor vi måtte manøvrere." Trine Skei Grande fra Venstre antyder at partiets program er ivarettatt når regjeringens forslag ikke går gjennom på punktene om styringsstruktur.

– Det er ikke i stor strid med Venstres program at vi beholder den valgfrie styringsmodellen, så får dere tolke resten, sier Skei Grande til Forskerforum.

Partiet Høyre har i utgangspunktet også vært åpent for en valgfri styringsform. I følge nestleder i KUF-komiteen Søren Fredrik Voje (H) valgte partiet å stille seg bak Ot.prp. 79 av hensyn til regjeringen.

Nederlag

SVs Rolf Reikvam finner det underlig at regjeringspartiene uttrykker lettelse over regjeringens nederlag med Ot.prp. 79.

Kristin Clemet vil opprettholde kravene til UH-sektoren, selv om institusjonene selv får velge styringsmodell. (Foto: Ingar Myking)

– Regjeringen har ikke oppfattet signalene fra sektoren, eller de har kjørt dette løpet ut fra et politisk motivert standpunkt, der dette var det siste store slaget som ikke var tapt, vurderer Reikvam. Han tror ikke på noen snarlig omkamp om stridstemaene i lovendringsforslaget, nettopp fordi Stortinget ser ut til å være avklart på sitt standpunkt.

I slutten av januar la nettverket Vox Academica opp til en landsomfattende markering i Universitetets Aula og arrangerte fakkeltog gjennom Oslo sentrum. Leder og initiativtager Henning Jakhell, professor i offentlig rett ved Universitetet i Oslo, har fått med seg 4300 ansatte i UH-sektoren til å skrive under på deres motstand mot lovendringer som berører rett til fri forskning og valgte ledere med bred kollegial støtte.

– Det er nesten for godt til å være sant at flertallet av partiene på Stortinget avviser regjeringens lovforslag, sier Jakhell.

– Ripe i lakken

Forskerforbundets leder Kolbjørn Hagen tolker regjeringens nederlag som et signal om at innsigelser fra universitets- og høyskolesektoren har innvirkning på politikken.

– Utgangspunktet var dårligst mulig etter at flertallet i Ryssdal-utvalget avga sin innstilling. Siden har regjeringen gjort endringer til mindretallets fordel slik at vi unngikk ny foretaksform og eksternt styreflertall ved universitetene. Nå ser vi at ledelsesstrukturen som regjeringen vil ha, ikke når gjennom på Stortinget, kommenterer Hagen. Han vurderer at Clemet har latt det gå prestisje i lovendringsforslaget.

– Jeg tror Clemet vil oppfatte dette som et nederlag for hennes politikk. Min mening er at nederlaget er en ripe i lakken for statsråden, sier Hagen.

Utdannings- og forskningsminister Kristin Clemet og statssekretær Bjørn Haugstad har oppfattet signalene om at Stortinget ikke vil innvilge forslaget til ny styringsmodell i Ot.prp. 79.

– Vi har ikke noe problem med at institusjonene får velge styringsmodellen selv, men vi vil ha de samme forventningene til at sektoren oppfyller ansvaret sitt, sier Haugstad.

– Er det ikke på tide at Kristin Clemet går tilbake på sine forslag og innrømmer at regjeringen har lidd nederlag om ny Universitets- og Høgskolelov?

– Nei, jeg ser ingen grunn til å gå tilbake på det valget vi har gjort, svarer Haugstad.

Av Andreas Høy Knudsen

Rolf Reikvam (SV) og resten av KUF-komiteen på Stortinget avviste store deler av regjeringens opplegg til ny universitets- og høyskolelov. (Foto: Forskerforum)

Fremskrittspartiet vil ikke gi Undervisnings- og forskningsdepartementet lov til å gripe ytterligere inn i styrene ved universiteter og høyskoler. Arne Sortevik i KUF-komiteen på Stortinget. (Foto: Stortinget)

Universiteter kan starte bedrifter

Danmark: Fra i år av har danske universiteter muligheten til å selvstendig danne og drive bedrifter skriver Erhvervsbladet.

Ifølge det danske organet blir det en stor omstilling for forskerne. Universitetene står ikke klare med et vell av forretningsideer og risikovillig kapital.

– Historien viser at danske universitet ikke har vært gode til å patentere og utnytte sin forskning kommersielt, sier Claus Hoffmann, ingeniør fra patentbyrået Awapatent A/S.

– Nå får de noen nye muligheter, og man kan håpe at universitetene vil få mer ut av oppfinnelser de gjør. Det skal en større mentalitetsendring til, før vi vil se mange nye universitetsseide virksomheter, sier Hoffmann.

Universiteter og institutter har siden år 2000 hatt lovlig anledning til å ta ut og eie patenter.

Forskningstokt til Framstredet

Norsk Polarinstitutt vil på forsommeren gjennomføre en klimaforskningsekspedisjon til Framstredet i samarbeid med Forsvaret, opplyser Miljøverndepartementet. Ifølge departementet vil dette være et vesentlig bidrag til internasjonal klimaforskning i markeringsåret for Norge som selvstendig nasjon. "Fram 2005" er en sivil-militær forskningsekspedisjon. Toktet innebærer bruk av Orionfly, Kystvaktas KV Svalbard, Norsk Polarinstitutt's forskningsfartøy R/V Lance og FFIs forskningsfartøy H U Sverdrup II.

– For Norsk Polarinstitutt og norsk klimaforskning gir samarbeidet med Forsvaret et ekstra løft. På denne ekspedisjonen blir det mulig å samle inn mer data fra forskjellige steder på samme tid enn på vanlige forskningsekspedisjoner. At Kystvakta stiller KV Svalbard til disposisjon gjør at en kan gå lenger vest i Framstredet og opprette målestasjoner på isflak, noe som vil kunne gi svært viktige bidrag til klimaforskningen, sier miljøvernminister Knut Arild Hareide.

UiB satsar på mat

Universitetet i Bergen satsar no tungt på ernæring, både som utdannings- og forskningsfelt, skriv Bergens Tidende. UiB marknadsfører satsingsområdet som tverrfagleg, nytenkjande og med fokus på helsemessige, marine og globale perspektiv. Tolv bergensstudenter er alt i gang med eit masterprogram i human ernæring, som vart etablert i fjor haust. Til hausten opprettar universitetet eit nytt masterstudium i klinisk ernæring. Ambisjonane er høge.

– Målet er betre livskvalitet og helse for både friske folk og pasientar, seier professor Alfred Halstensen, som er leiar for Programstyret for ernæringsutdanning og -forskning ved UiB.

– Det er stor interesse for ernæring, og vi forventar svært god rekruttering. Håpet er også at betre kunnskap inspirerer til større gründerverksemd, fleire arbeidsplassar og ny vekst, seier Halstensen til Bergens Tidende.

Lønspolitikk

Sentrale eller lokale oppgjer?

Leiar Knut Aarbakke i Akademikerne Stat vil ha ein større del av lønspotten til lokal fordeling. – Vi aksepterer lønsskilnader, men trur ikkje vi er tente med å forhandle alt lokalt, seier Kolbjørn Hagen, leiar i Forskerforbundet. Dermed er det open konflikt mellom Forskerforbundet og Akademikerne framfor mellomoppgjeret til våren.

Knut Aarbakke sa i Forskerforum nr. 1/05 at han i prinsippet vil at *alt* skal fordelast lokalt. Under lønsregimet i dag meiner han at minst halvparten bør fordelast lokalt. Det får Kolbjørn Hagen til å reagere:

– Vi ynskjer eit system som er relativt likt systemet vi har i dag med ei tredeling av potten: Sentrale forhandlingar med prosentvise tillegg, sentrale justeringsoppgjer og lokale oppgjer. Justeringsoppgjera er den einaste sjansen vi har til å betre gjennomsnittsløna i ein sektor der vi har størstedelen av dei tilsette som medlemmer. Eg meiner at vi med modellen vår kan få best uttelling, samtidig som vi ynskjer at alle medlemmene våre skal få del i lønsutviklinga, seier Hagen.

1/3 til lokale oppgjer

– *Kor stor del av potten vil Forskerforbundet ha til lokal fordeling?*

– Landsrådet vårt ynskjer ikkje modellen som fleirtalet i Akademikerne Stat gikk inn for, med ein så stor del til lokale oppgjer. Aarbakke seier at han primært vil ha ein modell der *alt* er til lokal fordeling, og der ligg usemja. Alle bør sikrast ein viss del av lønsutviklinga, og dette må skje sentralt, seier Hagen som understrekar at han og forbundet ikkje er prinsipielt mot lokale oppgjer:

– Kan hende opp til 1/3 bør fordelast lokalt. Det låg rundt der i 2002-oppgjeret, og det er omtrent så mykje som vi kan klare å handtere av lokale forhandlingar og.

– *Aarbakke argumenterer med at lokal lønsfastsetting fører til lønsskilnader, og at skilnader verkar lønsdrivande. Kvi for trur du ikkje på denne logikken?*

– I mange samanhengar kan det vere rett, men ikkje på dei institusjonane der Stortinget set rammene for budsjettet og der vi har mange medlemmer. Institusjonane vil ikkje ha meir å tilby same kor sterkt dei måtte ynskje det. Gjennom lokale forhandlingar vil det store fleirtalet ved disse institusjonane aldri få meir enn gjennomsnittleg lønsauke i staten. I dei siste oppgjera har vi fått vesentleg meir enn dette i dei sentrale justeringsforhandlingane.

– *Det har nyleg vore brot i dei lokale forhandlingane ved Universitetet i Oslo. Korleis les du det inn i denne samanhengen?*

– Det er òg brot i forhandlingane ved Høgskolane i Sør-Trøndelag og Narvik. Dette viser at lokale forhandlingar ikkje alltid er løysinga.

Nok fleksibilitet

Hagen meiner at lønssystemet i dag er fleksibelt nok med omsyn til lønsstillegg og individuelle skilnader.

– Det er ikkje fleksibiliteten som er proble-

met, men budsjettrammene, seier Hagen og viser til at professorar i dag er plasserte heilt frå lønstrinn 63 til 86.

– *Aarbakke tek til orde for forhandlingar på gruppenivå. Kva seier du til det?*

– Eg kan ikkje sjå at dette er nødvendig. Ein kan oppnå det same ved å bruke den individuelle potten og sentrale justeringar.

– *Aarbakke bruker eit døme: Dersom Forskerforbundet ved Universitetet i Tromsø ynskjer å heve løna til førstestillingane ved medisin, så hadde dei fått høve til det gjennom ein slik modell?*

– Det har ein høve til i dag òg. For stillingsgrupper der ein har problem med å rekruttere og halde på dei som er der, kan ein gje tillegg. Det finst vel knapt ein 1. amanuensis i juss i dag som ikkje tener vesentleg betre enn grunnløna for ein professor.

Trenge samarbeid

– *Akademikerne er negative til samarbeid med dei andre hovudsamanslutningane framfor mellomoppgjeret i vår. Kva meiner Forskerforbundet om dette?*

– Det er gjennom samarbeid vi har sjanse til å oppnå noko. Det viser ikkje minst dei to føregåande justeringsoppgjera. Denne gongen gjekk det dårlegare enn det kunne ha gjort på grunn av lina til Akademikerne. Når LO, YS og UHO går saman, har vi liten sjanse.

– *Meiner du at Akademikerne vert for små aleine?*

– Ja, det er makta som rår. Dersom dei tre

andre hovudsamanslutningane vert samde, går ikkje Riksmeklingsmannen mot dei.

– Nødvendig å synleggjere

– Er du redd for at Forskerforbundet med dette får dårleg PR, og at det kan gå ut over medlemstalet?

– Tvert imot. Men dersom vi ikkje hadde synleggjort usemja, kunne vi ha mista medlemmer.

– *Kjenner du til at folk har meldt seg ut, eller lete vere å melde seg inn i Forskerforbundet på grunn av denne saka?*

– Nei, vi har ikkje registrert noka utmelding, snarare tvert om.

– *Kven er allierte med Forskerforbundet i Akademikerne i spørsmålet om lønsmodellar?*

– Presteforeningen er på line med oss. Vi har òg fått delvis støtte frå andre.

– *Korleis vil Forskerforbundet føre saka overfor Akademikerne framover?*

– Vi har eitt medlem og ein observatør i Akademikerne Stat. Vi kjem til å delta i diskusjonen der, og ideelt sett burde det ha vore nok å synleggjere konflikten internt.

– *Kva om de ikkje får gjennomslag? Er det til å leve med å vere usamd med hovudsamanslutninga i ei så viktig sak?*

– Nei, eg håper verkeleg Akademikerne Stat forstår kor viktig denne saka er for Forskerforbundet. Medlemene våre vil aldri godta ein modell der heile lønstillegget vert forhandla lokalt.

– *Vil det i ytste konsekvens, dersom Forskerforbundet ikkje får gjennomslag, seie at de må vurdere å melde dykk ut av Akademikerne?*

– Det er det medlemmene som avgjer, og ikkje eg.

Av Kjetil A. Brottveit

– Medlemene våre kan ikkje akseptere lønsmodellen til Akademikerne. Dette kom tydeleg fram på landsrådet vårt, seier leiar Kolbjørn Hagen i Forskerforbundet.

Forskerforbundet

Motstridende interesser i lokallagene

Ansatte ledere som er underlagt instruksjon fra universitetsledelsen, skaper usikkerhet om fagpolitiske interesser innad i Forskerforbundets lokallag.

Ved det nyetablerte Universitetet i Stavanger (UiS) har Forskerforbundets lokallag allerede en av konserndirektørene innvalgt i sitt styre. Ifølge konstituert leder i FF-UiS Roar Hjulstad er utviklingen en forsmak på hva andre institusjoner i universitets- og høyskolesektoren kan vente seg de nærmeste årene. Hjulstad forsiker selv på ledelses- og organisasjonsteori og sitter i Forskerforbundets Landsråd.

– Det er åpenbart at det skapes motstridende interesser i lokallagene når de kollegiale rådene og styringsorganene i organisasjonen avvikes og erstattes av ansatte ledere, sier Hjulstad. Han viser til at den tidligere Høgskolen i Stavanger har tilpasset seg til dagens politiske signaler i høyere grad enn de etablerte universitetene i Norge.

– Vi valgte å tekkes departementet og statsråd Kristin Clemet for å posisjonere oss. Det har blant annet gitt oss noen erfaringer med nye tilsatte ledere på institutt-, senter- og fakultetsnivå, sier Hjulstad. Han tror det høye konfliktnivået ved institusjonen har kompromittert generelle motsetninger i fagforeningsarbeidet til forskere i Norge. Trond Eskeland, som var Forskerforbundets leder da tjenestemannsmodellen ble innført for fem år siden, bekrefter problemstillingen som Hjulstad tar opp. Han mener det er prinsipielt galt om ledere, enten de er valgte eller ansatte, skulle legge seg opp i fagforeningsarbeidet.

– Ansatte ledere er i prinsippet underlagt instruksjonsmyndighet fra universitetsdirektørens side, men dette ble ikke opplevd som særlig problematisk i min tid som leder av Forskerforbundet, sier Eskeland. Han mener grunnen er en viss tilbakeholdenhet med å instruere på de mer faglig betonte områdene.

Glidning

Forskerforbundet ble omgjort fra forbunds- til tjenestemannsmodell i 1999. Før den tid hadde forbundet omtrent 60 medlemmer, hovedsakelig i form av landsomfattende foreninger og foreninger ved den enkelte institusjon.

– Det enkelte medlem oppfattet likevel seg selv som personlig medlem av forbundet sentralt, og vi ønsket å skape ryddigere forhold, blant annet ved å gjøre hver enkelt til direkte medlem av Forskerforbundet, sier Trond Eskeland. Han viser til en utbredt forståelse for omorganiseringen, også fra de landsomfattende foreningene sin side, som ble sterkest berørt.

– Ved Universitetet i Tromsø husker jeg at de administrativt ansatte var engstelige for å bli overkjørt i ett lokallag fordi de var i mindretall, mens de vitenskapelige var engstelige for at de administrative skulle føle seg overkjørt. Dette skapte en slags balanse, bemerket Eskeland. Tillitsvalgte forskere i Oslo og Bergen meddelte overfor Forskerforum at faglige ledere

– valgte eller ansatte – hittil ikke har skapt interne motsetninger gjennom tillitsverv. Oppfatningen er at ledere som inntar slike posisjoner, selv tilpasser sin opptreden for å skåne kollegenes interesser.

– Dersom jeg ble ansatt som leder, ville jeg nok være skeptisk til å gå inn i lokallagsstyret i det hele tatt, sier Geir Ellingsrud, leder for Forskerforbundet ved UiO. Tidligere leder ved Forskerforbundet ved UiB, Bjarne Meidell, sier at gruppene i lokallaget opplever lite gnisninger. Meidell har vært tillitsvalgt forsker i Bergen siden tidlig på 1970-tallet, og han forstår bekymringen til Roar Hjulstad i Stavanger.

– Universitetet i Bergen har styrevedtak på at alle ledere skal være ansatte senest i 2007, og det er egentlig en trist utvikling for forskersamfunnet, sier Meidell.

Linje-lojalitet

Dersom forskere landet rundt regner seg som et samfunn, har en stigende andel av deres ledere ingen tilhørighet til dette samfunnet, mener Roar Hjulstad. Han viser til at lojalitet til egne kolleger ikke er noen konstant i forskersamfunnet.

– Erfaringer går ut på at de nye tilsatte lederne ikke forstår at de må trekke seg tilbake i møte med interesser som er spesielle for de ansatte forskerne, sier Hjulstad. Han mener årsaken ligger i den gradvise omgjøringen av universitetene til linjeorganisasjoner. Tilhørighet og interesser følger samme linje, og lojalitet er rettet oppover i systemet. Derfor er det naturlig å forvente at ledere kan benytte seg av en eventuell lokallagstilknytning til å tjene arbeidsgiverens sak.

– I et fagforeningsperspektiv blir vi sittende med grupper hvor ledere kan gå inn i fagforeningsstyrer. Som ansatte forskere er vi et proletariat – intet mer enn en arbeidende klasse. Vi opplever økt press for særlovsforretak og selvfinansiering, og det nytter ikke å komme springende etter at endringene er gjennomført, advarer Hjulstad.

Av Andreas Høy Knudsen

Idrett og ledelse i Molde

Høgskolen i Molde satser på idrett og ledelse.

– Målsetningen er at vi på litt sikt skal bli nummer en i Norge på dette området, sier koordinator Knut Anders Fostervold ved høgskolen til Romsdals Budstikke.

I dag er det i første rekke Idrettshøgskolen i Oslo og Høgskolen i Telemark som konkurrerer med Molde om studenter som vil utdanne seg gjennom en kombinasjon av idrett og ledelse.

Universitetene er i ferd med å bli linjeorganisasjoner hvor ledelsen får instruksjonsmyndighet inn i lokallagene, ifølge FF-leder og organisasjonsforsker Roar Hjulstad ved Universitetet i Stavanger. (Foto: Kjetil Einan Storeide)

– Det må være en selvfølge at lokallaget ikke brukes til å fremme arbeidsgivers interesser der disse er i strid med ansattes, sier Randi Halveg Iversby til Forskerforum. Hun er tillitsvalgt på fulltid for Forskerforbundet ved UiO på Blindern. (Foto: Kjetil Einan Storeide)

UiTø: Få reiser til utlandet

UiTø har nærmere 140 utvekslingsavtaler, men hadde i fjor kun 51 utreisende studenter, melder Tromsøflaket. Universitetet i Tromsø ønsker at enda flere studenter tar et opphold i utlandet som et ledd i sin utdanning. Målsettingen er at til sammen 10 prosent av studenttallet til enhver tid enten er inn- eller utreisende utvekslingsstudenter. I dag er dette tallet fire prosent.

Sensurpraksis

Barnesjukdomar i nytt karaktersystem

71 prosent fekk karakteren A på ein mastereksamen i filosofi ved UiTø. Rektor Jarle Aarbakke avviser at manglande ekstern sensur kan ha verka inn.

Aarbakke meiner årsaka til det oppsiktsvekkande resultatet ligg i kombinasjonen av eit sterkt kull, press frå utlandske karaktervarnar og eit enno ferskt norsk karaktersystem.

Viserektor for utdanning ved UiB, Leiv Sydnes, stadfestar presset frå utlandet. UiB har regelfesta ekstern sensor for alle fag.

For å hindre lokale tolkingar etter innføringa av det nye karaktersystemet ved universiteta i 2003, laga dei fire universitetsrektorane ei fråsegn med nasjonale retningslinjer for karaktersetting. Mellom anna sa fråsegna at karakteren C burde ventast å utgjere snittkarakter for store fag på lågare grad.

A eller ingenting

Rektor ved Universitetet i Tromsø seier til Forskerforum at UiTø har greidd omstillinga

på ein god måte, der retningslinjene frå rektorbrevet i stor grad er følgde.

– I forhold til den korte tida dei ulike fagmiljøa har hatt på å omstille seg, må eg seie at dei har greidd det overraskande bra. På mastergradnivået ser me at karakterane har hatt ein tendens til å vere høgare, men det er ikkje uventa. Årsaka kan ligge i at norske sensorar opplever press frå utlandske sensorar, og særleg frå Amerika, der alt anna enn A er rekna som elendig. Det er eit forferdeleg press på sensorane, som føler at dei skrinlegg planane til studentar som vil studere vidare i utlandet om dei gjev dei B, seier Aarbakke.

– Er dei norske sensorane meir sparsame med dei beste karakterane?

– Ja. Det syner seg ofte i samkvem med utlandske sensorar. Det er ikkje sjeldan me

vert fortalde at "This is a clear A", medan våre sensorar slett ikkje vurderer prestasjonen som like strålende. I USA gjev B mindre prestisje medan det er ein sterk karakter i Noreg. Dette vil me ordne med eit såkalla "Diploma Supplement". Det er eit vedlegg til vitnemålet, som greier ut om vektinga av karakterar i Noreg.

– De vil altså halde fast ved at A berre skal gjevast når prestasjonen er særskilt god?

– Ja.

– Men ved filosofi haustsemesteret 2004 fekk 71 prosent av masterstudentane denne karakteren. Korleis kan det ha seg?

– Eg har ikkje nok detaljkunnskap om dette eine resultatet, men meir generelt er det faktisk slik at enkelte kull kan vere fantastisk gode. Over tid jamnar dette seg ut. I rektorbrevet legg me også til grunn eit tidsperspektiv for at det nye systemet må få sette seg, seier Aarbakke, som presiserer at momentet om karakterpress frå USA ikkje gjeld dette einskilde tilfellet ved filosofi, men har vore erfaringar sensorar har gjort seg ved andre fag ved UiTø.

Rektoren er ikkje med på at det ligg noko tvilsamt i praksisen med interne sensorar som i dette tilfellet gav svært gode karakterar.

– Nei. Me har fleire døme på at interne sensorar ofte er strengare enn eksterne.

– Men kvi for blir då eksterne sensorar nytta?

– For å kalibrere nasjonale standardar for vurdering. Det er ei nyttig og naudsynt utveksling mellom institusjonane, seier Aarbakke.

I "Tromsøflaket", UiTø si nettavis står det at C var snittkarakter i Tromsø vårsemesteret 2004, og at Institutt for filosofi vil sjå på bruken av ekstern sensor som eit "viktig kvalitetssikringstiltak", etter det gode enkeltresultatet.

Tillits- eller pengebasert sensur

– Etter kvalitetsreforma vert deler av dei statlege løyvingane til utdanningsinstitusjonar justerte etter kor mange studentar som står. Det straffar seg økonomisk at mange stryker. Verkar denne ordninga inn på karaktergjevinga?

– Nei, det vil undergrave heile verksemda. Systemet er basert på ei tillit frå samfunnet

Studentane ved Universitetet i Tromsø fekk C i snittkarakter vårsemesteret 2004. (Foto: Forskerforum)

Nytt forskningsselskap i Stavanger

Rogalandsforskning (RF) og Universitetet i Stavanger (UiS) danner forskningsselskap sammen, skriver Stavanger Aftenblad. Selskapet, som ennå ikke har fått navn, skal eies 50-50 av de to institusjonene.

Selskapet dannes ved at RF går inn med alle sine ansatte og datterselskaper, mens UiS bidrag er den relevante delen av den eksternt finansierte forskningen.

– Målet er å få til et nytt internasjonalt tyngdepunkt innen forskning ved hjelp av samarbeid med internasjonale utviklingsdivisjoner, for eksempel innen mat, olje, gass og energi, sier dekan Arild Bøe ved UiS til Aftenbladet.

Kristne høyskoler får høyskoletilskudd

Fra høsten vil høyskoleundervisningen ved Ansgarskolen, Fjellhaug Skoler og Høgskolen i Staffeldtsgate finansieres av høyskole delen av statsbudsjettet, skriver Norge i dag.

Skolene får i dag statsstøtten fra friskolekapitlet i Statsbudsjettet, selv om de har hatt godkjenning for undervisning og eksamensrett i visse høyskolefag.

Budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Frp sikret også at de kristne høyskolene fikk tildelt midler til å opprette stipendiatstillinger. Rolf Reikvam (SV) går sterkt imot budsjettavtalen. Han mener regjeringen nå tar penger fra offentlige høyskoler for å gi til private.

Finnes Petter Smart ved NTNU?

Statsrådene Børge Brende og Per Kristian Foss besøkte NTNU i januar i forbindelse med at Næringslivets Idéfond nå starter fase II. Kortere tid fra oppdagelse til anvendelse er en av målsetningene, skriver Adresseavisen.

– Mens vi i fase I la vekt på å støtte doktorgradskandidater, vil vi i fase II gå ut og lete opp Petter Smart-ene i vårt miljø, sier prosessleder i fondet, Jon Lippe. Årets bevilgning fra Næringsdepartementet til fondet er på fire millioner, og målet er at minst like mye vil bli gitt som støtte fra næringslivet.

- Norske sensorar opplever press frå utlandske sensorar, og særleg frå Amerika, der alt anna enn A er rekna som elendig, seier Jarle Aarbakke, rektor ved UiTø. (Foto: Forskerforum)

om at me held oss til dei kunnskapsmessige vurderingane og aldri blandar finansielle sider inn i slike saker, seier Aarbakke.

Rådgjevar Bjørn T. Berg i Forskerforbundet er ikkje heilt samd. Jamt over har strykprosenten ved alle fag, både universiteta og høgskulane, gått ned sidan 1999. Største nedgangen ser vi i 2003, same år som dei nye karakterane vart innførte. Berg åtvarar mot utviklinga i strykprosenten og koplinga til finansieringsordninga.

- Strykprosenten går ned ved alle fag. På overordna nivå er det snakk om ein *stor* nedgang. Kvalitetsreforma har ikkje verka lenge nok til at den tettare oppfølginga av studentane allereie skulle ha gitt så store utslag. Det er difor grunn til å rope eit lite varsku i høve til faren for nivåsenking som følgje av den uheldige kombinasjonen av finansieringsordninga og bortfall av ekstern sensur - ein kombinasjon som også OECD har åtvara mot, seier Berg.

C er snittet i Bergen

Ved UiB samtykkjer viserektor for utdanning, Leiv Sydnes, med Aarbakke om at det norske karaktersystemet fungerer rimeleg bra, men også at det ikkje samspelel godt nok med utlandet.

- Jamt over ser det ut til at karakterfordelinga ved UiB er bra. Unntaka er enkelte fag som medisin og odontologi, der snittkarakterane har gått opp. Men her er også opptakskrava høge i høve til andre fakultet. I dei fleste andre fag dominerer karakteren C, noko som harmonerer med dei nasjonale retningslinene. Me opplever også å vekte karakterane annleis enn land i EU og USA. Det er eit problem, seier Sydnes.

- Vert det nytta interne sensorar ved UiB?

- Ja, det har det vore, men no er det nedfelt skriftleg som regel at UiB skal ha det me kallar "Programsensor", som er ein ekstern sensor. Dette gjeld for alle fag - både på høgare og lågare grad. Me gjer det mellom anna for å hindre eventuell "trynefaktor" å verke.

- Skil karakterresultata på masternivået seg frå lågare grad?

Fakta

Strykprosent Universiteta samla:

(Tala for 2004 er førebelse)

1999: 12,83
2000: 12,62
2001: 12,06
2002: 11,38
2003: 10,09
2004: 8,22

Strykprosent for høgskulane samla:

(Tala for 2004 er førebelse)

1999: 11,9
2000: 9,89
2001: 11,68
2002: 11,1
2003: 9,27
2004: 7,91
(Kjelde: NSD - DBH)

Samla karakterfordeling ved UiB vår 2004:

Lågare grad:

(i prosent)

A: 11,6
B: 29,9
C: 33,2
D: 18,0
E: 7,3

F: manglar

Høgare grad:

(i prosent)

A: 15,8
B: 32,4
C: 31,6
D: 15,6
E: 4,6

F: manglar

(Kjelde: Leiv Sydnes, UiB)

- Få har vore gjennom heile det nye regimet til no. Difor er det noko tidleg å trekke slutningar. Men karakterane på masterstudia dreiar nok mot å vere betre enn på bachelor. Skilnaden i vektinga av karakterar mellom fakulteta ser eg som eit større problem. Dette heng att etter hovudfagsordninga. Karakteren 2.0 er rekna for ein sterk karakter på Nordisk, men svak på realfag. Det er vanskeleg når grunnlaget for vurderingane ikkje samstundes vert kommuniserte i vitnemåla. Det er sett ned eit nasjonalt referansepanel med representantar frå universiteta og høgskulane som mellom anna skal jobbe med måtar å jamne ut desse skilnadene, seier Leiv Sydnes.

Karl H. Ystanes

Jordforsk i samarbeid med u-land

Jordforsk satser på nettverksbygging for å øke samarbeidet med institusjoner i utviklingsland, opplyser Landbruksdepartementet. Et møte mellom Jordforsk og African Network for Soil Biology and Fertility (AfNet) i Nairobi i april 2004, resulterte i en Memorandum of Understanding (MoU) som bygger på samarbeid mellom de to institusjonene innen jord- og miljøfaglige spørsmål, særlig i utviklingssammenheng. I mai i år, ble partene enige om å utvikle et samarbeidsprosjekt innen matforsyning og fattigdomsbekjempelse. Samarbeidet skal også søke å motvirke forringelse av naturmiljøet gjennom bruk av teknologier basert på bærekraftig og integrert forvaltning av jord og vann for å øke jordas produktivitet.

UiTø får karrieresenter

Universitetet i Tromsø har lenge vært det eneste universitetet i Norge uten et eget karrieresenter å tilby studentene. Men i løpet av 2005 åpner det, opplyser Tromsøflaket. Universitetene i Oslo, Bergen og Trondheim har i flere år drevet karrieresentre hvor studentene kan få råd og veiledning i karrierevalg. Nå kommer Tromsø etter. I universitetsstyrets budsjettbehandling for 2005 ble det bevilget en million kroner til å starte et karrieresenter. I tillegg til senteret skal pengene også benyttes til å styrke det internasjonale studentarbeidet ved Universitetet i Tromsø. Foreløpig er det ikke bestemt hvor senteret skal lokaliseres.

- Vi får se hvordan det skal gjøres. Muligens kan det bli et felles servicetorg hvor karrieresenteret samlokaliseres med et servicekontor for inn- og utreisende utvekslingsstudenter, sier universitetsrektor Jarle Aarbakke til Tromsøflaket.

Jakter på ny rektor

- Arild Underdal har vært altfor veik og utydelig, sier professor Kjell Lars Berge ved Universitetet i Oslo. Sammen med kolleger arbeider han med å finne en mindre reformvennlig rektorkandidat til valget i mai, skriver Universitas.

- Universitetet må være fristilt fra den markedsøkonomiske tenkningen og logikken som griper om seg og innføres med lynets hastighet i alle samfunnsinstitusjoner i Norge. En tenkning som sier at universitetets sentrale oppgaver, det vil si forskning, undervisning og formidling, er underordnet kravet om å tjene penger, sier Berge til Universitas.

Underdal har takket nei til gjenvalg som rektor, og sammen med blant andre Bernt Hagtvat, Tore Rem og Arne Johan Vetlesen, har Berge nå tatt fatt på arbeidet med å finne en annerledes rektorkandidat. Gruppen håper å kunne presentere den aktuelle kandidaten i mars.

- Det gjelder å fange bredden i universitetsmiljøet. Kandidaten skal være kjent for offentligheten, gjerne ha jobbet politisk, og ha en intellektuell holdning. Og han eller hun må være klar til å gå imot politikerne, sier Berge til Universitas.

Samlokalisering

Et spørsmål om penger

8. februar avgjør styret ved NTNU om universitetet skal samles på ett sted. Debatten koker ned til et pengespørsmål.

Følelsene er sterke i den største debatten ved NTNU siden starten i 1996. Skal universitetets aktiviteter på Dragvoll flyttes ned til campus Gløshaugen?

Dette spørsmålet blir avgjort på NTNUs styremøte den 8. februar, og det vil da være to sannsynlige utfall: Enten et klart nei eller et betinget ja. Stemningen hos ledelsen ved NTNU tilsier at det siste alternativet går gjennom, mens det blant de ansatte er et stort flertall som er i mot.

Det som imidlertid kan sette en stopper for det hele er økonomien.

– Jeg prøver å lete opp to milliarder kroner, og det er en vanskelig jobb, forteller universitetsdirektør Per Ivar Maudal ved NTNU.

Uklare tall

Disse milliardene eksisterer per i dag ikke annet enn som arealer og bygninger på

Dragvoll. Det er nemlig salget av dette som skal dekke inn kostnadene en flytting og nybygg rundt Gløshaugen vil medføre. Ifølge mannen som er satt til å utrede samlokaliseringen, Inge Fottland, er tallene fortsatt noe uklare. Foreløpige beregninger viser at en samlokalisering vil koste rundt hundre millioner kroner, med et såkalt worst case-scenario på minus 400 millioner kroner. Disse tallene er imidlertid svært omstridte, og flere kritikere hevder at de er ren ønsketenkning.

– Dette regnestykket vil ikke gå i hop, og det hele er basert på helt feil premisser, mener professor ved Institutt for konstruksjonsteknikk, Kolbein Bell.

Christian Thommessen er ekstern representant i NTNU-styret. Han gjør det klin-kende klart at han ikke vil ta imot noen som helst råd fra verken studenter eller vitenska-

pelige ansatte når det gjelder økonomi.

– Jeg blir rød om ørene når jeg hører professorer uttale seg om økonomien i dette prosjektet. Jeg vil ha meg frabedt slike innspill, fastslår siviløkonom Thommessen. Han mener at dette er et kompetanseområde som styret og administrasjonen ved NTNU skal håndtere, og dermed ikke noe som det skal synes om av folk som ikke kjenner faktagrunnlaget.

Massiv motstand

Forkjemperne for en samlokalisering peker på mulighetene for tverrfaglighet, samt det faktum at mange av studentene ønsker en flytting av Dragvoll-miljøet ned til byen. Dette har ikke vært gode nok argumenter for motstanderne.

– En utbyggingsperiode av Gløshaugen vil bli en stor påkjenning for både studentene og ansatte, og for å gå igjennom en slik periode må vi være sikre på at det vi får er noe veldig mye bedre og mer fremtidsrettet enn

Litteraturprofessor Brit Mæhlum er kritisk og samler inn underskrifter mot samlokalisering, mens rektor Eivind Hiis-Hauge leter etter penger til å finansiere det hele.

Professor Anne Grete Hestnes (t.h.) har ledet et utvalg som har sett på mulighetene for en samlokalisering av NTNU. Student Maria S. Fjellstad (i midten) og prosjektdirektør Inge Fottland er begge tilhengere av prosessen.

Betaler jenter for å studere teknologi

Høgskolen i Buskerud prøver en ny vri for å lokke jenter til tekniske fag, skriver nettstedet digi.no. Jenteandelen på ingeniørutdanningene er ned mot ti prosent. For å rekruttere flere, tilbyr høgskolen 25.000 stipendkrone til hver jente som begynner på ingeniørstudier høsten 2005. Næringsliv, organisasjoner, kommuner, Buskerud fylkeskommune og Høgskolen i Buskerud samarbeider om "Jentekampanjen". De frister med reisestipend, stipend til studiemateriell, mentorer i Kongsberg-industrien og egne kontaktpersoner ved høgskolen.

Studentane styrer forskingskronene

Det nasjonale fakultetsmøte for Realfag la nylig fram rapporten Baklengs inn i framtiden? I følge rapporten står det dårleg til med ressurstilgangen i norsk matematisk-naturvitenskapelig forskning. Rapporten slår fast at ein viktig mekanisme som leier ressursar vekk frå realfaga, er at forskingsinnsatsen i Noreg primært blir styrt av utdanningspolitikken. Faga ungdom vel å studere, får dei friske forskingskronene. Resultatet er at matematik-fag har den svakaste utviklinga både når det gjeld driftsutgifter, utgifter til vitenskapelig utstyr, og doktorgradsproduksjon, skriv På Høyden.

Høytidelig åpning i Stavanger

En nasjonal begivenhet. Det slo både kong Harald, utdannings- og forskningsminister Kristin Clemet og rektor Ivar Langen fast da Universitetet i Stavanger (UiS) ble åpnet 17. januar, skriver forskning.no. Med dette har en 40 år gammel visjon blitt virkelighet.

– Universitetet i Stavanger er en nyskaping i det norske universitetssystemet. Det gjelder måten det er etablert på, og ikke minst gjelder det fagporteføljen, siterer forskning.no fra Langens tale.

det vi har i dag, sier historieprofessor Steinar Supphellen. Han mener alle fordelene en samlokalisering påstås å gi er overdrevne, og at en slik prosess vil være mer kostbar enn hva gevinsten tilsier.

Her får Supphellen støtte fra professor Kolbein Bell.

Han mener samlokaliseringsprosjektet aldri burde vært utredet.

– Det gagnar ikke de oppgaver vi er her for å utføre, nemlig forskning og utdanning. Jeg savner klare målsetninger for hva man skal oppnå med en samlokalisering, sier Bell. Han fnysar av tanken om at tverrfagligheten skal bli bedre med å samle all aktivitet på én campus.

– Jeg ofrer ikke nødvendig *faglighet* for tverrfaglighet, fastslår Bell, som konkluderer med at flyttevilligheten blir sterkere dess høyere i NTNU-systemet man kommer.

– Kan dette ha noe med manglende bakkekontakt å gjøre? undrer Bell.

Styrerepresentant ved NTNU, Christian Thommessen, liker ikke at professorer uttaler seg om økonomiske beregninger i samlokaliseringsdebatten ved NTNU.

En bedre enn to?

Samlokaliseringstilhengerne mener at én campus er bedre enn to. Flere peker på at en samling av all aktivitet nær sentrum vil gjøre Trondheim mer attraktiv som studentby, noe spesielt studentpolitikkerne fokuserer på. Videre er tanken om flere vellykkede tverrfaglige prosjekter en av visjonene en samlokalisering kan gi.

– Selvsagt er det en fordel for universitetet med en samlokalisering, fastslår NTNU-rector Eivind Hiis-Hauge kategorisk. Han har stor tro på økt trivsel blant både studenter og ansatte, og legger vekt på mulighetene for mer tverrfaglighet.

Aktiv kommune

Trondheim kommune vil nå også ta en aktiv part i saken. I et saksfremlegg som skal legges frem for formannskapet heter det at Trondheim kommune "vil være en pådriver og tilrettelegger for at samlokaliseringsplanene skal kunne bli en realitet". Et premiss er at NTNU og Høgskolen i Sør-Trøndelag samlokaliseres, og ifølge saksfremlegget vurderer kommunen sågar å gå inn "med et betydelig økonomisk engasjement". Rent konkret hva det økonomiske engasjementet innebærer er også svært uklart, og denne saken vil bli gjenstand for politisk behandling i tiden som kommer.

Økonomiske lovnader har det imidlertid vært langt mer stille om fra regjeringsshold. Departementet har signalisert at samlokalisering er helt greit så lenge det er selvfinansiert, og det er her spenningen ligger. Hvis det ikke er økonomi i prosjektet, er flere av initiativtakerne klare til å legge ballen død.

– Jeg vil ikke legge frem en anbefaling for samlokalisering hvis vi ikke har et økonomisk forsvarlig prosjekt, fastslår universitetsdirektør Per Ivar Maudal. Han får støtte av NTNU-rector Hiis-Hauge.

– Hvis jeg måtte bestemme meg på ett minutt, ville jeg ut fra den informasjon jeg har om økonomien nå, ikke gått inn for samlokalisering, sier NTNU-rectoren.

De fleste i NTNUs styre påstår at de ennå ikke har fattet standpunkt i saken, og at de vil vente helt til styremøtet 8. februar med å bestemme seg. Mye tyder imidlertid på at det vil bli et betinget ja, som igjen vil føre til mange omkamper.

– Blir det et ja, kan vi stoppe prosessen senere, mener Christian Thommessen.

Av Bernt Gran (tekst og foto)

NTNU vil sjekke kontrakter

Organisasjonsdirektør Trond Singaas ser ikke bort fra at det finnes ulovlige tilsetningskontrakter ved NTNU, skriver Adresseavisen. Singaas opplyser at universitetet har startet en gjennomgang for å sikre at de midlertidige skal være lovlige.

– Fakultetene og sentraladministrasjonen er i ferd med å undersøke om de midlertidige tilsetningskontraktene er godt begrunnet. Vi er ikke uenig i at bruken av midlertidige tilsetningsforhold skal ha et visst begrenset omfang, men vi og fagforeningene har ulike vurderinger i hvilken grad midlertidighet kan brukes, sier Singaas til Adresseavisen. Han forklarer økningen i midlertidige stillinger i hovedsak med kvalitetsreformen.

– Reformen er ny og såpass tid tar det i forhold til å få studieprogrammer på plass, og for å se hvilke løsninger reformen krever, sier Singaas.

HiA får nei til doktorgrad

Den sakkyndige komiteen vil ikke godkjenne Høgskolen i Agders opplegg for ny doktorgrad i IKT, melder Fædrelandsvennen. Den faglige komiteen som er opprettet for å vurdere HiAs søknad om den tredje doktorgraden, krever en rekke endringer i utformingen av studiet. HiAs nettside slår imidlertid fast at komiteen mener HiA har "en tilstrekkelig faglig basis for å kunne tilby doktorgradsutdanning".

– Nå tar vi grep for å imøtekomme den sakkyndige komiteens innvendinger. Samtidig er vi godt fornøyd med den positive kompetansevurderingen. Å bygge opp den faglige basisen har vært det tyngste løftet, sier rektor Ernst Håkon Jahr til HiAs nettside.

Fornøyde studenter i Tromsø

Ingen har så få studenter per ansatt som Universitetet i Tromsø. På Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet er det knapt fire studenter per ansatt.

Det går fram av "Utdanningsmelding for studieåret 2003/2004," som er et kvalitetssikringssystem ved Universitetet i Tromsø (UiTø), melder Tromsøflaket.

Sist høst ble det registrert 5.674 studenter og 671 faglig ansatte ved UiTø. Det utgjør i gjennomsnitt 8,46 studenter per faglig ansatt. Til sammenlikning har Universitetet i Oslo 14,82 studenter per faglig ansatt. Ved Universitetet i Bergen og NTNU i Trondheim er de samme tallene henholdsvis 14,05 og 12,72.

Rector Jarle Aarbakke forklarer tallene med Tromsø-universitetets unike sammensettning av studietilbud.

– Vi er tyngre på profesjonsstudier og har mer bredde enn de andre universitetene. Mens Universitetet i Oslo har mest samfunnsvitenskapelige- og humanistiske studieretninger, har vi i tillegg studier som farmasi, medisin, tannlege, og psykologi. Disse studiene krever flere ansatte, sier Aarbakke.

Universitets- og høgskoleloven

Ansatt eller valgt rektor?

Hvis ikke rektor velges internt, risikerer academia en svekkelse av faglig innhold og utvikling ved den enkelte institusjon. Fokus flyttes fra fag til administrasjon. Det mener rektorene ved tre utdanningsinstitusjoner i Bergen.

Forslaget til ny Universitets- og høgskolelov åpner for at rektor kan ansettes i stedet for å velges. Hva mener rektorene selv? Forskerforum stilte følgende spørsmål til rektorene ved Universitetet i Bergen, Kunsthøgskolen i Bergen og Høgskolen i Bergen:

1) Bør styret ansette rektor, eller bør rektor velges?

2) Hvilke forandringer i negativ og positiv retning vil det føre til i institusjonen dersom rektor blir den nye "administrerende direktør" med tittelen rektor? Og hvilke konsekvenser ser du for deg at dette vil føre til for ditt vedkommende?

3) Hva har det å si for ditt standpunkt at NHH og UiO har vedtatt å beholde systemet med valg av rektor?

Av Sigrid Folkestad

**Kirsti Koch Christensen,
rektor ved Universitetet i Bergen**

1) Jeg ønsker at rektor fortsatt skal velges og være styrets leder.

2) Det ville kunne svekke den faglige ledelsen. For meg personlig, som går av som rektor 31. juli i år, vil ikke konsekvensene være særlig store.

3) Dersom den delen av lovforslaget som omhandler rektor blir vedtatt, finner jeg personlig det mest logisk at rektor ansettes. Men her vil jeg selvfølgelig lytte til medlemmene i UiBs styre.

**Nina Malterud,
rektor ved Kunsthøgskolen i Bergen**

1) Kunsthøgskolens styre har så langt hatt valgfrihet i dette spørsmålet, og det ønsker vi fortsatt. En valgt rektor bærer i prinsippet med seg forankringen til faglig innhold og fagmiljø, og kunnskap om institusjonen, noe vårt styre har ansett som et fortrinn. Men med det lille fagmiljøet vi

har, kan man forutse at det kan komme perioder hvor man ikke har gode interne rektorkandidater. Da er det nødvendig å ha mandat til å kunne gå ut eksternt for å finne kandidater.

KHiB går inn for å videreføre ordningen med rektor som styreleder. Rektors faglige lederskap er en viktig ressurs i styret.

2) Alle modeller har selvsagt både positive og negative sider. Negativt tror jeg dette er en styringsmodell som kan komme til å svekke faglig representasjon i ledelsen. Krav om lederkompetanse innen administrasjon og økonomi vil kunne fortrenge kandidater med sterk faglig bakgrunn innen kunst og design. Rektor har gjennom styrelederposisjonen i mange tilfeller avgjørende innflytelse på hvilken innfallsvinkel styret skal velge. Derfor er de faglige kvalifikasjonene så viktige.

For mitt eget vedkommende er min valgte periode slutt sommeren 2006. Jeg har ingen ambisjoner om å bli ansatt rektor i en eventuell ny styringsordning.

3) Det er interessant at også de store institusjonene ser slik på dette, men mitt standpunkt er tatt uavhengig av dette – og etter en omfattende vurdering i forlengelse av Ryssdal-utvalgets innstilling.

**Eli Bergsvik,
rektor ved Høgskolen i Bergen**

1) Eg ønskjer at den einskilde institusjon skal stå fritt med omsyn til om han vil ha tilsett eller vald rektor. Det er god tradisjon innanfor akademia å ha sjølvråderett.

2) Slik eg ser det, er institusjonen best tent med å ha ein intern styreleiar; ein som kjenner tilhøva og den faglege

tenkinga ved institusjonen. Fordelen med å halda på eksisterande ordning, er at rektor kan halda fokus på fagleg leiing med god støtte av styresekretariatet og administrasjonen leia av høgskuledirektøren. Ei mogeleg negativ endring dersom rektor vert den nye "administrerende direktør" med tittel rektor, kan bli at rektor vil bruka mykje tid og krefter til administrativt arbeid som trengjer seg på. Slik sett kan det verta vanskelegare å setja dei større utdanningsspørsmåla i fokus og få nok tid til strategisk arbeid.

Ein ekstern og ein intern styreleiar kan ha ulike syn på kva som er strategi, kvalitet og effektivitet. Ein demokratisk vald rektor vil bygga på verdigrunnlaget til institusjonen og ha den naudsynte legitimiteten for å kunna leia verksemda. Eg trur og at det er lettare for ein intern styreleiar å skapa forståing for vedtaka i styret.

Det kan vera positivt at ein ekstern styreleiar kan profilera institusjonen. Men eg meiner at auken i talet på eksterne styrerepresentantar gjer same nytten og har god erfaring med det.

3) Standpunktet mitt er uavhengig av kva dei to institusjonane har vedteke. Det er eit prinsipielt standpunkt som også styret for Høgskulen i Bergen har slutta seg til i høringsfråsegna. Men det er sjølvstendig viktig for tyngda av saka kva to slike store og tradisjonsrike institusjonar meiner.

Ni av ti får avslag på fri forskning

Berre 8,5 prosent av dei som søkte Norges forskningsråd om støtte til nye frittstående prosjekt i 2005 fekk tilslag. UiB-forskarar fryktar for framtida til den frie forskinga, skriv På Høyden.

Forskarinitierte frittstående prosjekt er Forskningsrådets hovudverkemiddel for å støtte langsiktig grunnforskning. Men initiativrike forskarar har små sjansar for å få pengar til å gjennomføre prosjekta sine, etter den siste søknadsrunden å dømme. Forskarar ved UiB fryktar for framtida til den frie, forskarinitierte grunnforskninga.

– Det finst knapt frie midlar igjen. Dette er resultatet av ein langsiktig trend. Dersom vi framleis ønskjer fri forskning, må noko gjerast, seier professor i samanliknande politikk Stein Kuhnle til På Høyden.

Vil ha universitet i Telemark

Telemarkspolitikere fra samtlige partier støtter arbeidet med å få et universitet i Telemark, skriver TA. Dette kom fram på et møte i Høgskolen i Telemarks lokaler i Porsgrunn.

– Et universitet vil helt klart heve statusen på høyere utdanning i vårt distrikt, som i neste omgang vil føre til at flere fra Telemark velger å utdanne seg i hjemfylket sitt, sier FrP's Bård Hoksrud. Også tre andre som sitter på telemarksbenken på tinget – Sigvald Oppebøen Hansen (Ap), Kari Lise Holmberg (H) og Sigbjørn Molvik (SV) – støtter universitetstanken.

Rektor Dag K. Bjerketvedt ved Høgskolen i Telemark påpeker at et regionalt samarbeid kan være nødvendig for å få realisert universitetstanken.

UiO får mest oppmerksomhet

Arild Underdal er medienes yndlingsrektor. Universitetet han leder får mest oppmerksomhet, skriver Universitetsavisa. I 2004 ble Underdal omtalt mer enn dobbelt så ofte som NTNU-rektor Eivind Hiis Hauge i avisene.

Ifølge tall fra medieovervåkningsbyrået Magenta som dekker 4.100 digitale nyhetskilder i mer enn 40 land, ble Underdal nevnt 282 ganger i løpet av fjoråret. Han opptre i media mye oftere enn rektorene fra den andre universitetene. Ifølge en liste som Universitetsavisa har utarbeidet, havner Bergens rektor Kirsti Koch Christensen på en andreplass med 140 treff. Hiis Hauge er på tredjeplass med 134 treff, mens Jarle Aarbakke ved Universitetet i Tromsø følger like bak med 127 treff.

Ingen geiter å sjå på Ås, men her er iallfall ei forsteina ku.

Ser du geita?

Landbrukshøgskolen har vorte universitet. Der arbeider filosofar, økonomar og genteknologar. Eg gjekk rundt på Ås ein heil dag utan å sjå ei geit.

EIN KAN VEL KØYRE ETTER lukta av lort? Det er tidleg morgon, blå himmel og rosa skyer. Eg er på veg sørover frå Oslo for å vitje Landbrukshøgskolen som vart universitet. Kva meiner dei tilsette om den nye statusen? Kva rører seg bak universitetsfana, og korleis er vilkåra for forskingsfridom?

Eg tek av vegen då eg ser skiltet "Norges Landbrukshøgskole". Vegvesenet er ikkje oppdaterte, og verre skal det verte: "Velkommen til Landbrukshøgskolen" står det på universitetets eige skilt. Men sjå der, eit segl heng i trea: "Universitetet for miljø og biovitenskap - UMB".

Sigurd Rysstad tek imot meg utanfor det majestetiske tårnbygget. Han er tilsett ved Institutt for økonomi og ressursforvaltning og hovudtillitsvald i Forskerforbundet ved UMB.

I gangen utanfor kontoret til Rysstad ligg ei semesteroppgåve i marknadsføring: "En ny leverpostei blir til." På nabokontoret sit Terje Kvilhaug som driv med etikk og miljøfilosofi.

Mellom filosofien og marknadsføringa er det berre meg, seier Rysstad. Sjølv er han landbruksøkonom.

Kva er ein tillitsvald ved eit splitter nytt universitet oppteken av?

UMB-styret skal snart ta stilling til spørsmålet om vald kontra tilsett rektor. Alt i 2003

fekk vi eit nytt styringssystem med tilsette instituttleiingar som òg er med i leiargruppa til rektor. Forskerforbundet ved NLH klarte den gongen å få gjennomslag for at fagmiljøa skulle ha reell innverknad i innstillingsprosessane. Vi fekk òg behalde eit system med valde instituttstyre der vitskapleg tilsette framleis har ein solid representasjon, seier Rysstad.

Instituttstyra står i fare for å forsvinne, og vi kan få ei ordning med tilsett rektor. Legitimitet får ein gjennom val. Dette er to viktige styringsspørsmål som handlar om institusjonen framleis skal vere medarbeidarstyrt, seier Rysstad. Han fryktar at mange av endringane i sektoren vil vere kontraproduktive.

Eg trur knapt det finst ein annan sektor med like store produktivitetsskilnader mellom dei minst og dei mest produktive. Det er freistande å tru at ein med profesjonelt leiar-skap kan få "latsabbane" til å jobbe, men eg er redd for at for mykje styring av forskinga samtidig vil øydeleggje det gode ved institusjonen – dei som produserer svært mykje. Dersom ein skal motivere folk til å produsere mykje, bør dei fritt kunne fylgje ideane sine. Det vert òg mindre attraktivt å arbeide i academia dersom ein fjernar det store fortrinnet som ligg i fridomen. Vi har ikkje høgare løn, men

akademia kan by på fridom. Dersom ikkje dei beste forskarane skal forsvinne til industrien og instituttsektoren, bør vi halde på fridomen. Det er den som fører til lojalitet og verketrang, seier Rysstad.

Er ikkje denne argumentasjonen farleg? Kanskje det let seg prove at det ikkje løner seg å gje folk for mykje fridom?

Det er ikkje prosjektmidlar som er målet. Målet er god forskning og undervising.

Men korleis kan ein få has på latsabbane utan styring?

Sa eg latsabbar? Det må du skrive i hermetekn, seier Rysstad.

EG HAR EIN AVTALE med Stig Omholt, leiar for Cigene, senter for integrert genetikk.

Omholt kan spissformulere seg, seier Rysstad, der han viser veg. Eg les på eit skilt: Hønsehusa, Nedre grisehus. No nærmar det seg noko, men det er ingen geiter å sjå.

CIGENE er eit fleirinstitusjonelt føretak med UMB som vertskap. Senteret vart etablert med pengar frå Forskingsrådet i 2003 og er ei av teknologiplattformene i den nasjonale FUGE-satsinga vedrørende påvisning, deteksjon og fortolkning av genetisk variasjon og i systembiologi.

– Ein får ikkje folk til å arbeide i 50-70 timar i veka utan å kjenne ei indre glede ved det, seier Stig Omholt.

► – Rekrutteringspolitikken ved norske universitet er basert på sex, seier Stig Omholt før vi har sett oss ned.

Han er uroa for at nye definisjonar av forskingsfridom snik seg inn med ei ny universitetslov.

– Skal fridomen gjelde på institusjons-, fakultets-, institutt-, seksjons- gruppe- eller forskarnivå? Det ser ut til å vere total forvirring om dette mange stader. Mi personlege meining er at når ein fyrst er tilsett i fast stilling, er det for seint å styre forskinga. Då gjeld det, og bør det gjelde, vide fullmakter for kva ein bruker forskingstida på. Dersom den tilsette ikkje fungerer godt i stillinga, er det i prinsippet ein brest hjå institusjonen, ikkje hjå personen, seier Omholt.

Men var det ikkje noko med sex han sa? No kjem det snart:

– Rekrutteringa i dag er basert på lause komitéinnstillingar og relativt lause kompetansekrav. I stillingar med så stor fridom, må ein kunne velje folk på øvste hylle og seie nei dersom ein ikkje finn nokon som er gode nok. Likeins bør ein ta til å bruke ei form for tenure track-system i større grad. Dette er ikkje minst viktig dersom ein skal halde fast ved eit forskarstyrt universitet, seier Omholt og kallar rekrutteringspolitikken ved norske universitet "usedvanleg amatørmessig".

– Men basert på sex?

– Det dreier seg om at norske akademikarar, som regel kvinner, reiser ut og tek med seg ein, som regel dyktig, partnar heim. Det er trist at ein ikkje greier betre enn dette.

– Er norsk academia truga innanfrå av det midelmåtige?

– Nei, men om ein ikkje sikrar rekrutteringa betre, tvingar det suboptimale seg fram. Ein sikrar forskarautonomien best ved å leggje lista høgt. Jo meir driv det er i folk, jo vanskelegare er det å legitimere innføring av styringsstrukturar som primært er laga for næringsliv eller statleg forvaltning. I dag prøver ein fleire stader å kvalitetssikre resultatata ved å leggje opp til styringsstrukturar som ser ut til å ha som grunnleggande premiss at fleirtalet av norske professorar treng støttekontakt.

Det er meningslaust å late ein professor få instruksjonsmakt over ein annan når det gjeld det forskingsfaglege. Dette vil ikkje medverke til å gjere universiteta attraktive for gåverike menneskje, seier Omholt som har kome med ideen om ambisjonsbudsjett:

– Kvar fagleg tilsett bør kunne leggje fram planar for instituttleiinga om kva ein ynskjer å fordjupe seg i. Ein må reflektere over kva ein vil, og framlegget mitt er å levere dette ein gong i året i form av eit ambisjonsbudsjett. Dersom det viser seg i år etter år at ein ikkje kjem nokon veg, at ambisjonane er for høge eller låge, må ein justere. Då må ein kunne seie: "Du skulle nå det og det, men du har ikkje nådd det og det". Men ein må behandle folk ordentleg og ikkje drifte academia som eit fotballag, noko ein har sett tendensar til i Sverige. Eg vil heller bruke ein familiemetafor: Ein må gje og ta og gjere det beste ut av dei ein har. I eit velfungerande institutt kan leiaren i prinsippet nøye seg med "management by walking around"-modellen.

– Kor går grensa for kva ein kan kreve av fagleg tilsette?

– Ein kan ikkje mobbe folk fordi dei ikkje leverer mykje eller godt nok. Svaret ligg i ein mykje tøffare rekrutteringspolitikk. Men i forskingsfridomen ligg det ingen fridom til å ikkje produsere, og ein må fange opp dei som ikkje fungerer, seier Omholt som ikkje er redd for å bruke omgrepet elitisme:

– Eg vil ikkje låne styringsstrukturar frå verken næringsliv eller forvaltning. På grunn av akademias eigenart, må ein kunne vere elitistisk samtidig som ein ynskjer eit egalitært samfunn. Det kan ikkje ligge demokratiavgjersler bak kva ein skal forske på. Elitisme vert så fort negativt ladd, men ein må då kunne skilje mellom intellektuell kapasitet og menneskeverd.

– Ein del av dette kling amerikansk. Er det noko frå den kulturen du ikkje vil importere?

– Eg vil ikkje ha ein struktur der konkurransen er så hard at han forgiftar dei mellommenneskelege forholda. Det er ikkje stas når ein professor på toppen er den einaste som veit kva som skjer i ein lab, medan ein gjeng postdocar arbeider livet seg og har personen ved sida av seg som sin verste konkurrent. Det er ikkje den typen patologi vi skal kultivere.

– Kva har den nye universitetsstatusen å seie?

– Då det fyrste initiativet til universitetsstatus kom for seks år sidan, meinte eg at institusjonen ikkje var mogen for det ved at det lett kunne bli ei sovepute som forhindra ei nødvendig fornying. No er eg meir positivt innstilt. Vi har i praksis vore universitet i lang tid, men den formelle statusendinga vart nødvendig då det på typisk norsk regionalpolitisk vis vart opna opp for å gje universitetsstatus til regionale høgskolar som knapt hadde doktorgradsprogram å vise til. Problemet er ikkje talet på universitet, men at det alt no er altfor lite pengar i systemet. Fleire universitet og meir konkurranse om den same pengesekken må nødvendigvis resultere i redusert intellektuell masse og dårlegare kvalitet.

– Kor viktig er sjølv namneendringa?

– Eg har aldri hatt problem med NLH-namnet, og internasjonalt har vi kalla oss Agricul-

tural University of Norway. Men mange gler seg over at landbruksnamnet forsvinn og at det vert lettare å trekkje studentar. Folk har sett på NLH som ein skule for avanserte gardbrukarar, og denne haldninga har ein funne i breie lag av academia òg. Dersom budsjettet for marknadsføring er det same, er det nok lettare å få studentar til UMB enn til NLH.

– Har de bruk for studentar som ikkje kan sjå forbi eit namn?

– Vi treng ikkje så mange fleire studentar uansett, det hadde berre vore fint med større søking. Ein skal hugse at slike sosiale markørar er viktige for mange unge. Ein gong låg det svært mykje prestisje i landbruk, men i dag har det ikkje same legitimiteten. Kan hende UMB får den same statusen som NLH ein gong, men i ein ny sosio-kulturell kontekst, seier Omholt.

Til slutt pensar vi inn på rekrutteringa av fagleg tilsette att. Kva har vel eit namn å seie, om ein ikkje får dei beste folka hit?

– Mange er redde for å rekruttere folk som er smartare enn dei sjølv, men det er eit suksesskriterium å klare dét. Då har ein gjort noko som vil leve vidare gjennom dei etter at ein sjølv er ferdig. Då kan ein stenge døra, seie ha det og vite at det kjem til å halde fram betre enn før.

– Har du klart det?

– Det har eg. Definitivt.

VI PRØVER EIT ANNA perspektiv: Korleis er det å vere underordna ein forskingsleiar ved UMB? Vert ein styrt for mykje? Eg kryssar universitetsområdet, framleis utan å sjå geiter, men ein fasade er utsmykt med steinhovud av hest, ku, sau og gris.

Ved Institutt for kjemi, bioteknologi og matvitenskap finn eg forskar Ågot Aakra.

Ågot Aakra forskar på enterokokkar – ei gruppe av mjølkesyrebakteriar. Somme av desse er "snille" og er brukt i matproduksjon, medan andre kan vere sjukdomsframkallande.

Ho tilhøyre eit fagmiljø i mikrobiell gen-teknologi. Forskingsgruppa, med studentar, er på rundt 20 personar, men har berre tre fast tilsette. Professor Ingolf F. Nes er gruppeleiar.

- Eg byrja arbeida på laboratoriet her som hovudfagsstudent for ti år sidan, seier Aakra som vart ferdig med doktorgraden i 2000. Ho er tilfreds med organisasjonen ho tilhøyre.

- Vi har ein godt organisert lab og faste gruppemøte, noko som eg trur har vore viktig for forskningsproduksjonen og kontinuiteten i gruppa. Då institutta ved NLH vart omorganiserte for to år sidan, vart det sagt at gruppa vår var ein slags mal; ein professor med sine "undersattar". For oss prosjektilsette vart ikkje omstillinga så stor, for andre ved UMB har det nok vore meir komplisert.

- Er forskningsfridomen stor nok når ein tilhøyre ei slik tett gruppe?

- I gruppa vår synest eg at vi har stor fridom og vert ikkje stoppa dersom vi har gode, og ikkje altfor dyre, idear. Slik må det vel òg vere? Forskningsfridomen vår blir mest avgrensa av pengemangel. I eksperimentelle fag er driftskostnadene høge, noko som gjer at ein er avhengig av løyvingar utanfrå. Det er lite å hente frå institusjonen sjølv, seier Aakra. Ho har vore tilknytt eit prosjekt i tre år, og no ser det ut til at finansieringa går i orden for tre år til.

- Eg reknar med å vera mellombels tilsett i ei god stund enno. Ved universiteta er det nærast stillingsstopp, og snittalderen på fast tilsette blir høgare og høgare, noko som truleg vil bli eit problem for kontinuiteten i forskning og undervisning.

- Korleis vil universitetsstatusen spele inn for forskingsmiljøet ditt?

- Eg har ikkje merka noko til han sjølv enda, men mange ynskjer nok at universitetsstatusen skal føra til større fridom og mindre administrative føringar. Men, igjen, vi prosjektilsette kjem nok til å merka dette i mindre grad enn den faste staben.

- Kva med det nye namnet?

- Miljø og biovitenskap..., namnet er tidsriktig med bruk av eit populærord som miljø, men kor lenge varer det før det er "ut"? Det nye engelske namnet derimot er godt: Norwegian University of Life Sciences, seier Aakra.

MANGE DELAR AV UMB er sterkt internasjonalt orienterte. Professor Brit Salbu, leiar av Isotoplaboratoriet ved Institutt for plante og miljøvitenskap, er slik. Ho vart nyleg vald til å leie NATOs nye satsing på tryggleik gjennom miljøarbeid. Symptomatisk nok er ho i Washington i dag, men seinare får eg tak i henne på telefonen.

- Nukleære problem har stor internasjonal interesse. Oppbygging av norsk kompetanse etter Tsjernobyl-ulukka medfører at Noreg også kan bidra internasjonalt, seier Salbu.

- Fagområda tilknytt radioaktivitet vart "nedlagde" utover 1970- og 80- åra då det vart klart at Noreg ikkje skulle ha kjernekraft. Etter Tsjernobyl-ulukka i 1987, vart det akutt behov for nasjonal kompetanse, også ved NLH. Attoppbygginga måtte skje raskt for å dekkje beredskapsbehovet. Dette er eit godt døme på

- Eg håpar at både vi og det nye Universitetet i Stavanger vil få ein naturleg plass i den norske universitetsfamilien, seier rektor Knut Hove.

kortsiktig forskingspolitikk. Ingen tok ansvar for å oppretthalde nasjonal kompetanse på eit lite, men viktig fagområde, seier Salbu.

Som leiar for NATOs miljøpanel er ho med på å leggje strategiar for korleis ein kan hanskast med katastrofar som ras, jordskjelv eller atomulykker.

- I ein slik setting er eg nøgd med eit namnebyte, eit namn som vier at eg kjem frå ein relevant institusjon. Dei siste 20 åra har vi delteke på mange ekspedisjonar, både til andre land og til ulike havområde. Mange har smilande spurt oss kva landbruket har på havet å gjere.

- Er det nye namnet dekkjande?

- Ja. UMB har brei kompetanse om ulike kjelder, transport av ulike stoff og biologiske effektar i ulike økosystem. Kunnskapen er ikkje avgrensa til dyrka mark, seier Salbu.

TIL SLUTT TREFFER EG rektor Knut Hove.

- Kva har du sett i dag då? spør han. Eg fortel om fagfolka eg har snakka med.

- Ja, om vi ikkje har total djubde, har vi god breidde.

- Men ingen i heile dag har hugsa å seie UMB eller universitetet. Dei seier NLH?

- Det var pinleg, seier han spøkefullt.

- Kva er det viktigaste ved universitetsstatusen?

- Det gjev ein betre måte å kommunisere med studiesøkande ungdom på. Studentar her har vorte møtte med spørsmål som "skal du ikkje verte bonde?" Det ville ikkje ha vore lett å rekruttere studentar med bachelor frå eit universitet til ein høgskule. Konseptet vert oppfatta ulikt, og universiteta er dei mest avanserte utdanningsinstitusjonane vi har. Mange har òg kommentert - "er de ikkje universitet før no?"

- Korleis håpar du at opinionen vil oppfatte UMB?

- Vi må oppretthalde inntrykket av at vi

driv avansert forskning på områda våre, at vi er sterke på felt som bioproduksjon, mat, miljø, og innanfor teknologi og økonomi på spesialområda våre. Det er òg eit kjenneteikn ved oss at vi arbeider med praktiske løysingar og at vi har god kontakt med næringslivet.

- Vert vilkåra betre for samarbeid med andre institusjonar?

- Vi har frå før gode relasjonar med kollegaene våre i U&H-sektoren, og eg trur ikkje skilnaden vert så stor. Vi har alt i dag mange medarbeidarar som er utdanna ved andre akademiske institusjonar, og eg ventar at vi kan verte meir attraktive som universitet, både i kunnskapsnettverk nasjonalt og internasjonalt, og som arbeidsplass for folk utdanna i utlandet.

- Nokre tilsette er uroa for at utviklinga går mot mindre fagleg fridom for den enkelte. Kva seier du til dei?

- Forskarane vil ha dei same akademiske rettane som før. Vi er kritisk avhengige av kreativiteten og arbeidsgleda til dei tilsette for å oppnå gode faglege resultat. Forskarane må sjølve avgjere kva metodar dei vil bruke og kva faglege nettverk dei vil delta i. Dei må sjølve styre tida dei bruker på dei faglege problem som vert adresserte innanfor tidsrammene som er fastsette. Dette må òg gjelde når det er institusjonen som fastset prinsippa for fordeling av arbeidstid, slik departementet har delegert no.

SÅ GÅR SOLA NED over Ås. Då eg reiser, har eg noko dårleg samvit for at eg ikkje trefte nokon av dei som driv med husdyr. Seinare får eg høyre at det finst ein på Ås som arbeider nesten berre med geit. Dermed er det klart: Neste gong eg kjem til Ås - då skal eg inn i eit fjøs.

Av Kjetil A. Brottveit (tekst og foto)

Det gode menneske i Forskningsrådet

Staten bruker 240 milliarder på trygder per år.
På forskning bruker de 14 milliarder. Den nye sjefen i
Forskningsrådet, Arvid Hallén, har en jobb å gjøre.

IKKE HAR DE NOK penger, ikke har de nok ansatte og ikke er de habile. Det er ikke annet en kjeft å få. Hvorfor vil mannen seg så vondt? Hadde ikke sosiologen Arvid Hallén det bedre som sjef ved NIBR? Da kunne han i det minste være med på klagingen over Forskningsrådet og skrive om Bygde-Norges fortreffelighet.

– *Hvorfor har du tatt jobben?*

– Jeg har vært i dette forskningssystemet siden jeg begynte på universitetet. Jeg har vært forsker, forskningsleder, instituttssjef og direktør for Kultur og samfunn her i Forskningsrådet. Jeg kan denne bransjen veldig godt etter hvert. Forskningsrådet har en stor rolle i dette systemet, det motiverer meg til å ville gjøre systemet enda bedre. Noe av den kunnskapen jeg har om rådet, kan også komme til nytte i den omstillingsprosessen vi er inne i.

I tillegg kommer dette at Hallén har få fiender.

– Jeg har fått veldig mange støtteerklæringer og oppfordringer om å ta jobben. Det motiverer meg også.

– *Men når du har vært så lenge i Forskningsrådet og fått mange venner der, er du i stand til å være hard? Vi ser jo i UD hva som skjer når folk blir sosialisert inn i en rolle.*

– Her er det to aspekt: For det første er rådet nylig omorganisert på en ganske gjennomgripende måte. Rådet er organisatorisk sett nytt. Utfordringen på kort sikt blir å få dette til å fungere på en god måte. For det andre er min tilnærming til oppgavene våre også preget av jeg har lengst fartstid på utsiden av systemet. Jeg har vært i søkerposisjon både som individuell forsker og som leder for Norsk institutt for by og regionsforskning, NIBR. Jeg har med andre ord også med meg et kundeperspektiv.

Her er det fristende å kommentere valget av kunden som analogi for forskeren, men vi skal la det ligge. Hallén mener seg altså i

stand til å forstå dem som er på utsiden og vil inn i varmen.

– Om jeg har en viss evne til å føre dialoger med dem som søker, er det mye fordi jeg kjenner til hvilken posisjon man som forsker og søker er i. Det er en fordel at man ikke bare har vært på den ene siden av bordet.

MEN NÅ ER HAN leder. Hvilken ledelsesfilosofi er det Hallén erkjenner seg til? Jan Erik Langangens filosofi om at en god leder er en god leder samme hvilken virksomhet han eller hun leder? Nei. Hallén er heller ikke tilhenger av "management by fear", hevder han.

– Her er jeg veldig klar. Som leder må du kjenne virksomheten godt. Du må vite svært mye om det området du opererer i. Da jeg var instituttleder, sa jeg ofte at det ville ha vært umulig for meg å komme inn og lede en slik virksomhet bare med en såkalt allmenn ledelsesutdannelse. Jeg tror kanskje også at min tilnærming passer godt i en kunnskapsvirksomhet. Det som er skildret om UD, om det er rett, er det umulig å tenke seg skulle fungere i en organisasjon som vår, selv om det kan være likheter mellom et byråkrati som vårt og et departement. Hvis jeg måtte lede ut fra frykt, ville ikke jeg ha fått det særlig godt til.

Men siden Hallén er tidligere samfunnsforsker, kan han kanskje forklare hvordan det har seg at vi over statsbudsjettet bevilger nærmere 240 milliarder til ulike typer trygder, mens det samlede forskningsbudsjettet bare er på vel 14 milliarder. Er vi nå en høstningsnasjon uten særlig evne til å se fremover?

– Setter man disse størrelsene opp mot hverandre, havner man raskt i en svært vanskelig diskusjon.

– *Tja, vil du ha, må du vel påpeke hvor du vil ta?*

– Nå tviler jeg på om vi har noe å hente fra trygdebudsjettene. Men størrelsene på disse overføringene sier noe om hva slags samfunn vi har, hvilken tid vi lever i og hvilke utfordringer vi har i arbeidslivet. Det er en utfordring å sørge for at disse utgiftene ikke øker for mye fremover. Men ser vi på forskningsbudsjettene, så er det ingen hemmelighet at både rådet og jeg mener at det satses altfor lite.

– *Jo, men det er jo noe dere ikke får til som man*

får til andre steder. Du skrev selv en kronikk i Dagbladet der du pekte på at midt på 80-tallet satset Finland og Norge like mye på forskning. Nå ligger Finland lysår foran.

– Ja, her ligger det noe. Samtidig er Finland og Norge ulike på en rekke områder. Finland har siden 80-tallet fått til en betydelig næringslivssatsing gjennom Nokia. De har også fått til en nasjonal mobilisering. Dette henger sammen med strukturer i de politiske systemet i Finland. Man kan endre prioriteringene raskere enn vi kan. Men det jeg har observert i det trekvart året jeg har ledet Forskningsrådet, er at politikernes holdning til forskning er i endring. Jeg kommer direkte fra den såkalte Lerkendalkonferansen (møte mellom forskning og næringsliv red anm.). Der merket jeg meg at ikke bare næringsminister Børge Brende var veldig tydelig på at bevilgningene måtte opp, men også at bedriftslederne som var til stede, fremhevet betydningen av forskning for det omstillingsarbeidet som kreves av dem. Men er det egentlig noe nytt i at næringsministere og dets like snakker varmt om at det må bevilges mer penger? Faktum er at det norske finansdepartement er et mye sterkere departement enn tilsvarende departement i andre land. Dette har resultert i at de offentlige finansene er svært gode, men det har også resultert i at forskningsbudsjettene relativt sett ligger svært lavt.

– *Ser vi ikke en systemfeil her? Når en og en minister alene må møte finansdepartementet ved den årlige budsjettkonferansen og gråte for sin syke mor, blir det vel ikke store endringer?*

– Vi i Forskningsrådet har lenge ønsket et opplegg som ville gi et mer samlet forskningsperspektiv fra regjeringens side. Vi har blant annet hevdet at UFD burde ha en sterkere koordinerende rolle, og at en burde lage budsjetter som gikk over flere år. For det er ikke til å legge skjul på at også vi opplever det paradokset at når vi for eksempel møter justisministeren, så ser han det skrikende misforholdet mellom behovet for kunnskap på hans felt og det faktum at han bare har noen få millioner å legge på bordet. Det er opplagt at vi her er inne på noe som ikke fungerer godt. Men samtidig må vi erkjenne regjeringens store utfordring med å sy sammen et budsjett innenfor en forsvarlig totalramme.

«Hvis jeg måtte lede ut fra frykt, ville ikke jeg ha fått det særlig godt til»

Arvid Hallén, ny administrerende direktør i Forskningsrådet, fikk mange oppfordringer om å ta jobben.
(Foto: Forskningsrådet)

«En av våre hovedutfordringer som et moderne samfunn er å være med på å bidra til en mer balansert utvikling globalt»

– Jo, men det er bare for ett år av gangen. Forskning kan vel ikke sees i et slikt perspektiv?

– Nei. I den tiden vi er inne i - hvor kunnskapsutvikling blir mer og mer kritisk og hvor omstillingsbehovene er store - er forskning noe av det mest fornuftige vi kan satse på. Vi må tenke langsiktig.

MEN HVOR STOR makt har egentlig Hallén internt i Forskningsrådet? I 2003 bevilget rådet langt over dobbelt så mye til samfunnsforskning som til medisin. Henholdsvis 739 og 322 millioner. Sosialdemokratiets tro på at man kunne regulere samfunnet i smått, virker å henge igjen i Forskningsrådets bevilgningsstruktur.

– Vil du endre en slik fordeling? Den er vel nokså unik i verdenssammenheng.

– Disse tallene sier mindre om den samlede nasjonale satsing på ulike områder og mer om at vi har en viktigere rolle i fordelingen av midler på noen felter enn andre. Men det er også riktig at samfunnsfagene har fått en stor plass i Norge. Det er hovedsakelig to grunner til dette.

1. Veksten i høyere utdanning. Samfunnsfagene, som her også inkluderer juss, bedriftsøkonomi og psykologi, har svelget unna en stor del av studentmassene. Store deler av støtten til samfunnsfagene er altså bevilgninger som sikrer en forskningsbasert utdanning.

2. Anvendt samfunnsforskning. Det er utviklet en tradisjon for å bruke samfunnsvitenskap som kunnskapsgrunnlag for politikk og forvaltning, og dette organiseres i handlingsrettede programsatser i Forskningsrådet. Mye av denne forskningen skjer i instituttsektoren, som arbeider ut fra mange fagperspektiv og i tillegg svært tverrfaglig. Midlene går ofte til nokså avgrensede forskningsprosjekt, for eksempel evalueringer.

I tillegg forvalter rådet basisbevilgningene til de ulike samfunnsforskningsinstituttene, påpeker Hallén.

– Derimot går en stor del av bevilgningene til medisin utenom vår struktur. Vi har ikke noe basisbevilgningsansvar for medisinske forskningsinstitutt. Hovedproblemet for samfunnsvitenskapen er at bevilgningene som skal sikre den langsiktige fagutviklingen, har gått sterkt tilbake i min tid i Forskningsrådet. ►►

Hallén har også prøvd å søke midler fra Forskningsrådet.

– Jeg har med andre ord også med meg et kun-
deperspektiv, sier han. (Foto: Forskningsrådet)

«Det drives for lite medisinsk forskning i Norge. Dette handler mye om at vi ikke lenger har store farmasøytiske virksomheter i Norge»

på Oslos jazzscener. Carl I. Hagen kunne sikkert ha gjort noe med slik informasjon.

– Det tror jeg kanskje ikke. Det er rett og slett veldig farlig å være snever i vurderingene om hva som er relevant forskning. Hadde vi fulgt et veldig kortsiktig nytteperspektiv i det vi holder på med, hadde vi vært en helt annen plass enn der vi er i dag. Det gjelder nok også medisinsk grunnforskning, hvor den umiddelbare nytten ikke alltid er klar. At mange svært gode prosjekter får avslag, henger sammen med at vi har for lite midler til den frittstående forskningen innenfor alle fag. Bildet vil alltid være slik av vi burde finansiere flere. Dette året har vi kommet i en vanskelig situasjon fordi bortfall av såkalte engangsmidler har gitt oss et kutt i bevilgningene fra UFD på over 200 millioner kroner.

Hallén hevder med andre ord at budsjettene er så trange at man ikke kan bevilge penger til søknader som blir rubrisert som eksepsjonelle av internasjonale sakkyndige. Vitner det da ikke om at Hallén har for lite makt over hvordan pengene skal brukes?

– Så ille er det ikke. Vi kan omprioritere, men det ligger også mange føringer, og det er mindre frie midler enn mange tror. Men du har helt rett i at et godt forskningsråd må evne å fange opp helt enestående gode prosjekter. Normalt så gjør vi det. Vi finansierer tross alt en del prosjekter. Men andelen som får støtte i årets behandling, har altså av budsjettårsaker vært unormalt lav, sier Hallén.

NOE ANNET: Jan Egeland har kritisert USA for å gi for altfor lite i u-hjelp. Han har møtt kraftig motbør fra amerikansk hold. Flere amerikanske politikere har i internasjonale medier hevdet at USA gjør relativt sett mye mer for den tredje verden gjennom forskning enn Norge gjennom sin u-hjelp. Er de inne på noe? Står den norske godhetsdiskursen så sterkt at vi ikke ser at vi hjelper de fattige mer gjennom forskning enn gjennom å dele ut penger? Sagt på en annen måte: Er u-hjelps-
budsjettene stedet å hente mer penger fra til

norsk forskning?

– Hva mener du som samfunnsviter om en slik påstand som amerikanerne kommer med?

– Jeg ser ikke bort fra at vår u-hjelpspolitikken er preget av det du kaller en godhetsdiskurs. Jeg har antropologi i fagkretsen og ser hvilke enorme utfordringer som ligger i å få penger utenfra til å virke på en god måte, slik at samfunn blir bærekraftige ut fra egne ressurser. Svært mange norske u-hjelpsprosjekter har nok vært bomskudd. Den diskusjonen som har kommet opp nå etter flodbølgekatastrofen, der blant annet mange advarer mot ulike former for pengebruk, viser at det som gjøres ut fra en god tanke, også kan undergrave lokale samfunn. Paradokset er at vårt ønske om å hjelpe kan virke mot sin hensikt.

Men når det er sagt:

– Jeg vil ikke ønske å delta i en debatt der u-hjelp blir satt opp mot forskning. En av våre hovedutfordringer som et moderne samfunn er å være med på å bidra til en mer balansert utvikling globalt. Vi kan ikke gi opp fordi ting ikke har fungert. Vi trenger også mer forskningsbasert kunnskap om hva som skal til for at u-hjelp skal kunne fungere. Og utviklingslandene trenger handelsregimer som gir dem utviklingsmuligheter.

– Men vi har jo den såkalte nedsiltringskolen som hevder at effekten av forskning gjennomført i Vesten er vel så nyttig som u-hjelp. Det er vel ingen tvil om at et gjennombrudd innen for AIDS-forskning ville hjelpe eksempelvis Afrika kolossalt mye mer enn mange år med norsk bistand? Norsk-amerikaneren Norman Borlaugs hybridmais har hjulpet også en del millioner fattige til å overleve.

– Vi kan sikkert finne mange liknende eksempler. Det er på ingen måte utenkelig at vi ofte kunne bruke penger nasjonalt på en måte som tjente den tredje verden. Medisinsk forskning er et innlysende område. Slik kan nok de amerikanske påstandene ha noe for seg. Men min oppgave som leder av Forskningsrådet er å peke på at vi må bruke mer penger på forskning, ikke å gå inn en større debatt om hvor politikerne bør hente ressursene.

– Og du har fått like gode økonomiske betingelser som din forgjenger?

– Sant å si tok jeg mot jobben før noen slik avtale var klar. Så viktig var ikke den siden av saken. Jeg gleder meg over de store utfordringene jeg har fått gjennom denne stillingen, og de mulighetene vi som Forskningsråd har. Få ting kan være mer spennende enn en sentral rolle i utviklingen av Norge som kunnskaps-samfunn.

Av Jon Hustad

► Jeg mener at dette har vært veldig uheldig. Vår evne til å påvirke kvalitetsutviklingen i norsk samfunnsforskning er gjennom dette svekket.

– Jo, men det er et faktum at vi internasjonalt ligger langt fremme i bevilgninger til samfunnsforskning og svært lavt når det kommer til medisin.

– Ja, det drives for lite medisinsk forskning i Norge. Dette handler mye om at vi ikke lenger har store farmasøytiske virksomheter i Norge. Medisin og helse er derfor en tematisk prioritering siden siste forskningsmelding. Dette er et forskningsområde der vi må ha stor bredde. Det er få fagfelt som har så kort vei fra kunnskap til anvendelse. Riktignok kan det ta mange år å utvikle et nytt preparat, en behandlingsmedisin, men det er ikke tvil om at behandlingen blir mye bedre når behandlerne kan følge med på kunnskapsutviklingen. Det norske folk forlanger at norsk medisin er oppdatert på forskningsfronten. Og skal vi få til en dialog med internasjonale fagmiljøer, så må vi også være med å frembringe fremragende forskningsresultater. Vi må derfor også bygge opp under de gode medisinske forskningsmiljøene vi har. Vi har faktisk mange svært gode. Per Brandtzæg for eksempel, leder for LIPAT ved Rikshospitalet, er en slik fremragende og internasjonalt respektert forsker som vi må få enda flere av.

– Men nettopp forskere hos Brandtzæg har levert inn søknader til Forskningsrådet, søknader som av internasjonale forskere er blitt kalt eksepsjonelle. Forskningsrådet gav likevel ikke bevilgninger. Derimot gir dere bevilgninger til forskning

– En stut i en porselensbutikk

– Eg er no sertifisert, offentleg, med mange professorale stempel, som eit null og ein stut. Tru meg, eg vågar meg utandørs likevel, sjølv i dagslys, sier Sjur Didrik Flåm.

FØR JUL SKAPTE økonomiprofessoren røre på Universitetet i Bergen, der han selv holder hus, etter at han angrep tildelingen av den nye Holberg-prisen til Julia Kristeva. Hun fikk prisen for nyskapende arbeid omkring problemstillinger i krysningsfeltet mellom språk, kultur og litteratur. Men Flom var ikke imponert.

Nå har debatten stilnet i spaltene i Bergens Tidende, men den blir neppe glemt med det første. Til det var den altfor full av humor, spydigheter og sjikane.

ETTERMIDDAGEN 3. DESEMBER går Julia Kristeva for å motta Holbergprisen i Haakonshallen. Klokka har passert fire og det historiske tidspunktet for utdeling av den første Ludvig Holberg minnepris på hele 4,5 millioner kroner nærmer seg.

Mens Kristeva og forsamlingen venter på den høytidelige overrekkelsen, har økonomiprofessor Sjur Didrik Flåm klargjort sitt angrep på Kristevas forskning, komiteen som deler ut prisen og litteraturmiljøet ved Universitetet i Bergen. I redaksjonen i Bergen

Tidende ligger en tekst som skal klare å gjøre dagen sur for mange.

Flåm er forbanna og trenger å ventilere undring og harme. Først og fremst er han harm på de som står bak en tøvet utdeling til en uvitenskapelig og poserende forsker: "Eg kan vanskeleg finna henne vitskapleg. Tvert imot, eg ser at ho ofte poserer". Han skriver også: "Kristeva er eit døme på kor lenge ein kan halda på, og kor fetert og høgt prisa ein kan bli, utan avsløring".

Styreleder i Holbergprisen Jan F. Bernt og prisvinner Julia Kristeva ved overrekkelsen i Haakonshallen 3. desember i fjor. (Foto: Scanpix/Marit Hommedal).

(Foto: UiB)

«Jeg mener at økt bruk av skjellsord vil heve saklighetsnivået i norsk debatt» Georg Johannesen

► Flåms harme er bredt anlagt i teksten: "At fjerderangs miljø, frå tredjerangs fakultet, innan andrerangs universitet, skal dela ut prisar er merkeleg".

Kronprins Haakon deler ut Ludvig Holberg minnepreis. 350 personer deltar i feiringen. Dagen etter er det få som vet hva som er i vente når de åpner kronikkensiden i BT. Noen setter morgenkaffen i vrangstrupen. Irritasjonen er nok stor ved Seksjon for allmenn litteraturvitenskap, et miljø som her omtales som fjerderangs. Ikke minst blir mange irritert over det vitenskapssynet Flåm legger for dagen.

DEN MÅNEDSLANGE offentlige debatten om tildelingen av Holbergprisen til Julia Kristeva skal gi et lite innblikk i "forskjeller mellom sentrale vitenskapskulturar", som professorene fra litteraturvitenskap, Ellen Mortensen, Lars Sætre og Atle Kittang formulerer det (BT 5. januar). De sier at "kritikken bør være sakleg grunnlagt. Det har vi sakna i Flåms diverse innlegg. Sjølv synest han å forfekte eit dogmatisk vitenskapssyn som han meiner vi alle bør underkaste oss, anten vi arbeider med naturvitenskap, samfunnsvitenskap eller humanvitenskap. Mangelen på vilje til å anerkjenne forskjellar mellom sentrale vitenskapskulturar har prega mange debattar dei siste 150 åra. Vi trudde faktisk at den vitenskapsideologiske skråvissa som i si tid skapte idealet om einskapsvitenskapen ("unity of science"), hørde fortida til. Vi tok i miss. Den har framleis sine gjenferd".

Språkbruken skal bli hardere, for gjenferdet Flåm ønsker med all tydelighet å vise at han misliker det vitenskapssynet som feires av Holbergprisen. Debatten om vitenskapskulturene kommer mer og mer i bakgrunnen, og personkarakteristikk og sjikanøse påstander tar over.

- EG ER NO SERTIFISERT, offentlig, med mange professorale stempel, som eit null og ein stut. Tru meg, eg vågar meg utandørs likevel, sjølv i dagslys. Naboane tør enno helsa, og seriøse studentar bankar framleis på døra. Det likar eg godt, sier Flåm nå, over en måned etter han sparket debatten i gang.

Nå har han fått det hele på distanse, og fra Manchester fastholder han påstandene i sine tre innlegg.

- Var det ditt ønske å provosere?

- Nei! Eg måtte berre ventilera undring og harme. Eg likar, som mange andre, godt språk, råkande framstilling og ryddig argumentasjon. I dette ordsiftet møtte eg forunderleg lite av denslags. Frå medie- og litteraturvitenskap ville eg venta meg meir av stil og sus. At Kristeva har tungt for å levera velformulert skrift burde ikkje forplikta venskretsen på det same.

På spørsmål om Flåm mangler respekt for sine motdebattanter svarer han med referanse til litteraturprofessor Arild Linnebergs avisinnlegg:

- Forfatter og professor Linneberg nyorienterer seg mot numerisk analyse innan poesien, men er ikkje komen lenger enn til talet null. Respekt er eit betinga gode. Eg er stundom nøydd å rasjonera litt - og ønska folk god betring.

- Ingen anger?

- Nei, men på tidsbruk - og meir på det eg måtte lesa. Utbyttet kunne vore større.

- Noen av innleggene bruker så kraftige virkemidler at de kaller på latteren. Er det noe du har funnet komisk?

- Forvirring er ofte komisk. Men det synd når den også er kosmisk.

I avisdebatten sitererte Linneberg et Holberg-dikt. Flåm svarte, og dette får Linneberg til å reagere. Han sier til Forskerforum at Flåm ikke er kompetent til å si noe om Kristevas vitenskapelighet.

- Også i Bergens Tidende kommenterte Flåm diktet mitt med blant annet å si at tittelen blandet genrene lovsang og karakteristikk, selve diktet var dessuten umelodisk. Til det er det å si at diktet ikke er skrevet av professor Linneberg, men er ett av Ludvig Holbergs egne epigrammer, bortsett fra at "en berømt mecæn" er erstatta av "Hr. professor Flåm" i tittelen.

- Prosodien følger et klassisk versemønster med fast rytme, nemlig seksfotet jambisk med midtsesur. Uten engang å beherske det mest elementære i poetikken mener prof. Flåm altså at han har kompetanse til å karakterisere Julia Kristevas litteraturfilosofi? Jeg sier ikke mer, sier Linneberg.

- JEG SYNES DEBATTEN er vellykket, sier

pensjonert universitetslærer i retorikk Georg Johannesen.

Han mener for få er store i kjeften i offentlige debatter.

- I dag er det bare mellomspråk. Som språket rundt middagsbordet. Vi mangler høystil og lavstil. Jeg mener at økt bruk av skjellsord vil heve saklighetsnivået i norsk debatt, sier Johannesen, før han ber oss sitere hans egen tekst fra tidsskriftet Veien Frem (1962): "Det ville vært høyst usaklig å diskutere med en mann som uten innsikt løp omkring med ladd gevær".

- I gamle dager brukte man latin der bare de lærde forsto hverandre. Hadde de sagt det samme på sitt folkespråk kunne de blitt brent. Når du deler ut en pris er det tillatt å beskrive prisvinneren både som tulling og geni, mener Johannesen.

- De dannede er usaklige. Jeg er for saklighet. Man må lære seg en klassisk måte å snakke på: Å si tingene direkte og ikke bruke et språk som klusser til virkeligheten og altså bare er konservativ redsel.

Johannesen kobler elementer i debatten til overdrivelser, eller hyperbler. Hvis en person sier at "du har ikke vært særlig heldig med den skjorten der" er vedkommende uangrikelig fordi han bruker ordene "ikke særlig heldig med". Hadde han sagt "fy faen, det er den styggeste skjorten jeg noen gang har sett," da kan du slå tilbake. Du kan si angripe meg med at "din skjorte er enda styggere". Da kan vi komme på like fot igjen. Hyperbel likestiller. Hyperbler er ikke det verste man kan drive med.

- Men i Norge er det ikke vanlig, sier Johannesen. I det engelske parlamentet skjeller de hverandre ut, men det er fordi nesten alle sammen er adelige. De har råd til å snakke på den måten. Norge er et underklassens land. Vi er så redde for skjellsord og tar alt personlig.

Av Sigrid Folkestad

«Respekt er eit betinga gode. Eg er stundom nøydd å rasjonera litt - og ønska folk god betring». Sjur Didrik Flåm

(Foto: UiB)

Utdrag fra debatten

Alle utdrag er hentet fra Bergens Tidende. For fullstendig lesning av debattinnlegg se www.bt.no.

Eg synest dårleg om tildelinga av Ludvig Holbergs minnepris til franske Julia Kristeva. Eg er overraska og ueinig, og ikkje åleine om det. Mine franske venner skjemma, og eg gjer likeeins. (...) Kva er hennar prestasjonar innan metode, empiri, eksperiment eller formell analyse? Eg kan vanskeleg finna henne vitskapleg. Tvert imot, eg ser at ho ofte poserer.

(...) Jubelen sto i taket inntil Sokal, Bricmont og andre gjorde merksam på tøv og tant.

Applausen har stilna utanlands, men ikkje i Norge. Der er Kristeva er enno lovprist - og no prisa. (...) At fjerderangs miljø, frå tredjerangs fakultet, innan andrerangs universitet, skal dela ut prisar er merkeleg.

(...) Eg kan ikkje skjula at eg ofte kjenner meg understimulert av postmodernistiske tenkarar og den krinsen Kristeva tilhøyrer. Særleg mislikar eg det synet at mesteparten er tekst eller såkalla intertekstuell. Kristeva hevdar dogmatisk "all skrift er forelska" og "at det finns inga forestillingsevne som ikkje ope eller hemmeleg er melankolsk". (...) Kristeva er eit døme på kor lenge ein kan halda på, og kor fetert og høgt prisa ein kan bli, utan avsløring.

Professor Sjur Didrik Flåm,
Institutt for økonomi, UiB,
4. desember 2004.

Det er også ganske oppsiktsvekkende at en professor i økonomi ved Universitetet i Bergen offentlig utpeker ett av fakultetene (som han ikke navngir) som et tredjerangs fakultet og et fagmiljø (som han heller ikke navngir) som et fjerderangs miljø. Som dekan ved Det historisk-filosofiske fakultet (som Flåm åpenbart har i tankene) skulle jeg gjerne se de empiriske data professoren her bygger på. (...) Professor Flåms intensjon synes for øvrig å gå lenger enn å latterliggjøre Julia Kristeva: med sitt innlegg ønsker han tydeligvis også å ramme hele den poststrukturalistiske forskning og den akademiske feminismen, som han hevder "set engasjement framfor analyse". Jeg har ofte undret meg over fagpersoner som går til angrep på et helt forskningsfelt de tilsynelatende ikke har greie på. Selv har jeg vært aktiv kvinneforsker i over 20 år og vil ha meg frabedt at en professor i økonomi forteller meg hvordan jeg arbeider og hva som er drivkraften i arbeidet mitt. (...) Men jeg skjønner over kollega Flåms debattnivå, og det skulle jeg ønske at han selv også gjorde.

Intervju med Jan Fridthjof Bernt,
styreleder for Ludvig Holbergs minnefond,
5. desember 2004.

Hva som er god vitenskap kan alltid diskuteres. Men jeg er i tvil om Flåm har den nødvendige faglige kompetanse som gjør at jeg bør lytte til hans råd fremfor til rådene fra fremragende forskere verden over, når det gjelder akkurat dette spørsmålet.

Professor i filosofi Vigdis Songe-Møller.
Dekan, Det historisk-filosofiske fakultet, UiB,
5. desember 2004.

Høystærede Hr. Professor Flåm!

Etter å ha lest Deres innlegg om Holberg-prisen med interesse, rant et av Holbergs epigrammer meg brått i hu: "Lovsang til og karakteristik af en vidt berømt mæcen" (V, 48). Det synes meg å passe like fortreffelig på Dem, så jeg gjengir det her ved å utelukke endre diktets tittel. Som professor i økonomi vil De sikkert forstå resultatet av og den kvantitative meningen med dette tallets multiplisering med seg selv i to ganger tre ganger fire, som følger:

nul nul, nul nul, nul nul; nul nul, nul nul, nul nul.
nul nul, nul nul, nul nul; nul nul, nul nul, nul nul.

Professor Arild Linneberg,
Seksjon for allmenn litteraturvitenskap, UiB,
8. desember 2004.

Det dreiar seg om intellektuelle som bløffar med innsikt i matematikk og fysikk, men i røynda berre produserer akademisk humbug (om Kristeva, red. anm.).

Førsteamanuensis K. E. Steffens,
Høgskolen i Buskerud,
9. desember 2004.

Feminismen må aldri dø, for nå har en av guttene fra realklassen sluppet en flom av oppdemmet bunnvann ut i all offentlighet.

Litteraturviter
Birgitte Huitfeldt Midttun, UiO,
10. desember 2004.

Julia de France, Philosophus udi egen Indbildning

Julia Kristeva, ein moderne versjon av Holberg-figuren Erasmus Montanus, er utilsikta lattervekkende, men tilsikta, nesten desperat uklar. (...) I den lokale flokken som stadig ser Kristeva som stimulerande og nyskapande, figurerer også filosof Songe-Møller.

Professor Sjur Didrik Flåm,
Institutt for økonomi, UiB,
11. desember 2004.

Holbergs internasjonale minnepris for fremragende vitenskapelig arbeid innen humaniora, samfunnsvitenskap, juss og teologi 2004 ble tildelt professor Julia Kristeva. Prisen, som ble delt ut for første gang, har en verdi på 4, 5 millioner kroner. Julia Kristeva er direktør for Institutt for tekst- og dokumentvitenskap ved Paris' 7. universitet (Jussieu). Hun får Holbergprisen 2004 for sitt nyskapende arbeid omkring problemstillinger i krysningsfeltet mellom språk, kultur og litteratur. Hennes arbeid har hatt vesentlig betydning for feministisk teori og stor internasjonal innflytelse i mange fag innenfor humaniora og samfunnsvitenskap. Kristeva har gitt ut mer enn 20 bøker og er fortsatt svært aktiv. Hun har i den senere tid vært særlig interessert i kvinnelige forfattere og intellektuelle. Kilde: www.holberg.uib.no

Når det som kunne blitt en interessant diskusjon nå minner mer om vestnorsk folkekomedie, er det fordi økonomiprofessor Sjur Didrik Flåm i en stort oppslått artikkel i BT lørdag 4. desember oppfører seg som en stut i en porselensbutikk.

Professor Jostein Gripsrud, instituttleder
ved Institutt for informasjons- og medievitenskap, UiB,
16. desember 2004.

Å stå oppreist mot Jostein (red.anmerk.) Gripsruds retorikk og vifting med kunnskap og overflate, det er ikkje lett. Han ser under-skrivne "som en stut i en porselensbutikk". (...) Dess meir merkeleg er det at han, og komiteen, etter så mykje lesing, berre har fått med seg at Kristeva er "en produktiv forsker med høy internasjonal status".

Professor Sjur Didrik Flåm,
Institutt for økonomi, UiB,
29. desember 2004.

Julia Kristeva er ein kontroversiell forskar, og teoriane hennar har vore både påverknadsfulle og omstridde. Som einkvar annan tenkjar som utfordrar doxa i samtida si, har ho møtt motstand. Men utfordrande og uortodokse tankar og teoriar bør ein imøtegå frå ein informert ståstad. Å sakse polemiske "godbitar" med det éine målet for auget å latterleggjere og diskreditere, burde vere uakseptabelt i akademisk samanheng.

Professorene Ellen Mortensen,
Lars Sætre og Atle Kittang,
seksjon for allmenn litteraturvitenskap, UiB,
5. januar 2005.

Nei-mann liker ikkje nei-bok

Forfattarane syner kor uærlege mange ja-folk er i argumentasjonen for medlemskap. Men ofte vert dei freista til å føre usakeleg argumentasjon som ikkje tilkjenner motparten noko godt.

DET ER I GRUNNEN berre ein plass ein kan gå i politikken dersom ein er ung, intelligent, idealistisk og likevel kjenner ein aldri så liten lyst etter makt det er inne ved hjarterøtene: Det er til Arbeidarpartiets venstreside. For historia syner at skal ein hamne i posisjon i det partiet, er det best å ha starta i opposisjon. Nei, då har eg ikkje gløymd Brundtland og familien Stoltenberg, men dei høyrer til den dynastiske falanksen som trass alt ikkje er så stor.

I boka *Et nytt nei* møter vi fire av desse av idealistane, fire av desse som høyrer til under attergløyma Halvard Bakkes kateter (de hugsar Halvard Bakke? Han som var for

idealistisk og for intelligent til å kome i verkeleg posisjon). Men fyrst og fremst fire som ovundrar Trond Giske, den komande makta i Arbeidarpartiet. Giske, han som var mot EØS, men som no har kome til fornuft. Han som no seier: "EØS-avtalen vil verte skriven inn i norsk historie med gullskrift."

EU-medlemskap, derimot, treng vi ikkje, hevdar Giske enn så lenge. Og det er der Jo Stein Moen, Wegard Harsvik, Anne Marit Bjørnflaten og Tore O. Sandvik er. For EØS og mot EU. Desse fire er flink ungdom, sær flink ungdom. Dei er, for å bruke den utslitne Kennedy-klisjeen, "the best and the brightest" – den komande makta i sosialdemokratiet Noreg.

I bokmeldingar om bøker om EU er det visst god tradisjon for ein melder å gje opp eige syn på EU, så eg lyt vel gjere det, eg òg. Eg meiner at EU har gjort sær mykje for freden i Europa, EU har vore ei heilt naudsynt løysing på Tysklands-problemet. Tyskland, Frankrike og for den del, Italia, måtte bindast saman for å sikre freden. Men der stoggar mi glede over EU. Eg meiner at det har gått altfor langt: At Kohl ofra marken til Mitterand for sameininga av Tyskland er og vert ei ulykke i mine auge. Eit ikkje-felles språkområde kan ikkje utvikle ein felles arbeidsmarknad og kan difor ikkje ha ein felles valuta. Same kor rikt Irland eller Spania vert, du får aldri arbeidslause tyskarar i hopetal til å flytte til noko av dei to landa.

Og kvifor skulle dei gjere det, når dei likevel ikkje kan språket? Ulik vekst mellom ulike land må utliknast gjennom svingingar i valuta. Kan ein ikkje det gjere, står berre eitt att når veksten for lenge ei er låg: Øksing i den offentlege velferda, med uro, oppløysing og defatisme som resultat, det vi kjenner som det tidlegare Aust-Tyskland.

Moen, Haarsvik, Bjørnflaten og Sandvik meiner det, så vidt eg kan forstå, det same som meg om EUROEN, det same som meg om det demokratiske underskotet, byråkratisering og dei altfor store avstandane til makta. I så måte burde eg vel like boka.

Men dei meiner ikkje det same som meg om EØS. Ja-folk og nei-folk har etter mitt syn baa rett i sin argumentasjon når dei hevdar at EØS er ei konstitusjonell ulykke. Det meiner ikkje desse. Dei meiner at EØS-avtala er god. På fleire nivå har dei rett. Avtala er betre enn medlemskap, truleg er ho samla sett òg god for norsk økonomi. Men ho leiar til demokratiske underskot. På ei rad område må Noreg innføre ny lovgjevnad utan at Storting eller regjering har noko dei skal ha sagt. Vetoretten

er ein illusjon. Der har ja-sida heilt rett. Men det skriv firarbanden ikkje noko om. I staden skriv dei at dei negative konsekvensane EØS har på norsk demokrati, er overdrivne, noko dei sikkert har rett i. Men det betyr ikkje at motstandarane av EØS har feil. Det burde dei har vore ærlege nok til å vedgå. Men det gjer dei ikkje.

I staden skriv dei at vi på grunn av vår manglande storleik ikkje ville ha hatt påverknadskraft i EU sjølv om vi ville ha formelle rettar. Sant nok, eit stykke på veg. Men det er skilnad på eit mindretal med demokratiske rettar og eit mindretal utan demokratiske rettar. EU-medlemskap som ville gje oss demokratiske rettar, utgjer altså ei fare for demokratiet, medan EØS, som ikkje gjev oss dei same de-

mokratiske rettane, altså ikkje er ei fare for demokratiet. Det er dette som vert kalla Arbeidarparti-pragmatikk. Der i garden har ein ikkje for vane å nytte mykje tid på korkje det liberale dilemma, prinsipp eller rettsteori.

Et nytt nei er sant å seie ikkje ei ærleg bok. Ho pretenderer å vere "En håndbok for alle som vil sette seg inn i spørsmålene som blir avgjørende ved neste folkeavstemning". Av og til gjer boka det. Og særleg gode er forfattarane når dei syner kor uærlege altfor mange ja-folk er i sin argumentasjon for medlemskap. Men for ofte fell forfattarane sjølve for freistinga til å føre usakeleg argumentasjon som ikkje tilkjenner motparten noko godt. Kapitlet om tryggingsspolitikken er endå eit døme i så måte. Der vel forfattarane å raljere over dei som hevdar at Russland framleis utgjer eit potensielt trugsmål mot Noreg, og nektar å innsjå at EU-medlemskap vil utgjere ein tryggingsspolitisk gevinst for Noreg.

Nesten usmakeleg vert forfattarane når dei diskuterer EU si sør-grense og innvandring. Her moraliserer dei over konsekvensane av grensekontroll og fortel tåredryppande om einskildlagnader. Nei, grensekontroll er ikkje vakkert. Men kva er alternativet? At Noreg skal ta imot alle Afrika sine svoltne? Det svarer dei ikkje på. Sist eg sjekka var vi elles framleis medlemar av Schengen.

I tillegg er dei frekke nok til å hevde at "den samordning og innstramming i asylpolitikken som nå foregår i EU, er av en annen, og langt mer alvorlig art [enn den norske]". Dette går inn i den verste norske tradisjonen: Å kritisere andre for det same som vi gjer sjølve.

På kva felt har EU vedteke ein felles asylpolitikk som er "langt mer alvorlig" enn vår? Sjå, det får vi ikkje vite. I så måte er dei i samsvar med ein lang norsk venstresidetradisjon: Å vere for det gode og mot det vonde. Men dei er nok villige til å lære, den dagen dei sit på ministertaburettane.

Av Jon Hustad

«Et nytt nei er sant å seie ikkje ei ærleg bok»

Forfattarane er mot EU, men meiner EØS-avtala er god.

Ekstrem kritikk

Den svenske skribenten Susanna Popova mener Sverige er i ekstremfeminismens jerngrep. I Elitfeministerna retter hun interessant kritikk mot et feministisk kretsløp i forskning, politikk og media – men ender med å demonisere makten hun vil avsløre.

INORDISK SAMMENHENG blir Sverige plassert på en piddestall av feminister. I Popovas pamflett framstilles derimot feminismen en trussel mot individet og en suksessfull strategi for makt i forskning, media og politikken.

Hennes grunnleggende agenda er et oppgjør med radikalfeminismen i Sverige – I Popovas ord feminister som ser menns dominans over kvinner som et resultat av patriarkatet, og som i motsetning til marxistiske eller sosialistiske feminister mener at patriarkatet er uavhengig av kapitalismen og andre sosiale strukturer. Med et slikt tankegods, argumenter Popova, står radikalfeministene igjen med en utvei: Å føre en verbal og maktorientert krig mot menn – som når likestillingsminister Margareta Winberg uttaler "vilket kön som står for krig råder det ingen tvekan om, lika tydligt är det också vilket kön som står för fred."

Elitfeministerna som fører krigen mot patriarkatet har makt, hevder Popova. Ett av maktsentrene finner hun i forskningen, hvor hennes anliggende ikke bare er å se på hvordan offentlig politikk utformes av forskningssentra med makt, men også å stille selve forskningen til veggs. Hvor godt klima skaper radikalfeministene for *tenkning*?

Popova retter skytset mot Anna Wahl, genusforsker ved Handelshögskolan. I en rekke arbeider, hevder Popova, lar Wahl virkeligheten gå på bekostning av ideologi. Hovedankepunktet er mangelen på empiri, og valg av metode som styrer empirien. Popova reiser grunnleggende, akutte spørsmål rundt teorier som gir forskere makt: "Postmodernismen, med sitt förkastande av traditionella begrepp som sanning og verifiserbarhet, är verktyget." (s. 60). Postmodernismen blir en plattform hvorfra forskeren kan se ned på størrelser som objektivitet og kunnskap, få armslag i egen forskning – og forvandle den til ideologi. Problemene som ligger innbakt i strukturanalyse påpekes: Dersom man mener at enkeltmennesket ikke nødvendigvis kan se sin egen rolle som undertrykker eller undertrykt, øker dette forskerens makt i betenkelig grad. Makten forsterkes av at forskernes resultater brukes som grunnlag for offentlig likestillingspolitikk.

«Popova vil stigmatisere, ikke diskutere»

Susanna Popova
Elitfeministerna.
Ett spel för gallerierna
Bonnier Fakta 2004
123 sider

Popova vil stigmatisere, ikke diskutere – og har fått kritikk for ikke å være etterrettelig i utlegningen av genusforskningen. I de interessante minefeltene skjennes skribenten Popova av den ideologiproduserende Popovas korstog, hvis syn på samfunnet preges av steile påstander: "Den kollektive rättvisan och den individuella rättvisan är inte förenliga." (s. 92) Hos Popova gir dette seg utslag i en total uvilje til å se virkeligheten i en annen optikk enn sin egen. Feministisk vitenskapskritikk blir avspist med

et *nåja*: "Detta behov [dekonstituere vitenskapen] blev tydligt när man "såg" att marginaliseringen av kvinnor också gällde inom vetenskapen och vetenskapsteorin" (s. 59) Videre blir det svenske næringslivets tenketank Timbro – motsvaret til norske Civita – holdt fram som et grelt eksempel på radikalfeminismens dominans i Sverige, fordi de tar til seg strukturelle analyser. Popova nekter å se det som et reelt forsøk på å forene liberalisme og feminisme i dag. Dette mener Popova er et tilbakelagt stadium. Feminismen var liberal i arbeidet for rettigheter som stemmerett, men i dag, argumenterer Popova, har kvinner det godt.

Popovas valg av empiri for denne påstanden er betenkelig. Hun viser til at det er flere kvinner i svenske styre og andre tegn på framgang. En mer grunnleggende situasjonsrapport framlegges ikke, annet enn en statistisk undersøkelse forlaget Bonnier fakta har gjennomført i anledning Popovas pamflett. Spørsmålene som blir stilt skal avsløre kløften mellom eliten og folket, hvor man skal ta stilling til påstander som "jag er feminist" og "alla män är medskyldiga till att kvinnor förtrycks i Sverige". Empiri er fraværende i statistikken – man får ikke vite i hvor stor grad det svenske folket opprøres av ujevnheter i likestillingen. Popova tolker statistikken dit hun vil: Radikalfeministene har ikke bare makt, de er en marginal gruppe som styrer det svenske likestillingsarbeidet ut i fra prinsipper som bare et fåtall kan stille seg bak.

Radikalfeministene presenteres slik som en elite i ordets mest stigmatiserte betydning der *holdningene* er et problem: "Medborgarna är inte längre myndigheternas uppdragsgivare, utan bångstyriga och uopplysta bakåtsträvar som måste uppfostras." (s. 122)

Popova, derimot, kan smykke seg med å ville gå folkets vei, med forlagets statistikk i ryggen. Dette gir henne en moralsk rus hvor hun tillater seg å se de helt store linjene i svensk radikalfeminisme. SCUM - manifestet

Radikalfeministene framstilles som en elite i pamfletten, skriver vår anmelder. *Elitfeministerna* vakte stor debatt i Sverige.

til Valerie Solanas – som er mest kjent for å ha skutt Andy Warhol – ble i 2003 publisert og applaudert i det mediale Sverige. Popova lar seg sjokkere over Society for Cutting up Men – men hun har ingen troverdig posisjon som analytiker av et spesielt, kulturelt fenomen. Det blir klart at retorikken i manifestet og beveggrunnene for den svenske dyrkelsen av SCUM bør overlates til andre idet Popova kritiserer ekstremfeministenes syn på menn og nærmest i samme åndedrag nevner både Holocaust og folkemordene i Jugoslavia.

Skribenten Popova beskriver et feministisk kretsløp der forskning, politikk og media styres av *the happy few*. Individets rettigheter overfor staten, stigmatiseringen av menn, forskerens makt og teoretiske innsikters innvirkning på virkelighetsbeskrivelser stilles i et etterlengtet kritisk lys. Det er synd at ideologen Popova gjennomsyrrer teksten i så stor grad at hun for enhver pris vil demonisere – ikke egentlig ta problemer opp til debatt.

Av Karin Haugen

KRONIKK

Send kronikkforslag til

i.myking@forskerforbundet.no

Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-

FoU-strategi i kvalitetsreforma si tid

Etter kvalitetsreforma har FoU vorte ein endå større salderingspost. **Jan Ove Ulstein** føreslår indikatorar som ikkje berre vil vere ei økonomisk premiering av forskingsresultat, men som òg vil stimulere til kompetanseheving.

Til ein kvar institusjon høyrer eit bestemt formål, og ei oppbygging eller apparat som skal vere instrument til å fremje formålet. Fleire har i kvalitetsreforma sett eit instrumentelt mistak. Språket blir dreia i retning av bedriftsøkonomi, vi er ei "kunnskapsbedrift" og vi skal ha tiltak og incentiv som fremjar "produktivitet", og det skal "lone seg", altså gi økonomisk uttelling. At universitets- og høgskulesektoren står i fare for å bli styrt og forma etter andre prinsipp enn dei som høyrer denne institusjonen sin eigenart til, er ein svært viktig debatt. Men det er i og for seg elementært at det finst eit instrument som heiter budsjett. Like elementært er det at det skal fremje institusjonen sitt formål og oppdrag. Samanfatta sagt er det *undervisning, forskning og formidling*. For ei fagforeining er det viktig å kunne bidra konstruktivt til institusjonen sitt formål, i tillegg til å arbeide for løns- og arbeidsvilkår for medlemmene.

Det gjeld også kva kultur som skal fremjast i denne institusjonen. Kulturen skal vere det miljø som gjer at oppgåvene kan utførast med kvalitet. Kvalitetsreforma har med noko tvil ført ein del nødvendige forbetringar med seg for studentane, men med endå mindre tvil er det ei kvantitetsreform. Det betyr at FoU-delen av stillingane må ha sikra plass for å halde stillinga, og helst føre til ein kvalitetsreform også der. Det må ha høgste prioritet, for det har senka seg ei noko matt innstilling etter det harde arbeidet med ei pålagt endring. Sarkasmane sit laust der fagfolk møtest. Det er ein overlevingsstrategi. Men det som ligg bak er likevel farleg, for motivasjon er like viktig som tid. Når ein opplever at meir og meir tid går til administrering og rapportering og mindre og mindre til det ein er god til og tilsett for, så går det på sikt utover den forskingsbaserte undervisninga.

Kompetanseheving for fagpersonalet er FoU og formidling. Det krev innsats på fleire frontar for å arbeide fram ein strategi som betrar "produksjonseiningane" og dermed "produksjonen". Vi er ei "konkurransettett" næring, og vi kjempar for våre liv på vilkår som er lagde. Korleis stelle så godt med sine "produsentar" at ein får best mogleg ut av dei, kunne vere hovudspørsmålet for arbeidsgjevarane.

DEN NYE BUDSJETTMODELLEN frå departementet gir nokre rammer som ein må halde

seg til. Det ligg ein innsats- og resultatsfaktor både i studiepoeng og registrert forskning. Frå seks til 15 prosent av budsjettet blir tildelt universitet og høgskule utifrå FoU-resultat. For studiepoeng dreier det seg om mellom 20 og 35 prosent. Ein kan drøfte kor formålstenleg desse grepa er, men slik er den aktuelle situasjonen. Studiepoengproduksjonen kjem eg ikkje inn på, berre at dei blir honorert direkte utan omsyn til budsjettløyving på førehand, i motsetning til FoU-tildelingane. (I prinsippet skal det ikkje påverke grunnløyvingane). Den er i dag ein felles pott innan universitetssektoren - og ein annan innan høgskulesektoren. Her konkurrerer ein med kvarandre sektorvis. Dessutan er det ein tendens til å honorere for auka studiepoengproduksjon samtidig som ein reduserer grunnløyvingane ved å redusere normert studenttal.

Ein kan ha innvendingar mot eit slikt system. Men det er eit positivt poeng her for høgskulane som er mest utsette for å bruke FoU-tid som saldering. No kan det bli "investert" i fagmiljøa fordi det kan løne seg i kroner og øre. Best ville det vere om Forskerforbundet sitt forslag til departementet gjekk igjennom (i brev av 23.06.04): direkte honorering av innsatsfaktoren FoU, som for studiepoeng.

Det er to ting som står på dagsorden akkurat no når det gjeld FoU-budsjetteringa.

Det første gjeld kva indikatorar ein skal ha for FoU-budsjettering. Det andre er om å kunne honorere ulike former for formidling. I tillegg bør eit tredje spørsmål opp på dagsorden: korleis den enkelte institusjon kan gi budsjettføringar for FoU internt.

Å FINNE PRECISE INDIKATORAR for fordeling av budsjettmidlar er ikkje heilt lett. Det krev ein eksakt vitenskap, men kan knapt bli det. Sigbjørn Hernes (Høgskolen i Lillehammer) prøvde på det i ei "dokumentasjonsvitenskapleg analyse" (bibliometri) om "Forskningsfinansiering basert på kvantitet". Han spør i etterkant om evaluering av forskingsproduksjon etter kvantitative metodar er gode nok indikatorar til formålet. Eit utval leverte i juli i fjor ei innstilling til Universitets- og Høgskolerådet (UHR) om indikatorar. Lesinga av rapporten skapte inga direkte optimisme i forsøket på å få heilt presise indikatorar. Men i den endelige innstillinga, november 2004: "Vekt på

forskning. Nytt system for dokumentasjon av vitenskapelig publisering", har ein kome eit stykke på veg. Omfattande høyringar ligg bak.

Det er viktig å kunne operasjonalisere indikatorane. Departementet har varsla (St.prp. nr. 1 (2003-2004)) at rapportert forskning for 2004 vil vere med for budsjettarbeidet i 2005. Då gjeld det å bestemme seg for kva kanalar som gir honorering, og korleis dei ulike faglege tradisjonane får ei relevant vektlegging. No kan ein tenkje seg ein felles pott for tildeling. (Det er ikkje klart for meg om det gjeld også dei andre indikatorane.) UHR-rapporten har skjeldna mellom ulike publiseringsmønster og i det heile kome eit langt skritt vidare med grovmaske nansering av klassifiseringsrutinar. Det er ingen grunn til å fuske med definisjonane, men heller ikkje å utdefinere noko som eit bestemt laug innan fagmiljøa definerer som vitenskapleg diskurs. Dei grove klassifiseringane er det eit budsjettssystem vil trenge.

EG VIL NO LEGGE INN nokre synspunkt på enkelte indikatorar, og gi nokre strategiske moment. Resultatindikatorar i forskning er berre ein del av grunnlaget for neddeling av budsjett.

I dag er det for universiteta sitt vedkomande strenge forskingskriteria som er gjeldande, bortsett frå eitt. Det gjeld talet på førstestillingar. Den same indikatoren blir også brukt i høgskulesystemet. Forskerforbundet tilrådde denne fjerna. For universiteta er det sjølv sagt rett. Der er førstestilling i regelen identisk med fagleg inngangsstilling. Skulle ein forfylgje tankegangen måtte indikatoren heller vere talet på professorstillingar. Det ville vere same poenget om høgskulane held fast ved førstestilling som indikator, for det ville indikere ein aktivitet med høg FoU-faktor. Legg ein på ein indikator for professorstillingar også der, så vil det ved både høgskule og universitet vere ei strategisk stimulering for dokumentert kompetanseheving. *For bak bruk av indikatorar må det ligge ikkje berre økonomisk premiering for forskingsresultat, men ei premiering som stimulerer kompetansehevinga.* Her bør ein vurder sterkt om ikkje førstestilling (for høgskulane) og professorstilling bør vere mellom indikatorane. Dei garanterer den forskingsbaserte undervisninga.

DET FINST FOR HØGSKULANE i tillegg ein annan indikator, som ropar høgt om ei "forlegenheitsløsning". Det gjeld vektalsproduksjon.

Eit stråargument for det er at det indikerer forskingsbasert undervisning. Argumentet blir sjeldan framført utan eit lite glimt i auget. Grunnen er nok at høgskulane er så ulike at strenge indikatorar ville gi 80-90% av alle FoU-ressursane til 3-4 høgskular. Det stimulerer ikkje dei andre. Indikatoren kan ikkje bli verande. Departementet vil truleg bli letta om ein får gode forslag til betre indikatorar, for systemet er ikkje ferdig.

Her er eit lite poeng. FoU-budsjettering kan ikkje berre vere resultatorientert. Det høyrer med til ein vedvarande aktivitet mellom fagleg tilsette for å drive forskingsbasert undervisning. Grunnfinansieringa må vere der i botnen, og den er avhengig av volum elles. Den enkelte institusjon kan ikkje vere totalt avhengig av å hevde seg i denne konkurransen mellom aktørar i same sektor. Samtidig må denne velsigna konkurransen vere med på å stimulere i rett retning.

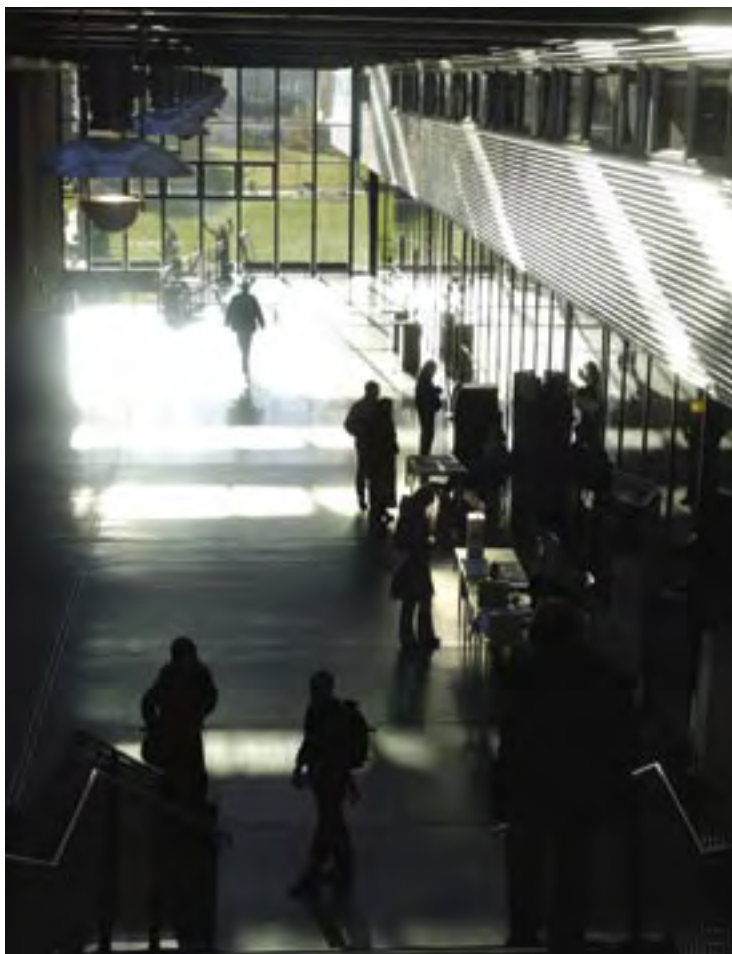
Då kjem eit anna perspektiv inn med full tyngde.

Den før nemnde stortingsproporsjon varslar også at ein vil utvikle ein eigen komponent for formidlingsresultat. Slik har også eit utval ved Universitetet i Oslo gjort. Arbeidet med å få fram indikatorar er ikkje lettare der, sjølv om vi framleis snakkar om grovmaska kategoriar. Det er allereie nedsett eit utval for å vurdere indikatorar med frist til sommaren 2005. Det er strategisk viktig at slik aktivitet får sin plass for å verdsette ei formidlingskompetanse. Det skal bli spennande å sjå om det er mogleg å operasjonalisere ein så breispektra aktivitet.

Ein kan starte med ei rekke med aktivitetar som blir registrert i Forskdok-systemet, gjerne supplert med fagspesifikke kategoriar (estetiske fag). Då kjem vi inn på noko sentralt i UH-sektoren si oppgåve i samfunnet. Formidling, deltaking i løpande debatt med fagleg basis med meir, høyrer med til samfunnskontrakten for desse institusjonane. Spørsmålet er flittig diskutert ved Universitetet i Oslo på nettsidene. Når alt viktig skal finne sin budsjettpost, så må også formidling inn som ein synleggjort innsats. Det gjeld både i forhold til legitimert tidsbruk innan institusjonen, og til "honoring" og synleggjering av slik innsats. Det er ei kjend sak at slikt ikkje er særleg meritterande (men jf ny stillingskategori, undervisningsdosent). Om formidling er ein nødvendig del av institusjonens verksemd, så må innsatsen verdsetjast. Her kan ein anten ta det inn som del av FoU-budsjetteringa, og med vitande og vilje utvide omgrepet (jf NIFU: FoU og liknande), eller ha ein sjølvstendig budsjettpost for aktiviteten. Det siste er mest ryddig.

DEN UNDERLIGGANDE STRATEGISKE vurderinga er dobbel, og vi kan forenkle det ved å skilje mellom sektorane. For universiteta er det klart at mykje god forskning ikkje får bli allment kjent utanom dei høgt spesialiserte faglege publikasjonane. Når formidling ikkje slår ut i meritteringssamanheng, så må det stimulerast/tvingast fram på anna vis.

For høgskulane er det eit velkjent refrang som går ut på at enkelte berre tenkjer forskning og merittering, medan dei andre gjer, ikkje blir

Høgskolen i Agder er blant institusjonane som neddelar budsjett mellom avdelingane etter FoU-resultat. (Foto: Scanpix)

verdsett. Det er ei destruktiv oppleving. Poenget er å få utarbeidd eit system og ein kultur der ein får ut det beste av personalressursane. Dei let seg ikkje måle i krone og øre, men kan kanskje framkallast litt meir ved nokre kroner og noko tid ekstra. For "bedriftsleiarane" er det lettare å gi rom og synleggjere det som gir nokre kroner att. Forskerforbundet bør altså gi all støtte til arbeidet med å bygge inn formidling mellom FoU-indikatorane til departementet.

Den nye budsjettmodellen har ført til at høgskular og universitet har teke til å rekne på produksjon av studiepoeng. Reklamebudsjetta har auka kraftig. Eit par årsstudantar med normal produksjon finansierer ei heilside i ei avis. Auka reklameinnsats røper at næringa har vorte konkurranseutsett. I aukande grad vurderer ein om det løner seg å sette i gang eit studietilbod. Det er ikkje vanskeleg å tenkje seg at i kampen om å oppretthalde volum nok til å sikre arbeidsplassane vil intensiv studentoppfylgning ha ein klar prioritet, og FoU bli ein endå større salderingspost.

KVA KAN EIN SÅ GJERE for å gjere FoU "lønsam"?

Det kan skje ved at departementet si budsjettering blir konstruktiv. Og institusjonane kan gjere noko med det også internt. Det syner seg ved arbeidsplanane. Og ved at

budsjett-tildelinga internt avspeglar dei ulike indikatorane på ein reell måte. Departementet ymtar om det i før nemnde St.prp. Eg kjenner til tre høgskular som neddelar budsjett mellom avdelingane etter FoU-resultat – Agder, Volda, Buskerud. Ein brukar heile Forskdok-spekteret, og vel så det. Dei har ulik vekting, kanskje etter spesifikke ambisjonar med høgskulen – om ein til dømes siktar mot å bli universitet (Agder). Men poenget er at det gir signal til avdelingar og institutt som gjer bruk av FoU-tid interessant også økonomisk. Ved min høgskule kan ein fagleg artikkel i vitenskapelig tidsskrift utløyse ca 15.000 kroner ekstra til instituttet. Det blir viktig kva den enkelte har gjort på området. Det blir synleggjort, og innan same budsjettspørsmål som studiepoenga, samtidig som det høyrer med til det institusjonen er til for å gjere.

Strategisk sett betyr desse trekka at dei økonomiske føringane må peike i ei konstruktiv retning. Slik at det institusjonane er til for – undervisning, forskning og formidling – kan få si støtte i budsjetteringa.

Av Jan Ove Ulstein

Jan Ove Ulstein er førsteamanuensis ved avdeling for samfunnsfag, Høgskulen i Volda. Formann i Forskerforbundets forening for distriktshøgskolene.

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no
Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal
komme på trykk.

Et gammelt land

NORSK HISTORIE: Under tittelen "Enda en norgesvenn" har Forskerforum, i siste utgave, et intervju med svensken Ola Nordenfors, ført i pennen av Jon Hustad, og det hevdes at Norge er en ung nasjon.

Den påstanden kan ikke stå upåtalet. Norge er en av Europas eldste nasjoner. Grensene var stort sett akseptert på 900-tallet. Alle visste hvor landet lå. Det er engelske kilder som beskriver oss som "landet mot nord". Det foreligger en reisebeskrivelse av Ottar fra Hølogaland, som ble framlagt for kong Alfred den stores hoff. Han var innom Skiringsal og seilte helt til Kolahalvøya.

Det er ingen tvil om hvilket land han besøkte.

Dette var ca 880 e.Kr.

Tyskland og Italia var ikke påtenkt på den tiden. Frankrike var stort sett en del av England den gang.

Vi var i union med uavhengig stat i 1100 år. Harald Hårfagre (Luva) ble enekonge før år 900. Selv om hårfagreætten og den senere sverreætten døde ut tidlig på 1300-tallet var det ingen tvil fra dansker og svensker om at vi var et eget folk og et eget land.

Vi var i union med både Sverige og Danmark, men ikke en del av disse land.

Norge hadde diplomatiske forbindelser med både England og Russland før år 1000. Den gang besto dette i at barn og ungdom av kongehusene bodde årevis hos den annen part. Kongen Håkon Adelsteinsfostre ble bokstavelig talt oppdratt i et engelsk kongehus, og Olav den hellige bodde årevis hos russiske fyrster.

Unionen med Danmark, som tok slutt i 1814, var en union mellom to land. Danskekongen hadde en stattholder i Norge (visekonge). Ingen har stattholdere i eget land.

I 1814 ble Norge avstått til det svenske kongehuset, og da gjorde vi som vi ville. Tiden mellom 1814 og 1905 er kun en personalunion med Sverige. Ingen tvilte på at vi var et eget folk.

Mellom 1940 og 1945 var vi okkupert av Tyskland. De tyske militære ledere var aldri i tvil om at landet fortsatt hadde et eget folk. De prøvde ikke å annektere oss. Det var ingen tyske kvinner blant det militære personellet, så de hadde ikke tenkt å bli så lenge.

Når det gjelder nabostaten Sverige, så er Norge som nasjon, land og folk eldre.

På grunn av Christian den 4des krigspolitikk, så mistet Danmark/Norge hele 1/3 av sitt territorium og befolkning på 1500-tallet. Båhuslen, Jemtland, Herjedalen, Idre, Særna, Halland, Blekinge og Skåne ble svensk land, men det er ikke svensk fortjeneste.

Jeg bor i en av Europas eldste nasjoner.

Det er ikke lett å finne et europeisk folk som har en lengre sammenhengende historie.

Erik Magnus Høyer, høyskolelektor, Telemark

«Styringsmodellen virker godt!»

SITERINGSINDEKS: I et innlegg i Forskerforum 1/2005 sprer statssekretær Bjørn Haugstad, UFD, litt glede i mørketiden: Han refererer til nye tall fra forskningsstatistikken som viser at Norge slett ikke er jumbo i Norden når det gjelder siteringer, slik Forskerforum 10/2004 hadde slått opp basert på "gamle" tall fra 1999. Norge er kommet på den nordiske toppen i 2002, kan Haugstad korrekt opplyse.

Dette skal vi selvsagt i fellesskap glede oss over. Vi kan sikkert også enes om at det neppe er regjeringsskiftet i 2001 som har medført denne radikale relative bedringen på siteringsindeksen. Beklageligvis har vi – så vidt jeg vet – ikke statistikk som viser når de ble publisert de arbeidene som siteres i 2002: De kan ha blitt publisert i 1969, 1983 eller 2001, eller hvilket som helst år. Vanligvis tar det noen år før viktige arbeider blir hyppigere sitert. Av dette kan vi da kanskje slutte – riktignok noe indirekte – at de styringsmodeller med litt variasjoner universitetene har vært underlagt de siste decenni har vært relativt vellykkede. For å måle effekten på siteringsindekser av dagens politikk for forskning og høyere utdanning (bl.a. "kvalitetsreformen" som stjeler forskningstid) må vi nok vente i ganske mange år ennå.

Men: Siden (går)s dagens styringsmodell i alle fall ikke har forhindret Norge å oppnå en nordisk topplassering i siteringer i 2002 burde denne gode empirien styrke argumentet om å gi institusjonene valgfrihet mellom dagens styringsmodell og den regjeringen foreslår i forslaget til ny lov for universiteter og høyskoler.

Stein Kuhnle, professor i sammenliknende politikk, Universitetet i Bergen

Norge fremdeles jumbo!

SITERINGSINDEKS: Det er litt ironisk at "Forskerforum" (i 1/2005) selv ironiserer over en useriøs kvalitetsvurdering (av norske høyskoler), mens de selv bruker tvilsom statistikk til å slå fast at Norge nå ikke lenger er "jumbo" i Norden med henhold til forskning. Det er en statistikk fra NIFU STEP som visstnok skal vise at Norge nå er kommet opp "på nivå" med Sverige og Finland i antall sitater. Men denne statistikken viser, som de fleste andre statistikker, at Norge, i alle år unntatt ett siden 1990, ligger solid under de andre nordiske land. Det er bare for ett år, 2002, at kurven tar et unormalt hopp opp. Og resultatet for dette året er ifølge undersøkelsens leder, Dag W. Aksnes,

for tidlig å ta for god fisk.

Forskerforum gjør her samme feil som statssekretær Haugstad, ved å bruke ett enkeltresultat – det mest usikre! – til å "slå i hjel" resten av statistikken. Det er som å si at røyking ikke kan være farlig fordi bestefar Tormod ble 95 år. Man trenger ikke hovedfag i statistikk for å skjønne dette, det er nok med det gamle ordtaket om at "en svale gjør ingen sommer".

Man kan skjønne at statssekretær Haugstad griper til de halmstråene han finner, men Forskerforum bør være litt mer nøkterne.

Bjørn Vassnes

Kontroll i hytt og vær

NOKUT: I forbindelse med et lite statistikkarbeid kom jeg over NOKUT's rapport (ISSN [1501-9840]) (http://www.nokut.no/graphics/NOKUT/Artikkelbibliotek/Norsk_utdanning/Revisjon_sykepleie/20041015_REVIDERING_Profilundersokelsen_bachelorgradsstudier_ENDELIG.pdf), som skal være en profilundersøkelse for bachelorgradsstudier innen sykepleie. Profilundersøkelsen skal benyttes i forbindelse med revidering av godkjente og akkrediterte sykepleierutdanninger, og består av et spørreskjema der fagansatte skal ta stilling til ulike utsagn. I og for seg kunne dette se ut som et tradisjonelt og således lovende initiativ for å skaffe seg en del bakgrunnskunnskaper om fagansattes meninger og holdninger til arbeidet som foregår innen sykepleierutdanningen.

Man har imidlertid ikke lest langt ned i teksten før man begynner å ane uråd. To utsagn formulert som dikotomier (ytterligheter) skal stå til en ledetekst, og besvares på en skala fra en til åtte. Det er imidlertid ikke angitt noe sted hva som er en og hva som er åtte. I tillegg er det et skravert felt i midten som ikke skal benyttes til noe. (Hva er da grunnen til å ha dette feltet?).

Disse momentene er bare tekniske løsnings- og utgangspunktet gjør det vanskelig å forstå hvordan man skal besvare skjemaet (reliabiliteten blir dårlig), som betyr at man ikke kan stole på resultatet av undersøkelsen.

Så over til spørsmålene. Det starter friskt, og første ledetekst er "rammeplanen styrer utdanningens innhold". Dette kunne i og for seg ha vært et passende spørsmål der man skulle bedømme dette på en skala fra helt enig til helt uenig. Utsagnene man skal ta stilling til er imidlertid:

Rammeplanen gir liten frihet til å utforme en god fagplan etter egne behov for profilering og faglige vurderinger.

Mot:

Med utgangspunkt i rammeplanen har vi utvirket vår helt spesielle lokale profil fagplanen vår.

Da kan man stille spørsmål ved om det er

mulig å svare noe fornuftig på dette. Det at det finnes en rammeplan betyr at overordnede myndigheter har satt visse rammer for hva som skal inngå i studiet. Innenfor rammeplanen er det muligheter til individuelle tilpassninger.

Det ene utsagnet påstår at rammeplanen gir for få muligheter til å tilpasse fagplanene etter egne behov, mens det andre utsagnet påstår at man har utnyttet de mulighetene som ligger i rammeplanen til å utvikle en lokal profil på fagplanen.

Slik jeg ser det er ikke dette to motsetninger, men heller et utsagn som tar sikte på undersøke om friheten i rammeplanen er utnyttet til å lage et lokalt tilpasset opplegg.

Spørsmålet om kompetanseutvikling har ledeteksten "sykepleierutdanningene har krav om formalkompetanse som et minimum for sine faglige tilsatte".

Utsagnene man her skal ta stilling til er:

Vi bygger opp formalkompetansen, men vi vektlegger like mye kompetanseutvikling mot praksis i form av hospitering og praksis.

Mot:

Vi utvider vår formalkompetanse mot førstestillings- og professornivå. Kompetanseutvikling mot praksis er frivillig og et individuelt anliggende for hver enkelt lærer.

Slik jeg forstår det, vil nok utvidet formalkompetanse og oppbygging av formalkompetanse være det samme. Det er nødvendigvis heller ikke noen motsetninger i at man vektlegger praksis like mye som formalkompetanse, og det at det er frivillig. Det kan jo tenkes at man vektlegger praksis på en annen måte enn 50/50 (i forhold til formalkompetanse), og det er også mulig at dette skjer gjennom frivillighet. Oppbygging eller utvidelse av formalkompetansen må også ses i lys av hvordan formalkompetansen er ved institusjonen.

Uten å gå gjennom alle ledetekster og dikotomier vil jeg konkludere med at de resultater som kommer fram av en slik undersøkelse ikke vil være til annen nytte enn å forvirre og irritere en rekke fagansatte ved sykepleierutdanningene, samt skaffe et datamateriale til NOKUT som ikke har noen nyttige anvendelsesområder til en kostnad som kunne hatt svært mye høyere verdi ved alternativt anvendelse.

Thomas F. Gressnes, Høgskolen i Harstad

Apropos intervjuet av Knut Aarbakke

AKADEMIKERNE: Etter å ha lest intervjuet med Knut Aarbakke, leder i Akademikerne stat, i Forskerforum nr. 1/05 sitter jeg igjen med følgende tanke: Det haster med å få i gang en diskusjon om Forskerforbundets tilknytning til Akademikerne. Hva har Aarbakke å tilby oss for at det skal være mulig å

forsette som en del av Akademikerne? Nesten ingenting, i en nå velkjent stil (vi har fått en del erfaringer gjennom de siste reformene), er det eneste han kan tilby "ein ny diskusjon om lønnspolitikken". For meg er det opplagt at etter tre år med nesten null (reell) lønnsvekst (for de som ikke har fått noen lokale lønnsstillegg), er det ikke mer prat vi trenger. Vi trenger handling.

Selv om jeg selv lenge har mislikt tanken, blir det for meg mer og mer klart at Forskerforbundet ville være tjent med å delta i en større undervisnings- og forskningsorganisasjon hvor hele undervisnings- og forskningssektor, fra barnehager til universiteter, sto samlet. En slik løsning vil nok tvinge seg fram etter hvert.

Til nettopp det spørsmålet om medlemskap i Akademikerne sier Aarbakke: "Forskerforbundet hører til i Akademikerne. At de melde dykk ut, ville ha sett rart ut". Det er mulig at flere enn ham ville tenke at "det ser rart ut", særlig hvis man føler seg knyttet til ordet "Akademikerne". Men ord er ord og det er realitetene de representerer som er viktig. La meg nevne at i dag er alle studerende personer i høyere utdanning å regne med som akademikere (også sykepleierne...).

Vi er i mindretall i Akademikerne, de som bestemmer der ser på arbeidsgiverne som sin naturlige samarbeidspartner. Konklusjon bør være enkel, synes jeg.

André Avias, førstelektor, Høgskolen i Østfold

EU setter utdanning ut på salg

EU-GRUNNLOVEN: Statslederne i de 25 landene i Den Europeiske Union (EU) undertegnet 29. oktober en omfattende grunnlov på 340 sider. I den nye grunnloven har ikke området utdanning et eget avsnitt eller kapittel, men utdanningspolitikken legges inn under handelspolitikken og gjøres til en vanlig handelsvare. Utdanning har vært lite framme i EU-debatten, men nå kan det kanskje bli en forandring på det?

Utdanning som handelsvare kommer fram flere steder i grunnloven. Under avsnittet om *Den felles handelspolitikken* (artikkel III-315) står det: "Ministerrådet avgjør med enstemmighet om forhandling og inngåelse av avtaler på området handel med sosiale, utdanningsmessige og helsemessige tjenesteytelser når disse avtaler innebærer en risiko for at den nasjonale tilretteleggelse av slike tjenester forstyrres alvorlig og at medlemsstatenes ansvar for levering bringes i fare". Også offentlige virksomheter som utdanning legges inn under de vanlige markedsliberalistiske konkurranseregler i artikkel III-166. Med grunnlovens artikkel III-148 i hånden får private selskaper gode

muligheter til å bygge opp nye markeder for utdanningsytelser.

At EUs nye grunnlov gjør undervisning til en vanlig handelsvare får mange konsekvenser. En konsekvens er at utenlandske virksomheter kan etablere utdanninger i andre land og samtidig få rettskrav på at motta samme offentlige støtte som andre offentlige utdanningsorganisasjoner. Samtidig får EU-kommisjonen frie hender til å delta i internasjonale forhandlinger med det formål å gjøre utdanning til en alminnelig handelsvare, først og fremst i Verdens Handelsorganisasjon (WTO).

I 2005 skal den nåværende WTO-avtale innenfor liberalisering av tjenesteytelser – den såkalte GATS-avtale – reforhandles. WTO har som mål å fremme liberalisering og sikre virksomheter adgang til markeder over alt i verden. I alt 160 service-områder – alt fra transport og forsyning til helse og utdanning – er gjenstand for forhandlinger. Og EU forhandler som kjent handelspolitikk på vegne av medlemslandene. Unionsforhandlerne har dekning i den nye grunnloven for å legge utdanning ut til salg.

Ifølge WTO har hele verdens utdanningsmarked en omsetning på 2000 milliarder dollar – eller ca en tjuendedel av verdens samlede nasjonalprodukt. Utdanning er et av de hurtigst voksende markeder.

Det er ikke overraskende at EU innarbeider handel også med utdanning i den nye grunnloven. EU er en pengeunion for eliten og kapitalen i Europa. EU har nå også grunnlovsfestet en bestemt økonomisk nyliberalistisk politikk. De fire markedsfrihetene fri flyt av kapital, arbeidskraft, varer og tjenester er kjernen i EUs politikk. EU legger sterke føringer på offentlig økonomi og krever nedskjæringer og privatisering av offentlige oppgaver. Nasjonale og lokale myndigheter har i praksis ingen muligheter til å gripe inn mot markedskreftenes frie spill. Det fører blant annet til krav om konkurranseutsetting og privatisering. Store verdier som tilhører fellesskapet blir solgt for en billig penge til private eiere, ofte utenlandske storselskaper.

EUs overnasjonale organer skal initiere, samordne og koordinere også på området utdanning. EU er preget av en ensidig instrumentell forståelse av utdanningens funksjon som virkemiddel for økt konkurranseevne og økonomisk vekst. Forståelsen av utdanning som dannelse/danning og kultivering er nærmest fraværende.

Tidligere NHO-direktør i ti år, undervisningsminister Kristin Clemet, har brukt tida godt. Norsk skole tilpasses bare mer og mer markedet og pengene og EU-systemet, økonomien er enerådende med effektivisering og rasjonalisering, pedagogikken er borte. I hennes tid er det blitt snakk om konkurranse og privatisering, om markeder og tjenester innenfor utdanningsfeltet. Elever og foreldre omtales som brukere, og lærere som produsenter. Utdanningsinstitusjonene må være fleksible, konkurranseorienterte og markedstilpassede.

LESERBREV

► Kunnskap er ingen handelsvare, og norske lærere og elever er ikke tjent med en kommersialisering av skole og utdanning. Undervisning har ingen ting på det åpne handelsmarked å gjøre! Vi må si nei til EU og EU-skolen og nei til kommersialisering av norsk utdanning!

Erling Briskemyr,
lærer og rådsmedlem i Nei til EU

Akademisk innavl og nye styringsregimer

KAMERADERI: I *Forskerforum* 1/2005 forsvarte dekan ved HF UiO, Bjarne Rogan, det nye styringsregimet i høyere utdanning med referanse til "trygg sakshandsaming og god leiarskap". Her brukte han tilsetningssaker som eksempel og uttalte at "I omtrent annakvar tilsetjingssak har institutta blitt skulda for kameraderi og innavl".

Det er ikke til å stikke under en stol at innavl har forekommet både i norske og utenlandske universitetsmiljøer. Implikasjonen av Rogans argumentasjon må være at det nye styringsregimet med tilsatte ledere og sentralisert makt i større grad vil forebygge dette.

Høgskolen i Stavanger, nå Universitetet i Stavanger, har vært ledende når det gjelder å implementere de nye styringsmodellene. Nettopp her finner vi også eksempel på at disse modellene neppe er egnet til å forebygge tvilsomme ansettelsesprosesser. Høstsemesteret 2004 ble det ansatt tre nye vitenskapelig ansatte etter en omfattende prosess ved Senter for leseforskning, administrativt underlagt Det humanistiske fakultet. Så mange som ni søkere skal ha vært innkalt til intervju før ansettelse.

Fire av søkerne til de aktuelle stillingene hadde doktorgrad. Disse ble også funnet best kvalifisert av den sakkyndige komiteen. Men isteden for å følge de sakkyndiges votum og ansatte noen av disse fire, som alle kunne dokumentere forskningskompetanse gjennom sine doktorgrader, valgte Senteret å ansette tre søkere uten doktorgrad. Dette skjedde til tross for at stillingene var utlyst som "skråstrekstillinger", der man primært etterlyste kandidater med førstestillingskompetanse. Ingen av de tre som fikk stilling ble tilkjent slik kompetanse av den sakkyndige komiteen.

For utenforstående synes det underlig at et forskningsmiljø ikke benytter muligheten til å styrke sin stab med meriterte forskere. Dette er imidlertid et miljøproblem som på sikt neppe vil være positivt for det aktuelle forskningsmiljøet. Som et tilsvar til Rogan vil jeg hevde at det gamle styringsregimet i høyere utdanning i sterkere grad ville forebygge hendelser som dette. Her ville representanter

for ulike grupper, deriblant forskere i rekrutteringsstillinger, ha anledning til å komme med faglige argumenter og motforestillinger. At kvalifiserte søkere som har jobbet i flere år for å opparbeide seg forskningskompetanse blir holdt for narr, er en helt annen sak.

Sentralisering av makt er neppe den rette medisinen mot kameraderi og innavl. Det kjennes unektelig underlig å måtte presisere dette overfor lederen av Norges sterkeste forskningsmiljø innen humanistiske fag.

Heming Gujord, universitetslektor,
Universitetet i Stavanger

Klimaforskning og ytringsfriheten

FORSKNINGSFORMIDLING: I *Forskerforum* 1/2005 kommenterer Rasmus Benestad, Øyvind Nordli og Ingolf Kanestrøm våre refleksjoner over forskning og politisk styring fremsatt i *Forskerforum* 10/2004. Kommentarene dreier seg om tre hovedpunkter: (1) at vi hadde et utilbørlig angrep på Benestad, (2) at publikum må skjermes mot "desinformasjon", og (3) at tette bånd mellom politikere og forskere er en myte. Vi ønsker å kommentere disse punkt for punkt.

(1) Kritikken av Benestad: Øyvind Nordli påpeker at Benestad er en dyktig forsker. Vi beklaget oss ikke over kvaliteten ved hans forskning, men over hans debattform. Vi har ikke gjort en systematisk analyse av Benestads mange debattinnlegg, men i flere har han kalt annerledes tenkende for naive og uredelige (*Aftenposten* 19.8.01;16.9.02), tillagt dem meninger de ikke har (*Aftenposten* 2.8.01), og til dels harselert (*Aftenposten* 11.2.01). Han beklager seg stadig over at andre tar feil og over at redaktører tar inn innlegg han selv ikke liker (senest i *Forskerforum* 1/2005). Når Kanestrøm etterlyser dokumentasjon på vår påstand om at Benestad har gjort seg uinteressant, trodde vi at Benestads angrep på forskning.no og dennes redaktør i *Forskerforum* 7/2004 talte for seg. Eksempelvis er forsøket på å koble forskning.no med det rabiate nettstedet Antipsykopatisk Senter sjikanøst og ganske enkelt for grovt til å bli tatt seriøst.

(2) Sikring av skolestoff: Videre berømmer Nordli Benestads arbeid i folkeopplysnings tjeneste. Folkeopplysning har minst to sider. Det ene er å bringe egen fagkunnskap ut til et større publikum, noe som vi også mener er svært viktig. Vi kan forsikre Benestad om at vi har ingenting i mot at han følger opp formålsparagrafen til met.no om å "formidle klimakunnskap til samfunnet." Den andre siden av folkeopplysningen er at man aksepterer at de med divergerende meninger har den samme rett – og plikt – til å formidle sin

fagkunnskap.

Vi oppfatter Benestad dit at han går inn for å begrense denne adgangen, og han gjør det igjen i sitt siste innlegg. Denne gangen tar han til orde for kvalitetskontroll av informasjon som er tilgjengelig for skolene og hevder at vi må velge mellom kvalitetsinformasjon eller ytringsfriheten. Selv velger han det første og advarer mot "fri tilgang for avvikende syn" (*Forskerforum* 1/2005). Et problem er hva han legger i begrepet kvalitet og hvem som skal foreta kontrollen. Forskning av god kvalitet kan i Benestads språkbruk se ut til å være forskning som konkluderer at klimaeendringene er antropogene, mens forskning som konkluderer annerledes nærmest *a priori* blir stemplet som "desinformasjon". Vi mener det bør legges vekt på forskningens kvalitet enten den er "avvikende" eller ei, og det finnes god og dårlig forskning på begge sider. Det vil, for eksempel, være galt å undersøke at klimaforskeren Richard Lindzen, som er en av ti hovedforfattere på Kapittel 7 om *Physical Climate Processes and Feedbacks* i IPCCs rapport fra 2001, har "avvikende syn" på betydningen av det antropogene bidraget. Vi ser ingen fare i at begge perspektivene presenteres i skolen. Å gi elevene alternative svar kan stimulere nysgjerrigheten og få dem til å stille kritiske spørsmål. Intet er vel bedre enn det? Ensnretting er ingen demokratier tjent med.

(3) Politisk styring av forskningen: Vi brukte klimaforskningen som et inntak for våre refleksjoner over forholdet mellom forskning og politikk. Vi kunne ha valgt andre eksempler som utvikling, sur nedbør, ozon, hvulfangst, ernæring etc. Dette er alle temaer som har blitt løftet høyt opp på den politiske dagsorden og hvor meningene blant forskerne er delte. Hva som får politikere til å velge en hypotese fremfor en annen, er et interessant spørsmål (implisitt reist av Nordli), men for omfattende til å ta opp her. Vårt poeng var at de fleste politikere kan finne faglig støtte for sine standpunkter.

Forskere reagerer forskjellig på politiske invitasjoner. Enkelte deler politikernes syn og finner det naturlig å samarbeide med dem, mens andre ser politiske tilnærmelser som mulige kilder til forskningsmidler og derfor søker samarbeid av opportunistiske grunner. Vi kjenner forskere som ikke engasjerer seg fordi de er redde for at deres kunnskap kan bli brukt av folk de ikke sympatiserer med eller ikke ønsker å bli tatt til inntekt for. Nettopp derfor kan det i en miljødebatt være retorisk effektivt å beskyldte motstandere for å gå oljeindustriens ærend, slik Benestad har gjort (*Aftenposten* 19.8.01). Vi har ingen intensjon om å gå noen sitt ærend, men skal vi av den grunn holde vår kunnskap og meninger for oss selv? Vi mener at forskere har et etisk ansvar for stadig å stille kritiske spørsmål, søke alternative modeller og formidle alternativ kunnskap,¹ selv om kunnskapen skulle vise seg å styrke argumentene til noen vi ikke liker.

Vi har aldri forsøkt å plassere enkeltforskere – heller ikke Benestad – innenfor noen

av kategoriene skissert ovenfor. Våre kommentarer om koblinger mellom departementer, NFR og forskningsmiljøer var generelle. Vi er bekymret for hvordan norsk forskning finansieres. NFR får mye av sine midler fra departementene, og oppretter programmer med utgangspunkt i departementenes ønsker og behov. Enkelte forskningsmiljøer inviteres til å delta i utformingen av de endelige programmene og til å sitte i programstyrene. Dette bidrar til tette bånd mellom departementer, NFR og enkelte forskningsmiljøer, og ingen bør bli overrasket hvis en slik struktur påvirker pengestrømmen.

Vi kjenner ikke til vitenskapelige studier av hvordan slike bindinger har påvirket norsk klimaforskning, men for å belyse farene henviser vi til Prof. Nils Roll-Hansens utmerkede analyse av debatten om sur nedbør og skogsdød.² Skogforskere som prøvde å avdramatisere betydningen av sur nedbør, ble satt til side av politikere som trengte argumenter til internasjonale forhandlinger og foretrakk å gi ressurser til forskere med meninger mer i tråd med deres egne. I forholdet mellom politikk og forskning spilte massemedia her en avgjørende rolle, og dramatiske oppslag om en døende skog legitimerte den store forskningsinnsatsen. At bildet som ble skapt var falskt, spilte mindre rolle.

Miljøaktivister har lenge visst at det er viktig å kontrollere tilgangen til media. Det kan virke som enkelte klimaforskere er opptatt av det samme. Klimaforskerne har få problemer med å komme til orde, selv i forskning, no hvor Benestad fikk publisert ikke mindre enn seks kronikker i 2004. Klimaforskeres mishagsyttringer – og rop på sensur – når en "skeptiker" får plass i en avis eller opptre på TV, kan vanskelig forstås på annen måte enn et forsøk på å monopolisere adgangen til media. Hensynet til kvalitetssikring av informasjon til skolen er kun et lite, og gjennomsliktig, fikenblad.

Oddbjørn Engvold,
professor i astrofysikk,
Universitetet i Oslo

Arne Kalland,
professor i sosialantropologi,
Universitetet i Oslo

Noter

1 Dette betyr ikke at forskerne nødvendigvis skal publisere alt de vet. Opplysninger må holdes tilbake av hensyn til personvern, rikets sikkerhet osv., men dette er problemkomplekser som vanligvis faller utenom det vi her diskuterer.

2 Se f.eks. "Science, politics, and the mass media: On biased communication of environmental issues." (Science, Technology & Human Values 19[3]: 324-341 [1994] og "Sur nedbør – miljøforskning mellom vitenskap og politikk" (i Peder Anker og Tarjei Rønnow [red], Miljø og menneske. Kritiske innspill, Gyldendal Akademisk, s.78-93 [2002])

Minneord om Øystein Cruikshank

ØYSTEIN CRUIKSHANK og hans datter Tuula på fem år døde i ei tragisk trafikkulykke på E6 sør for Tromsø på nyttårsaften. Han ble 49 år.

Øystein Cruikshank ble ansatt på Lærerhøgskolen i Tromsø i 1990. Han ble den første hovedtillitsvalgte for Forskerforbundet på den sammenslåtte Høgskolen i Tromsø i 1994. Han hadde dette vervet i to perioder; fra 1994 – 1998 og fra 1999 – 2000.

Da lærerutdanninga ble en del av høgskolen i 1994, var det en svært turbulent prosess. Øystein var da en profilert hovedtillitsvalgt, som bidro til ryddighet i svært tunge konflikter. Han markerte seg tydelig i forhold til ledelsen. Da og etterpå bidro han til å etablere fagforeningenes sentrale plass i høgskolens beslutningssystem. Når Øystein ble en så sterk og viktig hovedtillitsvalgt, skyldtes det flere sider ved Øystein selv:

Han hadde sans for den prinsipielle argumentasjon, og han argumenterte godt – og lenge hvis det var nødvendig. Han kunne være ganske stri!

Han var innstilt på et saklig samarbeid med ledelsen og med de andre fagforeningene på Høgskolen.

Han hadde en stor evne til å engasjere seg i og ta vare på enkeltpersoner som trengte

støtte, både personlig og i forhold til ledelsen.

Han var en varm og sjarmerende person. Han kunne være veldig sosial, når han ville det.

Han hadde en vel utviklet humoristisk sans, med en smittende latter, og han kunne le av det meste. Det er en nyttig egenskap – både her på høgskolen og ellers.

Han hadde god kontakt med sentralnivået i Forskerforbundet.

Øystein bidro mye til at Forskerforbundet fikk fotfeste på alle høgskolens avdelinger, ikke bare her på AFL. Han var en langsiktig og konstruktiv organisasjonsbygger.

Jeg har lært mye om fagforeningsarbeid av Øystein. Til og med siste årsmøte kom han med helt nødvendige korrekter til noen av mine egne standpunkter og forslag.

Øystein oppnådde å bli både høyt respektert og samtidig godt likt av de fleste. Begge deler er vanskelig. Kombinasjonen er sjelden

Vi er mange som har mye å takke Øystein Cruikshank for!

Øyvind Ytreberg
Hovedtillitsvalgt for Forskerforbundet ved
Høgskolen i Tromsø

Administrativ ledelse og ny universitetslov

ENHETLIG LEDELSE: De siste årene har ledelsen av universiteter og høgskoler vært delt i en faglig og en administrativ side. Faglig ledelse topper organisasjonen med rektor som styreleder. Universitetene har lang tradisjon med en slik modell. Nå er det åpent for enhetlig ledelse på lavere nivåer. I forslaget til ny universitetslov er det lagt opp til enhetlig ledelse også på institusjonsnivå. Stortinget skal etter planen behandle den nye loven tidlig i vårsesjonen 2005. I det dette innlegget skrives, er innstillingen ikke kommet, og det er noe usikkert om det i den vil bli åpnet for valgfrihet med hensyn til enhetlig ledelse på institusjonsnivå.

Forslaget til ny universitetslov har detaljerte bestemmelser om rektors rolle og styrets sammensetning. Dette har også vært de største stridsspørsmålene i debatten. I hovedsak er de oppgaver som tilligger direktøren i dagens lov, lagt til rektor i forslaget til ny lov. Om direktøren sier lovforslaget ingen ting, bortsett fra at styret kan bestemme å ansette i administrative lederstillinger. Men dette betyr ikke at spørsmålet om administrativ ledelse er uten betydning.

Med overgang fra delt til enhetlig ledelse

smelter to ansvarsområder sammen til ett. Rektor får både det øverste faglige og det øverste administrative ansvaret. Det er ulike oppfatninger om hva som da kommer til å skje. Ett scenario er at rektor blir oppslukt av direktøren, så det administrative og forvaltningsmessige fortrenger det faglige. Et annet er at direktøren blir oppslukt av rektor, så det faglige blir ivarett mens administrasjon og forvaltning blir skadelidende. Med dagens krav til rapportering, evaluering og kontroll blir det imidlertid ikke lett for rektor å fortrenge det forvaltningsmessige. Faren er overhengende for at rektors rolle blir dominert av administrasjon og forvaltning.

For selv om ansvarsområdene fra to stillinger samles hos en person, blir ikke arbeidsoppgavene færre. Og den som best kan bistå rektor så han ikke drukner i administrative og forvaltningsmessige oppgaver, er nettopp direktøren. Derfor har det formodningen for seg at det vil bli opprettholdt en slik stilling også ved en enhetlig ledelsesmodell. Direktøren vil da ikke ha budsjett- og arbeidsgiveransvar på samme måte som i dag. Dette ansvaret vil tilligge rektor. Direktørstillingens ansvar vil der- ►►

LESERBREV

med bli så sterkt beskåret at den ikke lenger er å anse som samme stilling, selv om tittel og lønn skulle bli opprettholdt. Stillingen blir antakelig så grunnleggende endret at det er å anse som en endringsoppgivelse. I slike tilfeller har arbeidstaker samme rettigheter som ved annen oppsigelse, og skal så langt mulig tilbys tilsvarende stilling. Og da kan nettopp den nye direktørstillingen vise seg å være den som passer best. Så i en del tilfeller vil direktøren kunne bli i stillingen, men vingeclipet og med redusert ansvar. Selv om han i første omgang skulle få beholde lønn og tittel, vil han sakke akterut lønnsmessig på lengre sikt. For administrative stillinger er ansvar er helt sentralt kriterium ved lønnsfastsettelse.

Der det er innført enhetlig ledelse på lavere nivåer, har det vist seg at mange av de administrative lederne har sluttet eller gått over i andre stillinger. Dette kan også bli tilfelle når det gjelder direktørene. I prinsippet behøver det ikke å være noe galt i det, selv om det rammer enkeltpersoner. For å få til forandring, kan det være nødvendig at noen går. Det nytter ikke å lage eggerøre uten å knuse noen egg. Men dette er neppe situasjonen. Som forvaltningsorganer med særskilte fullmakter stilles det strenge krav til høyskoler og universiteter på det administrative og forvaltningsmessige området. Dette krever profesjonell håndtering. Jo mer selvstendighet institusjonene får, jo strengere blir kravene, og desto større behovet for profesjonell håndtering. Dette behovet kan umulig bli mindre selv om ledelsen blir enhetlig. Ved overgang fra delt til enhetlig ledelse gjelder det altså å passe på at administrativ kompetanse ikke forsvinner, at barnet ikke blir slått ut med badevannet, så å si.

Det er tidens ideologi at vi skal konkurrere hardt, om studenter, om forskningsmidler, om alt. Da er vi avhengig av ledere med armslag og handlingsrom, som kan fronte institusjonen utad og innad, bygge nettverk, hente inn oppdrag, følge med internasjonalt osv. Institusjonene har på ingen måte råd til at rektor bruker mindre tid på dette framover. Hvis enhetlig ledelse betyr at rektor må bruke mer tid på administrative og forvaltningsmessige oppgaver, får vi en svekket leder.

For å få gjort jobben sin, trenger rektor, dekaner og i noen grad instituttledere bistand av administrative ledere med handlekraft og myndighet. Under enhetlig ledelse må disse få delegert sin myndighet fra rektor eller dekan. Noen institusjoner som har gått over til enhetlig ledelse på lavere nivåer, har formalisert en slik delegering. Det ser ut til at dette har fått flere av de administrative lederne til å bli i sine stillinger. Det står i og for seg enhver leder fritt til å delegere myndighet. Men dette bør ikke være opp til hver enkelt. Da vil vi få et utall individuelle varianter, og det oppstår uklarhet i organisasjonen. Administrative ledere vil i alt for stor grad være prisgitt øverste leders

evne til å delegere. Delegering er ikke uten videre enkelt. Dette bør systematiseres og formaliseres. Siden loven antakelig blir taus på dette punktet, bør delegering fortrinnsvis fastsettes som reglement eller retningslinjer av institusjonens styre. Ansvarsforholdene må avspeiles i stillingsomtale, tittel og lønn for administrative ledere. På denne måten kan vi håpe å beholde administrativ kompetanse og erfaring.

I det dette innlegget skrives, er det altså ikke klart om enhetlig ledelse på institusjonsnivå blir pålagt eller valgfritt. På lavere nivåer er det oppstått et mylder av løsninger, delt eller enhetlig ledelse, valgt eller tilsatt leder, med eller uten styre for enheten. På alle nivåer kan en forvente endringer framover. Uansett nivå berører dette enkeltmennenes som har investert tid og krefter i å bygge opp kompetansen for administrativ ledelse. Til sammen gjelder dette en stor gruppe arbeidstakere. Mange av dem er organisert i Forskerforbundet. Foreningen har store utfordringer framover.

For administrativt personale blir spørsmålet om universiteter og høyskoler gir interessante muligheter framover. For institusjonene blir det avgjørende å beholde administrativ kompetanse.

Anne Solberg, styremedlem i FAP,
Forskerforbundets forening
for administrativt personale

Ikke rådgiver

RETTELSE: I et leserbrev til Forskerforum (Sikring av skolestoff, s. 33, 1/2005) brukte jeg ordet "rådgiver". Dette ordvalget kan medføre uheldige misforståelser, og det burde ha stått "kontakt" eller "bidragsyter" istedenfor.

R.E. Benestad, klimaforsker

Til redaktøren

RETTELSE: Vi er blitt gjort oppmerksom på en notis på side 17 i Forskerforum nr. 1-2005.

Det står her "USIT-ansatte kan miste jobben". Notisen bygger på en over en år gammel notis i Universitas. Innholdet hadde ikke mye med virkeligheten å gjøre den gangen og det har enda mindre med virkeligheten å gjøre nå. Vi er lei oss over at Forskerforum på denne måten stiller USIT i et uheldig lys. Vi håper Forskerforum vil drive med mer virkelighetsnær journalistikk og nyhetsformidling ved senere anledninger.

Bjørn Ness, assisterende IT-direktør, USIT

Vi seier oss lei for feilen. Red.

– HF på pensum

FOKUS

på den gode forfatter

Høyskoleforlaget – forlaget som setter pris på gode forfattere.

Vi ønsker at du som har en bestselger til landets akademiske miljøer skal få igjen det du fortjener – rett og slett fordi kunnskap er gull verdt.

Høyskoleforlagets forretningsidé kommer fra forfatterne selv - som ønsker både et profesjonelt støtteapparat, fleksibilitet, kort leveringstid og sist men ikke minst en fornuftig avkastning for sitt arbeide.

Ta kontakt med en av våre redaktører, for en uforpliktende samtale.

NORWEGIAN ACADEMIC PRESS

Postboks 39 • 4661 Kristiansand S • **Telefon 38 10 50 00**
post@hoyskoleforlaget.no

www.hoyskoleforlaget.no

■ NYE STILLINGER

Danmarks
The Danish **Pædagogiske Universitet**
University of Education

Professorat i educational management

Ved Danmarks Pædagogiske Universitet er en stilling som professor til besættelse. Ansættelsen sker indtil videre ved Institut for Pædagogisk Antropologi med tilknytning til Forskningsprogram i Profession, Erhverv og Ledelse.

Ansøgeren må kunne dokumentere forskning på internationalt niveau inden for educational management. Ligeledes må ansøgeren kunne dokumentere undervisningsmæssige kvalifikationer på universitetsniveau.

Der foretrækkes ansøgere med erfaring i empirisk forskning inden for hele det pædagogisk institutionelle område og erfaring med forskningsledelse.

Professoratet skal bidrage til at udvikle universitets pædagogisk antropologiske forskning i educational management. I stillingen indgår undervisning på universitets planlagte masteruddannelse i ledelse af uddannelsesinstitutioner og på relevante dele af universitets andre uddannelser.

Alle interesserede uanset alder, køn, religion eller etnisk tilhørsforhold opfordres til at søge.

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til institutleder, professor Anne Holmen, tlf. 8888 9869, e-mail: anho@dpu.dk

Stillingen skal søges på baggrund af det fulde opslag, som findes på universitetets hjemmeside, www.dpu.dk/stillinger.

Ansøgningsfrist: **Fredag den 4. marts 2005, kl. 12.00.**

a * b

Dronning Mauds Minne Høgskolen (DMMH) ble grunnlagt i 1947, og er en av Norges eldste institusjoner for utdanning av førskolelærere. Vi tilbyr flere varianter av det treårige førskolelærerstudiet, og tilleggen rekke videreutdannings-, etterutdannings- og masterstudier. Høgskolene er nasjonalt ressursenter for førskolepedagogikk. DMMH er en privat høgskole organisert som en selvstendig stiftelse med tilknytning til Den norske kirke. Høgskolen ligger vakkert til i nye og rehabiliterte lokaler i en stor park like utenfor Trondheim sentrum. Her vil du finne mer enn 700 engasjerte studenter og 90 dyktige ansatte. I tillegg til teoretisk og praktisk undervisning, driver vi en utstrakt forsknings- og utviklings virksomhet, blant annet gjennom høgskolens egen oppdragsenhet, Senter for FEI.

REKTOR

Stillingen som rektor ved høgskolen er ledig fra 1. august 2005. Rektor er faglig og administrativ leder av all virksomhet ved DMMH. Rektor rapporterer til høgskolens styre.

Det stilles krav til søkeren om

- relevant høyere utdanning, minimum på hovedfagsnivå
- god kjennskap til utdanningssystemet på høgskole- og universitetsnivå
- erfaring med ledelse, administrasjon og organisasjonsutvikling i tilsvarende virksomhet
- vilje og evne til å utvikle strategier innen høyere utdanning
- evne til å arbeide selvstendig og i team, og til å lede en virksomhet i endring

Det er også ønskelig med

- kunnskap og erfaring med forskningsstrategier og forskningsprosjekter samt ledelse av forsknings- og utviklingsarbeid
- kjennskap til profesjonsutdanning generelt og førskolelærerutdanning spesielt
- kjennskap til virksomheten i barnehage og grunnskole
- kunnskaper om offentlig forvaltning
- kunnskap og innsikt i hvordan nyere teknologi kan bidra til å heve kvaliteten i organisasjonen og i studieprosesser.

Rektorstillingen er på åremål for 5 år og kan fornyes en gang. Det er en forutsetning at den som tilsettes må være fortrolig med å profilere høgskolens kristne verdigrunnlag og tilknytning til Den norske kirke. Stillingen lønnes etter avtale og har pliktig medlemskap i Statens Pensjonskasse. Det vises til stillingsbetenking som ligger på høgskolens hjemmeside.

Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til Styrets leder Svein Egil Vestre, (tlf. 67 51 78 22 / 90 85 82 93) eller nåværende rektor Asbjørn Hirsch (tlf. 73 80 52 00). For mer informasjon om høgskolen, se www.dmmh.no, for å sende e-post, bruk adressen post@dmmh.no.

Søknad stiles til styret og sendes innen 1. mars 2005 til

Dronning Mauds Minne,
høgskole for førskolelærerutdanning,
Thoning Owesens gt. 18,
7044 Trondheim.

Dronning Mauds Minne
HØGSKOLE FOR FØRSKOLELÆRERUTDANNING

NYE STILLINGER

Annonse: Arne Aardalsbakke
 Telefon: 64 87 67 90
 Telefaks: 64 87 67 91
 E-post: forskerforum@c2i.net

Universitetet i Bergen

er eit byuniversitet der sentrale delar av campus ligg i Bergen sentrum. Vi har ca 17 000 studenter og omlag 3000 tilsette. UiB er kjend for forskning på høgt europeisk nivå og har med anna tre senter for framifrå forskning (SFF). Vi har ein sterk internasjonal profil som medfører tett samarbeid med universitet over heile verda.

Instituttleiarar

ved seks storinstitutt ved Det medisinske fakultet ledig for perioden 01.08.2005 til 31.07.2009.

Søknadsfrist: 12.02.2005.

CICERO ab

Fullstendig utlysningstekst i Norsk lysingsblad nr 12 for 15.01 eller internett:

uib.no/stilling

Høgskolen i Østfold har ca. 4.000 studenter og 450 ansatte. Høgskolens avdelinger ligger i Halden, Sarpsborg og Fredrikstad, med fellesadministrasjon i Halden.

Høgskolen står midt oppe i flere spennende og krevende utfordringer bl.a. innenfor forskning og utvikling, rekruttering av studenter, tjenesteyting til det omliggende samfunn, implementering av nytt kvalitetssikringssystem. Videre er høgskolen inne i en hektisk byggeperiode med krevende utfordringer når det gjelder de administrative tjenestene.

Ledige stillinger ved Høgskolen i Østfold, Halden:

PERSONALDIREKTØR

Ref.nr.: 0418A2-FA

Personaldirektøren er leder for personaleseksjonen og har den daglige ledelsen av høgskolens personaladministrasjon. Videre skal det om kort tid innføres et nytt lønns- og personalsystem som medfører nye oppgaver.

STUDIEDIREKTØR

Ref.nr. 0501A-FA

Studiedirektøren har den daglige ledelsen av høgskolens studieadministrasjon og har ansvar for arbeidet med studieadministrative oppgaver ved høgskolen, i samsvar med lover og forskrifter. Videre har studiedirektøren ansvar for studentrekruttering, markedsføring, internasjonalisering, kvalitetsarbeid på det studieadministrative området og skal ellers medvirke til best mulig samarbeid innenfor høgskolen.

Nærmere opplysninger ved høgskoledirektør Birgitta Næss, tlf. 69 21 50 00.

Søknadsfrist begge stillinger: 14. februar 2005.

Fullstendig utlysningstekst i Norsk lysingsblad nr. 19 av 24.01.05 eller på høgskolen web-sider.

Søknad sendes til Høgskolen i Østfold, Fellesadministrasjonen, Os allé 9, 1757 Halden.

www.hiof.no

 Høgskolen i Østfold

5Høgskolen i Østfold har ca. 4.000 studenter og 450 ansatte. Høgskolens avdelinger ligger i Halden, Sarpsborg og Fredrikstad, med fellesadministrasjon i Halden.

Avdeling for helse- og sosialfag i Fredrikstad:

Ref.nr. 0501F-HS:

Midlertidig stilling som

HØGSKOLELEKTOR knyttet til fagfeltet rusproblematikk/dualproblematikk og videreutdanning i psykisk helsearbeid i perioden 1.8.05–31.7.07

Nærmere opplysninger ved avd.leder Beth Linde eller studieleder Synnøve Narten Jonassen, tlf. 69 30 30 00.

Ref.nr. 0502F-HS:

Midlertidig stilling som

HØGSKOLELEKTOR

knyttet til bachelorutdanning i barnevern, sosialfag og vernepleie i perioden 1.8.05–31.7.07.

Nærmere opplysninger ved avd.leder Beth Linde eller studieleder Terje Grøndahl, tlf. 69 30 30 00.

Søknadsfrist begge stillinger: 28. februar 2005.

Søknad sendes til Høgskolen i Østfold, Fellesadministrasjonen, Os allé 9, 1757 Halden.

Fullstendige annonsetekster i Norsk lysingsblad nr. 12 av 15.1.05 hhv. på høgskolens web-sider.

www.hiof.no

 Høgskolen i Østfold

Høgskolen i Østfold har ca. 4.000 studenter og 450 ansatte. Høgskolens avdelinger ligger i Halden, Sarpsborg og Fredrikstad, med fellesadministrasjon i Halden.

Avdeling for helse- og sosialfag i Fredrikstad:

Fast 60% stilling som

FØRSTEAMANUENSIS/FØRSTELEKTOR/HØGSKOLELEKTOR

Ref.nr. 0503F-HS:

knyttet til bachelorutdanningen i barnevern, sosialfag og vernepleie

Nærmere opplysninger ved avd.leder Beth Linde eller studieleder Terje Grøndahl, tlf. 69 30 30 00.

Søknadsfrist: 4. mars 2005.

Fast stilling som

FØRSTEAMANUENSIS/FØRSTELEKTOR/HØGSKOLELEKTOR

Ref.nr. 0504F-HS:

knyttet til videreutdanninger innen fagfeltet rusproblematikk/dualproblematikk og innen psykisk helsearbeid.

Nærmere opplysninger ved avd.leder Beth Linde eller studieleder Synnøve Narten Jonassen, tlf. 69 30 30 00.

Søknadsfrist: 11. mars 2005.

Søknad sendes til Høgskolen i Østfold, Fellesadministrasjonen, Os allé 9, 1757 Halden.

Fullstendige annonsetekster i Norsk lysingsblad nr. 18 av 22.1.05 hhv. på høgskolens web-sider.

www.hiof.no

 Høgskolen i Østfold

KUNSTHØGSKOLEN I OSLO

Kunsthøgskolen i Oslo driver utdanning, forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid samt formidling innenfor fire hovedområder - billedkunst, scenekunst, design og kunsthøgskolen i Oslo.

Bibliotekleder

SEKSJONSSJEF FOR BIBLIOTEKET

For snarlig tiltredelse er det ledig nyopprettet stilling som bibliotekleder (100 %). Bibliotekleder skal bidra til å utvikle et ressurs- og kompetansesenter på høyt nivå for høgskolen og de tilknyttede fagmiljøene. Vedkommende vil ha overordnet ansvar for bibliotekets drift og utvikling.

Spørsmål om stillingen kan rettes til direktør Erling W. Wist, tlf. 22 99 55 04 eller seksjonssjef (personal og forvaltning) Jon Ivar Strømmen, tlf. 22 99 56 02.

Fullstendig kunngjøring på www.khio.no og i Norsk Lysingsblad nr. 26.

Søknad med CV, vitnemål og attester sendes til Kunsthøgskolen i Oslo, postboks 6853 St. Olavs plass, 0130 Oslo.

Søknadsfrist: 22. februar 2005.

Telemarksforskning-Notodden er en regional forskningsstiftelse som er etablert som såkalt randsoneinstitusjon i forhold til Høgskolen i Telemark. Stiftelsen driver oppdragsbasert forskning og utviklingsarbeid, hovedsakelig innenfor utdanning og opplæring. Satsingsområder er for tiden matematikdidaktikk, språkdidaktikk, kunst- og kulturdidaktikk, entreprenørskap og innovasjon, og pedagogiske og tverrfaglige studier.

DIREKTØR

Tilsettingsperioden for nåværende direktør går ut 31.07.05, og Telemarksforskning-Notodden søker derfor ny daglig leder fra 01.08.05. Direktøren blir tilsatt på åremål for en periode på seks år med mulighet til forlengelse for én periode.

Søkere må ha høyere utdanning, fortrinnsvis med doktortrad, innenfor et område som er relevant i forhold til virksomheten ved Telemarksforskning-Notodden. Stillingen krever meget god kunnskap om det norske utdanningssystemet og om aktuelle problemstillinger i denne sektoren. Erfaring fra ledelse av forskning og utviklingsarbeid er også ønskelig.

Søknad sendes innen 10.02.05 til Telemarksforskning-Notodden, Lærerskoleveien 35, 3679 Notodden eller tfn@hit.no.

Nærmere opplysninger ved henvendelse til Odd E. Johansen, tlf. 35 02 66 80 eller e-post odd.e.johansen@hit.no. Nærmere opplysninger om Telemarksforskning-Notodden er også tilgjengelig på www.tfn.no.

atferdssenteret

Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis AS søker

Direktør

Atferdssenteret AS er et datterselskap av Unirand AS (heleid av Universitetet i Oslo). Målsettingen for senteret er å styrke kunnskap og kompetansen når det gjelder arbeid med atferdsproblemer blant barn og unge. Senteret skal utføre forskning, utviklingsarbeid, opplæring og veiledning med fokus på atferdsproblemer. Senteret har et særlig ansvar for å arbeide med iversetning og forskningsbasert evaluering av metoder i arbeidet med alvorlige atferdsproblemer blant barn og unge. Atferdssenteret er organisert i en forskningsavdeling og en utviklingsavdeling, og har totalt ca 30 ansatte. Senteret er fullfinansiert av departementer.

Direktøren skal ha ansvaret for senterets samlede virksomhet og rapporterer til styret ved senteret. Direktøren skal lede utviklingen av senterets organisasjon og kompetanse, skape en felles kultur og utvikle senterets faglige profil. Direktøren skal synliggjøre senteret nasjonalt og internasjonalt.

Det søkes etter en direktør som har

- god leder- og samarbeidskompetanse
- forsknings- og erfaringsbakgrunn fra relevante fagområder
- erfaring fra internasjonalt faglig samarbeid
- personlig egnethet og evne til å inspirere og lede medarbeidere i en kunnskapsbedrift

Stillingen er en åremålsstilling for en periode på 5 år, med mulighet for forlengelse i ytterligere en periode. I et begrenset omfang kan det gis rom for egen forskning.

Søknadsfristen er 10. februar 2005. Søknaden skal inneholde dokumentert informasjon om utdanning, faglig og pedagogisk kompetanse – herunder kompetanse fra forskningsrelatert virksomhet – samt tidligere stillinger og ledererfaring. Søknad med CV og vedlegg sendes til Atferdssenteret, Klingenbergsgaten 4, Postboks 1565 Vik, 0118 Oslo, og merkes "Direktør". Kvinner oppfordres til å søke. Lønn etter avtale. Nærmere opplysninger ved styreleder, Tore Hansen, tlf. 22 85 51 74.

4 stipendiatstillinger i teologi/KRL

Det teologiske Menighetsfakultet utlyser 4 stipendiatstillinger. Stillingene er knyttet til fakultetets doktorgradsprogram i fagområdene teologi eller KRL.

For fullstendig utlysning, se www.mf.no.

Søknad innen 15. april 2005 til Det teologiske Menighetsfakultet.

MF
Det teologiske
Menighetsfakultet

Pb 5144 Majorstuen, 0302 Oslo
Tlf. 22 59 05 00 Faks 22 59 05 05
E-post: post@mf.no

NYE STILLINGER

Annonse: Arne Aardalsbakke

Telefon: 64 87 67 90

Telefaks: 64 87 67 91

E-post: forskerforum@c2i.net

ULLEVÅL
universitetssykehus

Ullevål er landets største universitetssykehus med vel 8100 ansatte og 1200 senger. Vi har mer enn 40 000 innleggelser og 250 000 polikliniske konsultasjoner årlig. Ullevål universitetssykehus HF er regionsykehus for Helse Øst, og har særlige forpliktelser innen forskning og undervisning. Hos oss vil du finne et variert og aktivt fagmiljø som gir deg gode muligheter i din karriereutvikling. Sykehuset har spisskompetanse innenfor en rekke fagfelt og er landets største traumesenter. Ullevål universitetssykehus er et røykfritt sykehus.

For stillinger hvor det er pålagt ved lov med norsk autorisasjon, kreves fremleggelse av autorisasjonsdokument før tiltredelse.

Administrasjonen

Forskningsleder i sykepleie kombinert med førsteamanuensis (20 %) i sykepleievitenskap

UUS nr. 203059. Fast st. Lønn etter avtale.

Ullevål universitetssykehus (UUS) og Institutt for sykepleievitenskap og helsefag (ISH) lyser ut stilling som forskningsleder i sykepleie (100 %) ved Seksjon for sykepleieforskning med tilknytning til Kompetansesenter for klinisk forskning, kombinert med førsteamanuensis (20 %) i medisin (klinisk sykepleievitenskap). Stillingen skal styrke sykehusets og instituttets kliniske sykepleieforskning. Forskningsleder/ førsteamanuensis har ansvar for å lede og videreutvikle sykehusets forskningsstrategi i sykepleie hvor kvalitet i pasientbehandling og evidensbasert praksis er viktige elementer. Forskningsleder kan benytte 45 % av stillingen til egen klinisk forskning med utgangspunkt i pasientgrunnlaget ved UUS. 45 % av stillingen er undervisning/ veiledning for utvikling av sykepleievitenskap ved sykehuset, 10 % av stillingen til administrative formål. ISH er en av ti enheter ved Det medisinske fakultet. Stillingen skal styrke instituttets kliniske sykepleieforskning og bidra til forskning innenfor ett av følgende forskningsområder: sykepleie og omsorg for skrøpelige gamle og deres pårørende eller symptomhåndtering. Førsteamanuensis må ha kompetanse innenfor ett av disse områder. Det vektlegges lederegenskaper, samt evne til å inspirere, samarbeide og bygge nettverk nasjonalt og internasjonalt.

Nærmere presisering av fagområde, ansvarsfelt, arbeidsplikt og eventuelle andre forhold som det vil bli lagt vekt på i førsteamanuensisstillingen, er inntatt i egen stillingsbeskrivelse, orientering til søkere, reglement for tilsetning av førsteamanuensis, regler om pedagogisk kompetanse, samt retningslinjer for utarbeidelse av søknaden, se fakultetets hjemmesider:

<http://www.med.uio.no/ledigstilling/0411748>, ev. ved henvendelse til Anne Louise Aartun Bye, 22 85 05 81 eller

a.l.a.bye@medisin.uio.no. Førsteamanuensisstillingen avlønnes i SKO 1011, lønnstrinn 54-68 (avhengig av kompetanse), i henhold til Statens lønnsplan. Tilsetning i førsteamanuensisstillingen gjelder for fem år.

Kval.: Autorisert sykepleier med doktorgrad. Ved vurdering av søkerne vil det, i tillegg til vitenskapelige og pedagogiske kvalifikasjoner bli tatt hensyn til kliniske kvalifikasjoner samt administrativ og annen kvalifiserende virksomhet. I rangering av de kvalifiserte søkerne vil det bli lagt vekt på dokumentert forskningserfaring og forskningsformidlingsvirksomhet.

Søknaden skal inneholde informasjon om utdanning, tidligere stillinger, vitenskapelig, faglig og pedagogisk virksomhet, samt administrativ erfaring. Det skal leveres inn 5 eks av søknaden, CV, publikasjonsliste og vedlegg, og 4 eks. av inntil 10 vitenskapelige arbeider som søkeren ønsker det skal bli tatt hensyn til ved bedømmelsen. Søkeren må beherske et skandinavisk språk. Søker som ved tilsetning ikke kan dokumentere pedagogisk basiskompetanse må skaffe seg dette i løpet av to år. Det skal som hovedregel benyttes intervju i tilsetningsprosessen, og det kan også være aktuelt med prøveforelesning.

Kontaktperson: Eva Bjørstad, tlf. 22 11 80 53. For førsteamanuensisstillingen: professor Bodil Ellefsen, 22 85 05 67.

Søknad sendes: Personalavdelingen, Ullevål universitetssykehus, 0407 OSLO, innen 22.02.2005.

www.ulleva.no

HELSE ØST

NORSKLEKTORATER VED UTENLANDSKE UNIVERSITETER 2005

Se Utenriksdepartementets hjemmeside på Internett: www.dep.no/ud
under Kultur og academia eller Norsk Lysningsblad 26. januar 2005.

1955-2005:

Forskerforbundet 50 år

Forskerforbundet er 50 år i 2005, og jubileet vil bli markert med ulike arrangementer gjennom året. Hovedmarkeringen vil skje i tilknytning til Forskningspolitisk seminar 8. november 2005, med lansering av boken om Forskerforbundets første 50 år.

UFD delegerer fordeling av arbeidstid

I brev av 10.01.05 til universiteter og høyskoler skriver Utdannings- og forskningsdepartementet at de sentrale retningslinjene om fordeling av arbeidstid fra 1992 oppheves, og at det delegeres til den enkelte institusjon å fastsette egne bestemmelser om fordeling av arbeidstid. Endringen ble varslet i et drøftingsmøte med organisasjonene 23.06.04. Forskerforbundet og de øvrige tjenestemannsorganisasjonene i sektoren er uenige i departementets tolkning av retningslinjenes status, og vil bringe saken inn for Arbeidsretten. Organisasjonene mener retningslinjene er en integrert del av særavtalen fra 1992 og at departementets ensidige avvikling er tariffstridig.

UFD fjerner sikringsbestemmelse

Utdannings- og forskningsdepartementet vil fjerne sikringsbestemmelsen om garanterte lønnstillegg ved kvalifikasjonsopprykk til førstestilling. Departementet mener at det skal være opp til institusjonene selv å bestemme om man gjennom de lokale forhandlingene skal sikre vitenskapelig ansatte som har fått kvalifikasjonsopprykk et lønnstillegg, og har i brev av 05.09.04 sagt opp avtalen om den sentrale sikringsbestemmelsen. Forskerforbundet og de andre organisasjonene i sektoren mener at sikringsbestemmelsen er

viktig og må opprettholdes. I forhandlingsmøte 05.01.05 var departementet totalt avvisende til dette. Det ble dermed brudd i forhandlingene, og saken går nå til Statens lønnsutvalg.

Forskerforbundets leder Kolbjørn Hagen sier i en kommentar at departementets beslutning føyer seg inn i rekken av alvorlige angrep på etablerte ordninger som har betydning for kompetanseutviklingen i sektoren.

I en tid hvor politikerne ber om økt kompetanse og forventer at flere tar doktorgraden, vil det å fjerne den sentrale sikringsbestemmelsen virke stikk motsatt. Hvem vil bruke år på å kvalifisere seg hvis det ikke ligger noen form for garanti for økonomisk gevinst i ordningen, spør Hagen.

Forhandlinger i NAVO Helse

Akademikerne Helse og NAVO ble ikke enige om regulering av de sosiale bestemmelsene i A1-delen av overenskomsten. Partene ble likevel før jul enige om å starte lønnsforhandlingene i foretakene (B). For å unngå at spørsmålet om regulering av de sosiale bestemmelsene kommer helt i veien for muligheten til å komme i gang med lønnsforhandlingene, har Akademikerne med oppslutning fra alle medlemsforeningene, kommet til at man vil benytte seg av muligheten i Hovedavtalen til å la dette bli et utestående tema. NAVO har imøtekommet dette. Akademikernes standpunkt knyttet til de sosiale bestemmelsene innebærer at tilbud om B-overenskomster som eventuelt omfatter disse bestemmelsene må avvises, og at det skrives uenighetsprotokoll.

Krever pensjonspoeng for utdanning

Regjeringen la i desember frem Stortingsmelding nr. 12 (2004-2005) Pensjonsreform - trygghet for pensjonene. Meldingen bygger på hovedprinsippene i rapporten fra Pensjonskommisjonen.

INFORMASJON FRA FORBUNDET

Informasjonsrådgiver **Unn Rognmo** kommer hver måned med aktuell informasjon fra Forskerforbundet. For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

- Regjeringens forslag til pensjonsreform belønner de som går tidlig ut i arbeidslivet og straffer de som tar lang utdanning. Dette er ikke en reform tilpasset dagens kunnskapssamfunn, sier Forskerforbundets leder Kolbjørn Hagen. Når besteårsregelen fjernes og livsinntekten legges til grunn for pensjonen må dette kompenseres med å gi pensjonspoeng for utdanning. Dette er også den løsningen svenskene har valgt i sitt nye pensjonssystem.

Brosjyre med tips til søknadsskriving

En ny brosjyre utgitt av Forskningsrådets EU-kontor tar for seg hvordan man kan skrive bedre prosjektsøknader. En god idé er ikke ensbetydende med et godt prosjekt, og det må legges mye arbeide i utformingen av prosjektforslaget. Kunsten med å utarbeide en søknad er et eget fag, og brosjyren tar for seg en del av de viktigste knepene. Brosjyren heter "Råd og vink for prosjektsøknader" og kan lastes ned som en pdf-fil fra Forskningsrådets nettsider: www.forskningsradet.no

Forbundet støtter hjelpearbeidet

Forskerforbundet har støttet nødhjelpsarbeidet etter flodbølgekatastrofen i Asia ved å gi ca en krone per medlem, totalt kr 15.000, til Fellesaksjonen i regi av Flyktingerådet, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp og Redd Barna. Det er også gitt 1000 euro til solidaritetsfondet i Education International.

INNspill

Forstår vi betydningen av kunnskap?

Norge vil gjerne være en moderne kunnskapsnasjon. Men fortjener vi en slik honnør-betegnelse? Vet vi å verdsette kunnskap?

Den lønn vi tilbyr forskere i Norge tyder ikke på det. Hadde vi skjønnet hvor viktig kunnskap er, hadde de som formidler og skaper kunnskap blitt mer sjenerøst belønnet og hatt høyere status i samfunnet. Vi kan like det eller ikke, men lønn er en viktig indikator på hvordan samfunnet verdsetter kompetanse.

Søkningen til høyere utdanning tyder likevel på at interessen for å tilegne seg kunnskap er stor blant de unge. Flere søker seg til høyere utdanning i Norge enn i nesten noe annet land. Utdanningsnivået i Norge er, i følge en OECD-rapport, det høyeste i verden for de mellom 25 og 34 år.

Men det er ikke likegyldig hva slags utdanning de tar. Den lave - også i internasjonal sammenheng - interessen for realfag og matematikk tyder på at mange unge ikke forstår hvor

viktig denne kunnskapen blir i framtiden.

Skal vi kunne kalle oss kunnskapsnasjon, bør vi også satse mer på forskning. Vi bruker nå ca 1,7 prosent av BNP på dette viktige området. Gjennomsnittet i OECD er 2,2 prosent. Våre nordiske naboer ligger enda noen hakk høyere. EU har planer om å nå opp til tre prosent innen 2010.

Kanskje har vi det for godt? Hva gjorde Finland da krisen rammet ekstremt hardt etter Sovjetunionenes oppløsning? Kuttet de i bevilgningene til forskning, som mange mener er unyttig luksus, for å beholde de få pengene de hadde igjen til "viktigere" ting som omsorg, forsvar, sykehus osv. Nei, tvert om. De økte satsingen på forskning og høyere utdanning kraftig. Det ga resultater og snudde en ekstremt negativ trend.

I Norge har vi gode tider. Men vet vi at det vil vare? Vi burde være kloke nok til å forstå at det er bedre å satse når vi har råd, enn når vi

Av Forskerforbundets leder
Kolbjørn Hagen

må. For forskning er en lang-siktig investering.

Det har vært sagt at "ren grunnforskning er den eneste type forskning som av og til gir oss virkelig nyttige resultater". Det er mye riktig i det. Det er ofte de uventede og ikke-planlagte oppdagelsene som viser seg å være viktigst. Men ikke noe er så vanskelig som å argumentere for ren grunnforskning. Ofte går det flere tiår før verdien av et forskningsresultat blir synlig.

Forskning alene kan ikke løse alle samfunnets behov. Men driver vi ikke god og allsidig forskning får vi heller ikke tilgang på viktige forskningsresultater fra utlandet. Dette skjøner norske forskere, men vi har ikke godt nok formidlet dette viktige poenget til resten av samfunnet. Gjør vi ikke noe med det, er jeg redd forskningen vil tape. Vi må sørge for at det ikke skjer.

Bruk Medlemsrådgiveren

Sammen med dette nummeret av Forskerforum får alle medlemmer et bilag fra Forskerforbundet og DnB NOR, med informasjon om samarbeidsavtalen om banktjenester til Forskerforbundets medlemmer. Vi oppfordrer alle medlemmer til å sette seg inn i vilkårene i avtalen. Her kan det være penger å spare! Dersom du allerede er kunde i DnB NOR eller Postbanken er det viktig at du tar kontakt med Medlemsrådgiveren og får registrert medlemsfordelene gjennom Forskerforbundets avtale.

Vinner av vervekonkurransen

Forskerforbundet har kåret vinneren av høstens vervekonkurranse. Forsker Jørgen Carling ved PRIO stakk av med en overlegen seier etter å ha vervet fem nye medlemmer, og han får en håndholdt pc (pda) i premie. Forskerforbundet fikk i alt 260 nye medlemmer i perioden vervekonkurransen varte (15. oktober - 15. desember). Forskerforbundets rekrutteringskampanje i ABM-sektoren er også avsluttet. Tre lokallag – Forskerforbundet ved Nord-Jarlsbergmuseene, Norsk industriarbeidermuseum og Jærmuseet – fikk alle en medlemsøkning på 33 prosent i perioden og deler dermed den utlyste premiepotten. Forskerforbundet gratulerer!

Jørgen Carling ble hedret av generalsekretær Kari Kjenndalen. (Foto: Forskerforum)

Lønnsundersøkelse

Forskerforbundet gjennomfører nå den årlige spørreundersøkelsen om lønnsnivået blant medlemmene, og alle yrkesaktive medlemmer av Forskerforbundet har fått tilsendt elektronisk spørreskjema per e-post. For medlemmene i statlig sektor er dette første gang Forskerforbundet utarbeider egen lønnsstatistikk. Vi tar sikte på at dette i likhet med privat og kommunal sektor skal bli en årlig lønnsstatistikk. Lønnsstatistikken vil bli publisert i Forskerforbundets skriftserie og på forbundets nettsider.

Avtaler om gjestemedlemskap

Det er inngått en gjensidig avtale om gjestemedlemskap mellom Forskerforbundet og søsterorganisasjonen American Association of University Professors (AAUP) i USA. Forskerforbundet har tidligere inngått tilsvarende avtaler med de nordiske søsterorganisasjonene (Sveriges Universitetslärarförbund, Dansk Magisterforening og Forskarförbundet i Finland), med Association of University Teachers (AUT) i England og med Canadian Association of University Teachers (CAUT). Avtalene sikrer medlemmer i Forskerforbundet som blir ansatt innen høyere utdanning og forskning i et av disse landene gratis gjestemedlemskap som gir rett til rådgivning om arbeidskontrakter og lønnsvilkår og til andre tjenester som ordinære medlemmer får. Avtalene finner du på www.forskerforbundet.no

Informasjon på engelsk

Forskerforbundet har utgitt et hefte med informasjon på engelsk om forbundet og om forskning og høyere utdanning i Norge. Hftet er trykket i Forskerforbundets skriftserie, og vil bli sendt ut til alle lokallag og foreninger. Flere eksemplarer kan bestilles fra sekretariatet, e-post post@forskerforbundet.no

Kurstilbud i mars

Forskerforbundet arrangerer følgende sentrale kurs i mars 2005. Invitasjon til kursene sendes til lokallagene, og påmelding skal skje gjennom ditt lokallag. Medlemmer som ikke har lokallag på sin arbeidsplass kan henvende seg til sekretariatet for mer informasjon om kursene. Påmeldingsfrist er ca tre uker før kursstart.

10-11. mars: Seniorpolitikk, for tillitsvalgte og andre interesserte

14-16. mars: Grunnopplæring, trinn 2, for nye tillitsvalgte i kommunal og privat sektor, som har gjennomført trinn 1 (tilsvarende kurs for statlig sektor i juni)

30-31. mars: Kommunikasjon, for tillitsvalgte og medlemmer med lederfunksjon

Endringer i sekretariatet

Elisabeth Tindeland er ansatt som rådgiver i organisasjonsavdelingen etter Jorunn Dahl Norgård, som slutter i Forskerforbundets sekretariat 1. februar. Mariann Helen Olsen er ansatt som juridisk rådgiver i forhandlingsavdelingen etter Tove Svensli, som har hatt permisjon i 2004 og nå har sagt opp sin stilling. Eirik Utstumo vil vikariere for juridisk rådgiver Brita Alsos i hennes permisjonstid (18.10.04-31.12.05). Juridisk rådgiver Lars Petter Eriksen skal ha permisjon i perioden 1.2-1.6 2005, og Randi Halveg Iversby og Kristian Mollestad skal dele vikariatet for Eriksen.

Solid medlemsvekst i 2004

Forskerforbundet fikk 800 flere medlemmer i løpet av 2004, noe som utgjør en medlemsvekst på 5,9 prosent. Ved årsskiftet hadde Forskerforbundet 14 429 medlemmer. 1331 personer meldte seg inn i forbundet i 2004, mens 531 meldte seg ut. I 2003 var medlemsveksten til sammenligning 3,7 prosent.

INNSPILL

Av styremedlem i Forskerforbundet

Astri Ottesen

Angriper staten egne ansatte med viten og vilje?

Statsansattes arbeids- og ansettelsesforhold er gjenstand for revurdering på bred front i disse tider. Forskerforbundet er særlig opptatt av de foreslåtte bestemmelsene knyttet til tilsetningsforholdene. Forslaget til ny universitets- og høyskolelov vil inneholde bestemmelser om tilsetninger. Vi synes det er meget uheldig at slike regler står i en særlov og ikke inngår i og ikke er i tråd med de lover som skal omfatte alle personer i arbeid – Arbeidslivsloven.

Det foreslås at midlertidig ansettelse kan forekomme i inntil 12 år i undervisnings- og forskerstillinger når vedkommende skal delta i prosjekt. Definisjonen av prosjekt vil bli tolket i forskrifter som kommer fra departementet. Forskrifter vil nå ikke bli gjenstand for høringsbehandling. De vil fremkomme som departementets egen tolkning av lovteksten og fremstå som diktat. Tegn tyder på at institusjonene i sektoren definerer flere og

flere arbeidsoppgaver som prosjekt og hyrer inn personer midlertidig selv om oppgavene er av fast karakter og er knyttet rett opp til institusjonens formål og funksjon.

Før noen kan tiltre i undervisnings- og forskerstillinger vil de allerede ha vært igjennom en stipendiatperiode, eventuelt også en post doc-periode. Disse ansettelsene er alle av midlertidig art. Staten legger derfor opp til at en stor del av ansatte i UH-sektoren må påregne midlertidig ansettelse i mer enn 12 år. Disse arbeidsforholdene virker ikke rekrutterende til sektoren. Det kan se ut til at staten vil legge hindringer i veien for nye rekrutter til sektoren og skape usikkerhet hos de som allerede har valgt sektoren som sitt arbeidssted.

Regler og ordninger rundt ansettelser skal i utgangspunktet skape gode rammer for den ansatte. I UH-sektoren skal de gi rammer og ordninger for de som skal skape/utføre den

langsiktige forskningen som skal foregå, som skal sikre den kompetanseoppbyggingen som skal legge fundamentet for videre utvikling og som skal gi trygghet for uavhengig og kritisk forskning og utredning.

Staten var tidligere en garantist for uavhengig og kritisk forskning. Retten og plikten til forskning var knyttet til individet som selv bestemte tema og metode for sin forskning og rett til å publisere sine resultater. Også dette står for fall.

Staten ga strengere regler for sine ansatte gjennom Tjenestemannsloven enn de ga alle andre gjennom Arbeidsmiljøloven. Disse strenge reglene skal nå skjerpes. Hvorfor?

Staten grunngir ikke sin holdning. Ønsker ikke staten vanlige anstendige arbeidsforhold i UH-sektoren og velprøvde rammer for kunnskapsdannelsen?

Hvileskjær og langspurt

Kristin Clemet fastholder i et innlegg i Dagbladet den 19. januar at norsk forskning er i fremgang og viser til de budsjettøkningene som er kommet siden 1999 og særlig i hennes periode. All ære for det, men det kan ikke skjule det faktum at regjeringen ikke har makttet å følge opp sin egen og Stortingets målsetting om samlet forskningsinnsats innen 2005. På kontaktkonferansen for universiteter og høyskoler omtalte en høflig representant fra sektoren årets budsjett som et hvileskjær, noe statsråden måtte si seg enig i.

Nå samler forventningene seg om Forskningsmeldingen som skal komme før påske. Denne må inneholde konkrete og forpliktende mål og tiltak for de neste årene dersom sektoren skal få tilbake troen på at det er politisk vilje til å satse på forskning. Norges forskningsråd har levert inn sitt innspill til statsbudsjettet for 2006, et forslag Forskerforbundet i det alt vesentlige kan gi sin fulle støtte. Om vi skyver OECD-målet fem år frem i tid, til 2010, vil det ifølge Forskningsrådet kreve en økning i offentlige midler på 11 milliarder kroner. Det er en langsiktig investering vi bør ta oss råd til. Vi støtter også prioriteringene som er foreslått og vil understreke betydningen av midler til fri grunnforskning og langsiktige kvalitetsfremmende tiltak.

Det er en langsiktig investering vi bør ta oss råd til. Vi støtter også prioriteringene som er foreslått og vil understreke betydningen av midler til fri grunnforskning og langsiktige kvalitetsfremmende tiltak.

Når budsjettbegrensninger gjør at under ti prosent av søknadene til frie prosjekter kan gis støtte sier det noe om rammebetingelser som må endres. For n'te gang vil vi understreke behovet for rekruttering som en helt avgjørende forutsetning for å lykkes. Årets reduksjon i antall nye stipendiater var en stor overraskelse og en feil som ikke må gjentas.

Forskning dreier seg også om tid. Kvalitetsreformen, som er en studiereform, har gått ut over forskningen, noe også statsråden innrømmer i et intervju med Univers, bladet til det nye universitetet i Stavanger. Som oss er hun opptatt av at det ikke må bli en varig tilstand og viser til at dette vil bli tatt opp i Forskningsmeldingen. Vel og bra. Men det må ikke bli som i rekrutteringsmeldingen for noen år siden: En rekke velformulerte målsettinger som alle ble overlatt til institusjonene selv å realisere. Departementets holdning til delegering av alle sentrale bestemmelser og avtaler kan tyde på at de også i fortsettelsen vil fraskrive seg ansvaret for konkrete tiltak.

Sektoren synes å ha akseptert at politiske målsettinger ikke er som andre lovnader. Jubileumsåret 2005 gav oss ikke det løftet vi kunne trodd i et år da Norge som kultur- og kunnskapsnasjon skal markeres. Nå er det på tide å starte spurten. Kanskje nås målet i 2010?

Kari Kjenndalen er generalsekretær i Forskerforbundet

NORSK FORSKERFORBUND

Telefon: 21 02 34 00

Leder: professor Kolbjørn Hagen, NTNU

SEKRETARIATET

Generalsekretær: Kari Kjenndalen

Sekretær: Gerd Sandvik

Organisasjonssekretær: Turid Cordtsen

Sekretær: Kristine Brox

Ass. generalsekretær: Sigrid Lem

Rådgiver: Bjørn T. Berg

Informasjonsrådgiver: Unn Rognmo

Forhandlingssjef: Frank Anthun

Advokat: Ann Turid Opstad

Spesialrådgiver: Randi Stensaker

Juridisk rådgiver: Lars Petter Eriksen

Jur. rådgiver: Mariann H. Olsen

Juridisk rådgiver: Brita Alsos (perm)

Juridisk rådgiver: Eirik Utstumo (vikar)

Rådgiver: Eirik Rikardsen

Org. sjef: Joar Flynn Jensen

Rådgiver: Elisabeth Tindeland

Kontorsjef: Aina Nilsen

Sekretær: Lisa Wilhelmsen

Sekretær: Lena Holum

Sekretær: Hans Askildsen

Kasserer: Marit Brendengen

Sekretær: Seija Hjelteig

Sekretær: Linda Pettersson

**FORSKER
FORBUNDET**

Norges forskningsråd

Leiv Eiriksson mobilitetsprogram Søknadsfrist: 1. mars 2005

Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) lanserte i oktober 2004 "Strategi for norsk forsknings- og teknologisamarbeid med Nord-Amerika". Hensikten med denne strategien er å få til et økt forsknings- og teknologisamarbeid med USA og Canada. Norges forskningsråd har fått et særlig ansvar for å sette strategien ut i livet og lanserer mobilitetsprogrammet Leiv Eiriksson - med det formål å øke transatlantisk mobilitet og forskningsamarbeid.

Det kan søkes stipend i følgende to kategorier:

Utgående mobilitet (fra Norge til USA og Canada)

Det gis støtte til merkostnader ved forskningsopphold på minimum tre (3) maksimum ti (10) måneder ved anerkjente institusjoner i USA og Canada. Støtte bevilges i form av et reisestilskudd på 7 000 kroner, et driftstilskudd på 5 000 kroner per måned pluss et månedlig tilskudd på 10 500 kroner for enkeltpersoner eller 21 000 for familier. Det skal legges ved uttalelse fra hjemminstitusjon og invitasjon fra vertsinstusjon. PhD-studenter må dessuten legge ved en uttalelse fra veileder som viser at oppholdet er en integrert del av doktorgradsstudiet.

Inngående mobilitet (fra USA og Canada til Norge)

Det gis støtte til merkostnader ved forskningsopphold på minimum tre (3) maksimum ti (10) måneder i Norge. Støtte bevilges i form av et reisestilskudd på 7 000 kroner, et driftstilskudd på 5 000 kroner per måned pluss et månedlig tilskudd på 41 000 kroner for de to første månedene, deretter 21 000 kroner per måned for påfølgende måneder.

Norske institusjoner og miljøer kan søke støtte til dekning av merutgifter for forskere og stipendiater ved opphold fra minimum tre til maksimum ti måneder i USA eller Canada, eller til dekning av merutgifter ved opphold i Norge for gjesteforskere og post doc-stipendiater, evt. også doktorgradsstudenter fra institusjoner i USA og Canada.

De oppholdene det søkes støtte til, må starte før 31. desember 2005. Støtten utbetales som tilskudd til de aktuelle institusjonene i Norge. Søknad fremmes på engelsk via Forskningsrådets eSøknad innen 1. mars 2005. Svar på søknaden vil bli gitt innen tre måneder.

For fullstendig utlysningstekst se www.forskningsradet.no/is

Internasjonale stipend (IS)

Internasjonale stipend (IS) administrerer stipend-programmer for forskere, studenter og kunstnere som ønsker et faglig opphold i utlandet.

Våre aktiviteter omfatter både individuelle stipender og virkemidler til støtte for forskermobilitet og nettverksbygging mellom Norge og andre land.

DA JEG VAR LITEN, KALTE DE MEG NYSGJERRIGPER. NÅ KALLER DE MEG FORSKER.

T. AUSTAD

Professor Tor Austad, Institutt for
petroleumsteknologi, Universitetet i Stavanger

Hvor hadde vi vært uten de nysgjerrige? De som stiller spørsmål ved tingene slik de er? De som utfordrer måten vi tenker og gjør ting på?

Vi hadde sannsynligvis vært inne i hulene fremdeles. Men nysgjerrigheten har ført oss videre. Ved Universitetet i Stavanger er vi sikre på at det er de nysgjerrige som vil bidra til utvikling og nyskaping også i framtiden. Derfor har vi en klar visjon om å stille spørsmål. Også i den forskningen vi bedriver.

I likhet med vår region er vi opptatt av å være åpne, energiske og nyskapende. Vi skal utfordre det velkjente og utforske det ukjente.

Utforsk vår verden på www.uis.no

Universitetet
i Stavanger

